ఆకలిమంట

వే [redacted]

శ్రీ వల్లి వేంకటరమణారావుగారి
సాంఘిక నాటకరత్నాలు

పెట్టమారి మగడు వెల రు 1—0—0

ఇల్లరికపుటల్లుళ్ళ యిబ్బందులు నవనాగరిక యువతీమణుల గగన కుసుమభావాలు, ఆలిమగల స్వతంత్ర పరతంత్రజీవనాలు, ఇంటి నౌకర్ల శౌంకణాలు. వంటబ్రాహ్మణుల నర్తనవైరుధ్యాలు, దాసీల వలపుముచ్చట్లు, స్నేహితుల విద్యుక్తధర్మాలు మున్నగు పలు విషయములు రసవంత ఘట్టాలలో అపూర్వబడి తీర్చి కూర్చబడింది.

ఐలే పెళ్ళిళ్ళు వెల రు 1—0—0

ఈ నాటకములో ముసలి పెళ్ళికొడుకుల ముచ్చట్లు, పడుచుభార్యల ఆగచాట్లు, అంటరానివాళ్ళ ఆపదలు, కళ్ళకు గట్టినట్లు చూపించి శృంగారక మగు హాస్యరసప్రయాన్ని కుప్పించి ప్రేక్షకులు, చదువరులు, ఆహా యని తలలూపేటట్టు చిత్రింపబడ్డాయి. మీరు దీనివల్ల పెళ్ళిళ్ళ మజాలన్నీ తెలుసు కుంటూ రనుటలో సందేహములేదు.

భాగ్యరేఖ వెల రు 1—0—0

ఈ నాటకంలో పెద్దమనిషినని పేరెట్టుకొని ధర్మకార్యనిర్వహణ దీక్షాపరతంత్రుడనని దాబువేస్తూన్న కృష్ణశాస్త్రి విపరీత జీవిత ఘట్టాలు, వరహాలనే కాఫీహోటలు కీపరు కట్టుకథ. సముద్రము ఉప్పూ అడవి ఉసిరి కాయవలె కలిసి, ప్రణయసాగరంలో అల్లాడి, ధనాగమంతో ధర్మసత్రం స్థాపించిన మీనా ప్రభాకరుల గాథ ముగ్గడిగా నడిచింది చదివితీరవలసిన నాటకరాజము.

గరల్ వైఫ్ వెల రు 1—0—0

ఈ గరల్ వైఫ్ నాటకంలో పలువిధ ఘట్టములు కుదిమట్టంగా నడిచాయి. సమర్థురాలకుండా శోభనంచేసే మూఢులైన తలిదండ్రులకు బుద్ధి చెప్పి అల్లుళ్ళతో [illegible]గాలాడే అత్తలను చీవాట్లుపెట్టి మోసపు వేత్తగాండ్ర [illegible] చెడిపోయే బుద్ధిహీనులను మంచిత్రోవకు త్రిప్పి [illegible] [illegible]కష్టుడు.

ఆకలిమంట

(సాంఘిక నాటకం)

రచయిత:

శ్రీ వేదాంతకవి

ప్రకాశకులు:

కొండపల్లి వీరవెంకయ్యా అండ్ సన్సు

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో

రాజమండ్రి

1946

హక్కులు గ్రంథకర్తవి

T
82
V51A

హెచ్చరిక

నా లిఖితపూర్వకమైన అనుమతి లేనిదే యెవ్వరూ యీ నాటకాన్ని యెక్కడా ప్రదర్శించకూడదు. ఏవిధంగానూ ప్రకటించుకొనరాదు. ఏమాదిరి వ్యాపారాలకి ఉపయోగించుకొనరాదు.

కవితా సంస్థానం.

బెజవాడ
14-4-1946

వేదాంతకవి.
అను
వేదాంతం వేంకట
సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి

University of Hyderabad
LIBRARY
Acc. No. 129671
Dated
Hyderabad - 500 134

శ్రీ కొండపల్లి ప్రెస్, రాజమండ్రి
1946—ఇ. జ. 14—2000

నా వుత్సాహం

వేదాంతకవిని, 1939 నుంచీ యెరుగుదును. లోకులు యితన్ని గడుగ్గాయని, చొదుద్దాయని తిట్టటంకూడా యెరుగుదును. యేదో కాంతాకాంచనాములమీద రాసే 'పద్యాల బత్తు'డని, మొదట్లో దురభిప్రాయపడ్డాను.

కాని వీరి భగవన్మతభాష్యానికి పీఠిక చూచినాక, నాఅభిప్రాయాన్ని మార్చుకున్నాను. కవిహృదయం గుర్తించాను. సంఘంలో రెండువర్గాలున్నవని గ్రహించాడు—కలవారు, లేనివారు. లేనివారి సమస్యలకోసం రాయాలనికోరే వుడుకుబుర్రలోని ఆవేదన ఆకట్టాను. కావ్యాన్ని విశ్వశ్రేయస్సుకోసం వాడాడు.

లోకం యీయన్ని చల్లగా చూడలేదు. లోకహార్తకులైన కలవారి సమస్యల్ని యీయనా చల్లగా చూడలేదు. వీరిరచన్లు పూర్వభావులకు యినపగుగ్గిళ్లు. కొత్తవారికి జూర్గ నిమ్మంటకాయలు. అనగలడు; అంటే పడగలడు. మనిషి సన్నగావున్నా, కండగల కవిత్వం రాయగలడు. చెప్పదలచుకుంది ఒకరి మొఖవాటంకోసం మభ్యపెట్టడు. యితరుల అలారాలకన్నా తమ అలారాన్ని బిగ్గరగా కొట్టించి, యీ రేడియో యుగంలో మేకు బిగింపువర్వాలు తగిలిస్తున్నాడు.

ప్రోత్సాహానికి తగినవాడు; ప్రోత్సాహం యివ్వకపోయినా నిరుత్సాహపడేవాడు కాడు. కష్టకాలంలో రేగేఆకలిమంటలకు అలమటించి, తను కవితాగుణాన్ని ప్రచారసాధనంగా వాడుకునే నేర్పరి.

వేదాంతకవికి ప్రోత్సాహంగా యీ నావుత్సాహాన్ని యిస్తున్నా.

తెనాలి
12—2—45

ఆవుల గోపాలకృష్ణమూర్తి
M. A. L: L. B.

దేముడి గతి

ఆకలిమంట వుండబట్టే మానవుడు కోదండాన్ని ధరించి (Primitve Communistic Stage) వేటాడి ఆకలిమంటను చల్లార్చుకుందుకు తంటాలువడ్డాడు. అప్పటికీ ఆకలిమంట చల్లారకపోతే మానవుడు నాగల్తోపాటు దైవాన్ని సృష్టించుకుని భూమితో వేట సాగించాడు. అప్పటికీ ఆకలిమంట చల్లారకపోతే మానవుడు యంత్రాల్ని సృష్టించాడు. ఈ యంత్రాలు ఆకలిమంటల్ని మరీ రెచ్చకొట్టినై. అప్పుడు మానవుడు తత్వాలు (Isms) సృష్టించాడు. ఈ తత్వాల్లో నిఖార్సైన తన తత్వం (Socialism) తో యంత్రాన్ని జోడిస్తే ఆకలిమంట చల్లార్తుందని మార్క్సు బల్లగుద్దిచెప్పాడు. దాన్ని నమ్మి ఈకాలం మానవుడు దేముడుతో గీముడుతో జరూరత్ లేదని కేకలేస్తున్నాడు. దేముడికి నిజంగా చలామణి లేని నాణెంగతి పట్టిందేమో అనిపిస్తుంది ఈ నాటకం సాంతం చదివిన తర్వాత.

S. S. చక్రవర్తి,
10 — 2 — 45.

(డా. జంధ్యాల దక్షిణామూర్తి)

ప్రాణదాత

కృతి

ఆ. బ్రహ్మలిఖితమందు పడిగూడ నీ మందు
ప్రాణదాతవైన వైద్యరాజ
ప్రేమ - జూచు దక్షిణామూర్తి నీకంటె
చాటబడుట కెవరు నోట రాదు.

మ. పసికుఱ్ఱల్ ముసినవ్వుతో మురిసి
కోపం బేమిటో బోధగా
ని సహాధ్యాయుడవై అమాయకు
డవై నేడింత ప్రవోగ రా
ఘనులన్ నీ కెటువంటి శక్తి గల
శిషున్ దక్షిణామూర్తి! యే
కని శిక్షించితివో త్వదీయ
ఘనవిఖ్యాతుల్ ప్రకంపించెశెన్.

ఉ. మేలిమివంటి శౌర్యకుల మేరు
వులన్ మును మీ బలాలు జం
ఘాలకు జట్టి మూడు భువనాల
వయిన్ విదళించినవ్వా డీ
మేలిమిచాయ వచ్చినది మీకు, మ
రేమిటో ? యింటిపేరు జం
ఘాలుగ నిల్చె నింక శపథాల
ను విడరె వైద్యరత్నమా !

ఉ. ఈ నగుమోములో మొలకలెత్తిన
వేమిటో గాని యింత సం
స్థానములో శిరీష కవితావన
రాజ్య రమాలలామ వీ
ణా నళినీ నినాద చరణాలకు
మాలిమితోడ నేడు పా
రాణలు పూయుచున్నవి విరా
జిత వైద్యకలామనోహరా !

కవితాసంస్థానము
బెజవాడ
14—3—45

ఇట్లు
వేదాంతకవి

యుగాలు - ఆగాలు

ఫొటో కెమేరాలు కళ్ళల్లో వున్నై కాఁబోలు, నాచూపుకీ, నాకలానికీ, నిద్ర పట్టడంలేదు. కష్టకాలాలూ, ఆకలిమంటలూ కేది చేస్తున్న ఆగాల్ని చిత్రించటానికి; నాకలం యెన్నెన్ని రోజులమీద పరుగులు పెడుతున్నదో కాస్త పారజూస్తే తెలుస్తుంది.

ఈయుగంలో కొంతమంది మొనగాళ్ళ కళ్ళు వెనకభాగాన వుంటే, వాఙ్మయప్రపంచాన్నీ మానవజీవితాల్నీ వెనక్కి లాక్కుపోవటానికింతపళ్ళు బిగించరు. ముందు చూపు చూస్తున్న కళ్ళకి కళ్ళాలు పెట్టి, వెనక్కి లాక్కుపోతున్నందువల్ల పాపం! నానాబాధలు పడుతున్నారు

బాణాకర్రలవాళ్ళూ, దివాణాలవాళ్ళూ, ఖజానాలవాళ్ళూ వేసిన ఆకలిమంటల్లో యెన్నో యుగాలనుంచీ, యిన్ని ఆగాలు లేస్తున్నై. వీళ్ళంతా చావూ పుటకాలేని దేవుణ్ణి తెచ్చి వీరంగాలువేసి యెట్లా ఆకలిమంట చల్లార్చుకొంటున్నారో నాటకంలో గిలకొట్టాను!

వేదాంతకవి.

ఈ నాటకంలో దిగుతున్న

నటీనటుల పరిచయాలు

హాలాహాలం—నిరుపేద, విప్లవప్రజాహృదయుడు, నేటి కథానాయకుడు.

కోలాహాలం—సుకుమార సుఖభోగలాలసుల సావాసగాడు, సంస్థానాలమంత్రి, సనాతన సిద్ధాంతవేత్త.

దురాగ్రహి—జగన్మాత పెద్దకొడుకు, సౌందర్యోపాసకుడు, యథార్థవాది, బంధువిరోధి.

సత్యాగ్రహి—జగన్మాత ముద్దుబిడ్డడు, అమాయకుడు, అయోమయ బ్రహ్మచర్య తపోనిష్ఠాగరిష్ఠుడు.

దేవుడు—అయోమయంగా బ్రదుకుతున్నవాఁడు, జగన్మాత భర్త.

డాక్టరు—అసలు కథానాయకుఁడు, రసికుడు.

పృథ్వీపతి—దేవుని తమ్ముఁడు, సంస్థాన ప్రభువు, భూదేవి భర్త.

మాలా—డాక్టరుగారి కాంపౌండరు చమత్కారి.

స్త్రీలు :

జగన్మాత—పెద్దముత్తైదు, దేవునిల్లాలు.

శక్తికాంత—అప్టుడేటు గరల్, దురాగ్రహి భార్య.

ముక్తికాంత—పురాతనపు కోడలు, సత్యాగ్రహి భార్య.

భూదేవి—పృథ్వీపతి భార్య.

శ్రీ

ఆకలిమంట

ప్రథమాంకము

1 వ రంగము—వీధి

కీర్తన పాడుకొంటూ

హాలాహలంతో ప్రజలు ప్రవేశిస్తారు.

వినరా ఆకలిమంటా కథలూ
ప్రాణాలు వోవసి వధలూ ॥వి॥
మలమల మాడిచి
ప్రళయము లేపెడి ॥వి॥
అదిగో! కొండాలూ కరిగే మొఱలూ
సింహాలూ చిక్కిన చెఱలూ ॥వి॥
జగములు ఘోషిలి
జలధులు లేచెడి ॥వి॥

(ప్రజ లంతా నిష్క్రమిస్తారు)

హాలాహలం (నిలిచి)

హాలా—ఈసమస్త విశ్వసంస్థానప్రజలకష్టం నానాటికీ మహాఘోరంగా వుంది. ఆర్చేవారూ లేరు. తీర్చేవారూ లేరు. అగ్ని దేవుడి! వాయుదేవుడు తోడైనట్లు ఈ ఆకలిమంటలకి మతకలహాలు

కూడా బాగా తోడుపడ్డ. బ్రహ్మాండాన్ని మండిస్తున్నై. రగలపడుతున్న కొంపలో ఎలుకల్లాగా ప్రజలంతా మాడి చస్తున్నారు. ఈతరుణంలో ఒక్క దయార్ద్రహృదయుడైన మహాత్ముడూ లేడు, నాయకుడూ లేడు.

పిడుగులు రాల్చు మేఘుండు వచ్చి గర్జింప
కూలిపోయిన పేద కొంప లన్ని
త్రోవ బూడ్చబడి మంచుదోరవట్టి కసరగా
తలవోసిపోయిన తరువు లన్ని
ఔర్వ బ్రద్దలగొట్టు ప్రొద్దు గద్దింపగా
ఎండిపోయిన సెలయేరు లన్ని
సుడిపెట్టి పడగొట్టి వడగాడ్పు గొట్టగా
స్పృహతప్పి పడియున్న జీవు లన్ని
వలిగి నాల్గువేదాల నాణ్యంబు గనిన
కోసినోటి తొలకరికై మోరలెత్తు
కొని జపించుచున్నవి నేడు కనికరించి
పోవుట కెపుడు ఆ మహాత్ముండు కదలు?

కోలాహాలం ప్రవేశం

కోలా—అయ్యా! మీరు కోటలోకేనా దయచేటం?

హాలా—కోటగుమ్మాలలో మాకేం లేదు.

కోలా—అదేమిటండి: అట్లా అంటారు! రాజదర్శనం చేసుకుపోదురు గాని రండి!

హాలా— రాజదర్శనాలు మా కక్కర్లేదు.

కోలా—అయితే మీ కేదర్శనాలు కావాలి?

హాలా—న్యాయనిదర్శనాలు కావాలి (నిష్క్ర)

కోలా—ఓహో చాలాదాకా వుంది వ్యవహారం!

(తలుపు తీసుకొని దురాగ్రహి, శక్తికాంత ప్రవేశం)

దురా—ఏమిటండి విశేషాలు కోలాహలంగారు ?

కోలా—ఆ ! ఏమున్నై. ఇదిగో ! ఇంతకుముందే యెక్కడిదో మాయదారి గుంపు గోలపెట్టుకొంటూ పోయింది.

దురా—దానికోలికి పోలేదు కదా మీరు ?

శక్తి—అసలు ఈగుంపు ఎక్కణ్ణుంచి బయల్దేరింది ?

దురా—ఆకలిమంటల్లోంచి.

కోలా—అదాకథా ! అందులో వొకణ్ణి కదలించి చూస్తే యిదే గోడ వెత్తుకొన్నాడు.

దురా—మీరు కదలించింది ఆ వస్తున్నవాణ్ణేనా ?

శక్తి—వస్తున్నది మాలాసాహెబుగా.

దురా—అతనివెంటవున్న రెండోవాడు ?

కోలా—(బెదరుచూపుతో) అతఁడేనండి. పోతా. (పోబోవును)

శక్తి—(నవ్వి) ఎందుకట్లా కంగారుపడతారు ?

దురా—ఎందుకా ! కోలాహలంవెంట హాలాహలం పడబట్టి.

శక్తి—ఈయనపేరు కోలాహలమా ఏమిటి ?

దురా—అవును. ఇతడిపేరు కోలాహలం. అతడిపేరు హాలాహలం.

కోలా—మళ్ళీ కనపడతాలెండి. తొందరపనిమీద వెళుతున్నా (పోఁబోవును)

దురా—(నవ్వి పట్టుకొని) ఎందుకయ్యా ! ఇంత భయం ?

గీ. ఉక్కుకోటలో బంగారు ముక్కవగిది
కలుగు కోలాహలమ్మునకు భయ మేల ?
గడగడ వణకుచున్నాడు కడకు నేడు
ప్రజల ఆకలిమంట కారణము కాదె ?

కోలా—సరేలెండి, వదలుదురు బాబు ! తొందరవని వుంది.
శక్తి—నీకూ నాకూ తొందరపనులు లేందెప్పుడు ?

(మాలాసాహెబు ప్రవేశం)

మాలా—జీ. దుర్గాగహీ మహారాజ్ ! వలాంతేఖుం ఏ ఖోలాహలం
గార్కీ హేట్టినా సాలా ఘాబరావడ్తుండార్ ?
శక్తి—ఏం లేదు పాపం. కోటల్లో వాళ్ళకోసం—
మాలా—హావునూహాండీ కోటల్కీ నల్లాగావుంటే హీర్కీ ఖోలా
హాలంకీ నల్లాగా వుంటాద్.
కోలా—కోటలూ, కోలాహలాలూ, కూలిపోతుంటే మీకళ్ళా
చల్లగావుంటై. వెళ్ళనీయండి. (పోబోవును)
దురా—(పట్టుకొని) ఉండవయ్యా పోదువుగాని.
మోహాములో సదాభువనమోహనమూర్తులు సర్వసైన్యా వ
న్నాహాము వెంట పంపి రతనాల దివాణములో బిగించు కో
లాహాలమున్ మహాంతటి బలాఢ్యులుగూడ జయించలేరు; నీ
సాహసలక్ష్మి కింత బలసంపద యున్న భయ మ్మ దేటికో.
కోలా—బాగా నేవుంది గొడవ. భయంలేనివాడు బ్రతకలేడు.
మాలా—ఫిర్కీవుండావార్ దేస్కీ ఫస్కీరార్.
కోలా—అంచేతనే పోనియ్యమంటున్నది (నిష్క్రమించును)
శక్తి—ఇరవై కెంతసేపూ మేడమిద్దెల్లో మేయటం అలవాటైంతర్వాత
కాలు కింద నిలుస్తుందా మరి.
మాలా—హీంద్కీ బల్ టక్కుదూవాండి. హీండి తమాషా హిక్డా
హేట్టావుండాతండి దివాణంలో మూడాలా.
శక్తి—అవును దివాణాల్లో చాలా జబర్దస్తీ చేస్తారు. నిజంగా అంతే.

దురా—గీ. పొలములో తిరిగెడి గొఱ్ఱెపోతువగిది
పెరుగుచున్నాఁడు పెద్దజాతరకు నేఁడు
తెగబలిసి వీనికండ కత్తివదు: నింక
చూచు నంచు వచ్చినదారి జూచెనేమొ.

శక్తి—అందుకే అంత భయంతో కొట్టుకొఁటుంటాడు.

గీ. అంతబలిసెడి వానికి ఇంతభయము
గుండె పగులగొట్టుట దేనికో జగాన
వీని సోమరితనములో పిఱికితనము
పుట్టినదియేమొ రండోలుపొట్ట చిట్లు.

మాలా—ఏబాత్ సచ్ బాత్ హై హమ్మా! మాదండీ హీడ్కు హెష్టా హాఁంటర్గా భయట్కు రాడ్. మీకే సెప్పింది సత్తెం థల్లీ!

దురా—అయితే మాలా! మీ డాక్టరుగా రూళ్లో వున్నారా!

మాలా—హైజీ. మీకోసం కబుర్ సేశార్.

దురా—శక్తీ! అయితే నీ వింట్లోకి వెళ్ళు డాక్టర్ గారింటికి వెళ్ళివస్తా.

శక్తి—హై జంటిల్ మెన్ కమ్ సూన్.

దురా—సరే పదవోయ్ మాలా! వెళ్దాం (ముందు నడుచును)

మాలా—(డాక్టరిచ్చిన కవర్ శక్తికి చాటుగా యిచ్చి) సలామ్ హమ్మా! పోయి వస్తాన్. (నిష్క్రమింతురు)

శక్తి—మంచిది.

(తత్తరపాటున ఉత్తరం తీసుకొని శక్తికాంత నిష్క్రమించును)

(తెరపడును)

౨ వ రం గ ం

దుర్భాగిహి పడకగది

(తలుపులు వేసుకొని శక్తికాంత ప్రవేశం)

శక్తి—(డాక్టరు వ్రాసిన ఉత్తరం చదువుచుండును) నా మధురమధుర గానసుధారస తరంగిణీ! నీ ప్రేమనందనోద్యాన వనంతుణ్ణి మరచిపోయినావా? ఏకీ చాలాకాలమైనను మరువుకు రాకున్న నీ మధురమంజుల వాగ్విలాసము? (నవ్వి) ప్రేమసామ్రాజ్య సింహాసన పట్టభద్రులా ఏమిటి వీరు? (తిరిగి ఉత్తరం చదువును) సుందరాంగీ! సుకుమారలతాతన్వీ! అయితే! ఇంత చాదస్తమైన వ్రతాలతో మతాలతో నీ స్వచ్ఛమైన నవయౌవన నందనవనాన్ని ఎందు కట్లా వాడిపోనిస్తున్నావు? (నవ్వి) ఎందుకా! చల్లని మలయమారుతాన్ని వడగాడ్పుల్లో కాగబెట్టడంవల్ల. నిప్పులు చెరుగుతున్న యీ మండుటెండల్ని కాయటంవల్ల. ఏం ప్రయోజనం?

గీ. ఎన్ని సౌందర్యసౌధమ్ము లెక్కియున్న
ఎన్ని మేలిపోడవులు ధరించుకొన్న
శ్రావ్యసంగీత వీణా సరస్వతివలె
శ్రుతులు కల్పుకొని సుఖసంతతులుగారె.

(తలుపుచప్పుడు విని) ఎవ రక్కడ?

(జగన్నాథ ప్రవేశం)

జగ—(పెద్ద విసుగుతో) ఎవరా! ఉదవడా ఆదవడ వాయించుకొన్న వారు:

శక్తి—ఏమిటండీ, ఎప్పుడూ ఏదో గోలపెడతారు?

జగ—గోల పెట్టక ఏంచేస్తారు మరి ? అని దానమ్మకడుపు బంగారమై పోనూ, ఎప్పుడూ ఘడియలు విడాయించుకొని కూర్చోట మేనా ?

శక్తి—కూర్చుంటే మీకేం అడ్డు వచ్చిందండి ?

జగ—ఏం అడ్డువచ్చిందా ! చేయబోతున్నది. అద దిట్లా పనీ పాటా లేకుండా కూర్చుంటే కొంపలో అంథా అడ్డమే.

శక్తి—మీ రంతా చేస్తుంటే మేం అడ్డం రావటం బాగుంటుందా మరి?

జగ—అయ్యో పాపం ! ఎంత దయవచ్చి ఛక్కని సమాధానం ఇచ్చావే ?

(దేవుడు ప్రవేశం)

దేవు—ఏమి టది ? గోల చేస్తున్నావు ?

జగ—ఇదా మీరుకూడా వచ్చారుగదా, మండి మారణమైపోతున్న గోల చల్లార్చుకోండి.

దేవు—ఒక్కనాడూ కోడ ళ్ళిద్దర్నీ పెట్టుకొని మంచ్చలుగా కనపడవు గదా ?

జగ—నాకు చేతకాదు మహాప్రభో ! మీ రన్నా మరి ముచ్చట తీర్చుకోరాదు ?

దేవు—ఏమిటి ? శక్తికాంతా ! మీ అత్తగారిగోల ?

శక్తి—ఏ మున్నదండి. ఇంట్లో మే మంతా అడ్డం వస్తున్నామట !

దేవు—నీ తోడికోడలు, ముక్తికాంత యేది ?

జగ—అదికూడా యెందుకు ? కూనేగాడిద వచ్చి మేసేగాడిదను కా గొట్టిందట. ఇహదాన్నికూడా తయారుచేయాలా ?

శక్తి—మీ రిట్లా ఎవరివల్ల తయారైనారు ?

జగ—నాశోలి నీ కెందుకు ? అటే వాళ్ళు.

శక్తి—ఎందుకా అడిగిం దానికి ?

జగ—నిన్నం అడగలేదు. అడగదలచుకోలేదు.

దేవు—ఇందాకణ్ణుంచీ అడగటంగాక ఏ మంటారు ?

శక్తి—ఆగ్రహ మంటారు.

జగ—అహా ! ఆగ్రహాంతాక అనుగ్రహాంవస్తుంది కూర్చో.

(ముక్తికాంత ప్రవేశం)

ముక్తి—అక్కా ! నీ చీరలుగూడా వెయ్యి, ఉతుక్కొని వస్తా.

జగ—అసి వెత్తిబాగుల్దానా ! దాని బట్టలు నీ వుతకట మెందుకే ?

దేవు—మధ్య నీ వెందుకు వాళ్ళిద్దరికీ ?

శక్తి—రాపిడి పెట్టటానికి.

జగ—రాపిడీ, దోపిడీ, నీకు చేతైంది. నీ పుట్టింటారికి రాపిడిపెట్టుకో. నీపుట్టింటారిముల్లె దోపిడిచేయించుకో. నన్నాటే ఎందు కిట్లా మండిస్తావు ? నీ నాజూకులకీ, నీ మొగరాయడి వేషాలకీ, మేమేమాత్రం చెలామణి కాకుండా పోయినాం గాని నీవంగతి నీవు చూచుకో. ఇట్లా మా పాలబడి మమ్మ ల్నెందు కేడ్పించుకొనితింటావు ? నిలువునా ఇల్లిట్లా గుండం ఎందుకు వేస్తావు ? నీదారి నీవు చూచుకొంటే మంచిది. ఇట్లా కూర్చోపెట్టి మువ్వాటా మేపలేం.

దేవు—నీవు రమ్మంటే వచ్చేట్టూ, నీవు పొమ్మంటే పోయేట్టూనా ? ఏమిటీ చూస్తున్నకొద్దీ వాదుగిర్వాణంపోతావ్ ? నోర్మూసుకొని కూర్చో. నీవు తెచ్చిందేముంది ? పెట్టేదేముంది ? ఎందుకట్టానోరు పారేసుకొంటావు ?

జగ—పారేసుకోనూ ? బంగారంవంటి కాపురాన్ని చెట్టుబొగ్గులు చేస్తుంటే, చూస్తూ కూర్చుంటానా ? అట్లా కూర్చోటం నాకు

చేతగాదు. ఇంకా మీరుగూడా తోడుపడ్డారుగా? ముదిరిపోక యేమాతుంది? ఎట్లా నడుంవంచి పనిచేస్తుంది? కోడళ్ళు కొడవళ్ళై, కొడుకులు తుమ్మపుడకలై చేసుకొన్న మగ్గడు సగడై ఉండిపోతున్నప్పుడు కొంపేంబాగుపడుతుంది? మేరువంత ఆస్తి, నీతమ్ముడు లాక్కొని పోయినాడు. ఇహ ఈ కొంపా గుడిశా, నీ కొడుకులూ, కోడళ్ళూ పీక్కొని పొండి. ఇహ నేనేగా మిగిలింది? నే నింకా ఏ పట్లో కలిస్తే మీ కెందుకు? (ముక్తికాంతవైపు) అసి పదవే ముక్తీ! నీ వొక దానివి దొరికావు నా ప్రాణాలకి. పట్టి పెత్తగొడ్డువి. నీకు మంచీ చెడూ తెలియదు.

ముక్తి—ఇవాళ్ళ మన్నీళ్ళుగూడా నేనే తెచ్చి వంట వండుతాలెండి.

జగ—నీ మడిగిడి నాకేం పనికిరాదు పదా. ఇంకా మోపెడు గుడ్డలూ మోసుకొనిపోయి కూర్చుంటావు కామల్లు?

ముక్తి—త్వరగానే వస్తా అత్తగారు (నిష్క్రమించు)

శక్తి—చాదస్తంగారపోతే ఏమిటిది? చాకలివాళ్లు వచ్చి తీసికొని పోయే గుడ్డలికి మళ్ళ యీ పిల్లెందుకు?

జగ—ఆహా! నీవు చెప్పావుకాదని, ఎందు కేళ్ళొచ్చి? పొయ్యిలో బడ్డ యేళ్లు. ఛూ మనిషైపుట్టింతర్వాత మానాభిమానా లుండాలి. (నిష్క్రమించును)

దేవు—దీని కెప్పుడూ ఉన్న గుబులే యిది. నీవేం కష్టం పెట్టుకోవద్దు. లెఖ్ఖాపెట్టావద్దు, మాఅమ్మవుగదూ! శక్తికాంత! నీ ఓర్పుతో నీ నేర్పుతో మీఅత్త కెప్పటికైనా బుద్ధి రాక మానదు. వస్తుంది.

శక్తి—ఏమిటి వచ్చేది బుద్ధీని గిద్దీని? అనేమాటా అసీ అనగూడని మాటా అని లేదు. నోటి కెంతవస్తే అంత. ఛీ మనిషైపుట్టిం

తర్వాత కామన్నిస్తుండాలి. ఈ పాటిష్టిగోల మేము పడలేము గానండి మామట్టుకు మేం పేలుపడతాం. ఎబ్బే రోజూ వాకటే సాధింపు, పాడు సాధింపు.

దేవు—తొందరపడకు తల్లీ, ఇహ నీ జోలికి రాకుండాచేస్తే సరిగా
(నిష్క్రమించును)

శక్తి—ఈ వృద్ధుడు వట్టి వెఱ్ఱిదేవుఁడు. ఇతనిమాటలే విని, యింత ఘోరనరకం అనుభవిస్తున్నా. అసలు ఈ కొంపలో ఇంత మునలవీనుగలవల్లనే సుఖం లేకుండాపోయింది వీళ్లకి ముదుగుడు పురాణాలుతప్ప యింకోటి మరేవీ రుచించవు.

ఉ. ఈ సుకుమార సుందర మహీమహిళామణి కాపురమ్ము స
న్యాసమతాలతో మురిగి నవ్యయుగోదయ దివ్య జీవనో
ల్లాసము లేక జీవములు లాగెడి యింత దురంతచితిలో
వేపవిపోలె మందుటకు వృద్ధులబుద్ధులు కాదె? హేతువుల్.

దురాగ్రహి ప్రవేశము

దురా—ఏమిటోయ్ చాలా విసుక్కొంటున్నావ్?

శక్తి—విసుక్కోటమేగాదు. ఇంకా ఇటువంటి కోపంలో ఒక్కనిమిష ముంటే గొంతు పిసుక్కోటంగూడా జరుగుతుంది. (చేతిలో వున్న ఉత్తరం చాటుగా రొండిలో దాచుకొనును.)

దురా—(ఆదుర్దాగా) ఏమిటది?

శక్తి—ఏమిటి లేదుగానండి, ఒక్క నిమిషం నే నిక్కడుండలేను. ఇంకా ఎక్కడైనా వుందాం పదండి.

దురా—మళ్ళీ ఇవాళ్ళ గూడా అత్తాకోడళ్ళు కుస్తీపట్టారా?

శక్తి—లేనిపోని పెత్తుకొని మీాద పడుతొంటే కుస్తీలు పట్టకుండా యెట్లా వుంటారు?

దురా—(నవ్వి) ఇవాళ్ళ అత్తగారే దీక్షనీ పందెం కొట్టినట్లు తోస్తున్నదే?

శక్తి—పోదురూ పాడు సరసాలు. ఒకచెంపన ప్రాణాలు పోతుంటే.

దురా—అంత ప్రమాదమైన దెబ్బలు తగిలేవరకూ నీవుమట్టుకు ఎందుకు పోట్లాడాలి? (దగ్గరకు వచ్చి) అబ్బా! అసలు ఇన్ని కనపడని గాయా లెట్లాపడ్డై? మందేమన్నా తెస్తా.

శక్తి—మనస్సుకు పడ్డ గాయానికి మందులూ లేవు మాకులూ లేవు; మనస్సుకి నచ్చిన చోటుండాలిగాని నొచ్చిన చోటుండగూడదు.

దురా—ముగ్నాటికీ వుండగూడదు. అసలు.

మ. ఎలనవ్వుల్ తొణకించుచున్న నవహేలా లతాతన్వి యీ
ఫలవంతంబగు పామునుంచి మఱియే పందిళ్లకుం బ్రాకునో
మొలకెత్తెన్ మృదుమాధురీశ్రుతులు నోముల్ పంటలై యింక
స్వాములు వెన్వెంటను దిర్గుచుండవలెఁగాఁబోలున్ గళాశోభినీ!

శక్తి—చాల్లేద్దురు మీ సరసాలు ఒళ్లు రవరవా మండుకుపోతున్నది.

సత్యాగ్రహి ప్రవేశం

సత్యా—అన్నయ్యా!

దురా—ఏమిట్రా సత్యాగ్రహీ?

సత్యా—మనవాళ్ళగతి విన్నావా?

దురా—ఏమిటి?

శక్తి—మనవా ళ్ళెవరయ్యా?

సత్యా—మా పినతండ్రిగారైన పృథ్వీపతిగారిగతి?

దురా—ఏమైంది?

సత్యా—చాలా పెద్ద రగడలోనే పడ్డాడు.

దురా—ఏం జరిగింది?

సత్యా—కొంపమునిగి మీద పడింది.

గీ. భారతక్షేత్ర సంగ్రహాకాంక్ష జేసి
కౌరవకులంబు సకలంబు కాలిపోదె
పాపకర్మంబు జేసెడి భూపవాళి
కిప్పుడైనను అవ్రాత తప్పు చెల్లు!

దురా—ఎవరూ! ఏంముప్పు తెచ్చిపెట్టారు?

సత్యా—ఎవరా! ఆకలిమంటల్లో మలమల మాడుతున్న ప్రజలు.

దురా—ఏం చేశారు?

సత్యా—సమ్మె చేశారు.

శక్తి—ఇంతేకదా ప్రజలసమ్మెకి ప్రళయా లేవీ రావులెండి.

దురా—అట్లా అనకు. ప్రజల సమ్మెవల్లనే ప్రళయాలు వచ్చేది మంచి తరుణం వచ్చింది. మేము చిన్నవాళ్ళమై యుండగా పట్టి అమాయకుడైన మా తండ్రిని మోసగించి రాజ్యాన్ని పొట్ట పెట్టుకొని కులుకుతున్నవా ళ్లింకా యెక్కడికి పోతారో చెబుతా.

సత్యా—అన్నగార్యా! మనం ఇప్పుడు తొందరపడగూడదు మనం కేవలం అన్నివిధాలా నలిగివున్నాం. ఇప్పుడు సమ్మెచేస్తున్న ప్రజకి మనకి తోచినట్లు మనం తోడుపడదాం. ప్రజానాయకుడైన హాలాహలంగారికి సలహా యిచ్చి దారి చూపుదాం.

శక్తి—ఇహ మీ బాబాయిగార్కే సలహా లిచ్చేవారు లేరన్నమాట.

దురా—లేకేం ఉన్నారు (నవ్వి) వారికి సలహాదార్లు కలవా!

సీ. వాకిట నిలుచుండి తోకలాడించెడి
స్వాములు వెనువెంట జనుట లేదె!
మాటమాటకు దోడుపాటపాడెడి పెద్ద
భజనపరులు వెంట బడుట లేదె!

దూరి తుపాకిలో దూతలు దూరేటి
తోటాలు ప్రేలి కాదుటలు లేద!
తేలిక గాసట్టి దేవిడీ జూచెడి
బ్రాహ్మణాళులు పైఁబడుట లేద!
ఇందులో ఏవి కలవయ్యో! ఈ దొరలకు
ఇంతకంటె కావలసిన వేమి టింక?
పాదలుకొట్టి యీలాటి సైన్యాలు పెట్టి
ఒక్కవారిని బలి గోరఁబనుట లేద!

సత్యా—బాగా చెప్పావు. ఇన్ని హంగు లున్నైయని ప్రజల్ని పీడించుకొని తింటున్నవారికి నలహాదార్లు లేకపోతే యెట్లామరి! కానీ ప్రజలంతా ఒక తాడుపట్టుకొని నడిచినప్పుడుగాని వీళ్ళతిప్పలూ గొప్పలూ బయటపడకమానవు.

శ్రీ—పూట గడవక నానా అవస్థలూ పడి గోలపెడుతున్న యీ ప్రజలు అలిగి కూర్చుంటే ప్రభువులకు వచ్చిపడే కష్టాలేమీ లేవు. అటువంటి అగచాట్లమారి ప్రజల్ని నమ్ముకొని కూర్చుంటే మనవాళ్ళో వచ్చిపడే అదృష్టాలేమీ లేవు.

సత్యా—ఆడవాళ్ళ కింతకంటే మరేం తెలియవు.

శ్రీ—పౌరుషంలేని మగవాళ్ళ కింతకంటే ఇంకేం తెలియదు.

దురా—అనవసరంగా మాట్లాడక.

శ్రీ—అనవసరమేమీ గాదు. ఇదీ అవసరమైనదే.

సత్యా—అయితే నీకళ్ళకి పౌరుషంగలవా రెవరు?

శ్రీ—ఎవరా! పరాధీనులు గానివారు.

సత్యా—ఇంతేనన్న మాట నీకు తెలిసింది!

దురా—వాళ్ళమోహం వాళ్ళ కింతకంటె తెలిసిచచ్చిందేముంది!

శక్తి—అవును (నవ్వుచు) మనకే అంతే

సత్యా—నవ్వేన నావచేనే వుండింది.

దురా—వాళ్ళమొహం వాళ్ళకేం తెల్సుగాని, డాక్టరు ప్రజలపక్షమా? బాబాయిగారి పక్షమా?

సత్యా—అదే తెలియటంలే దింకా. డాక్టరికీ నీకూ చాలా దోస్తీ వుందికాబట్టి, అయినా నీవు కదలించి చూడు

శక్తి—(నవ్వి) పరాధీను లంటే అర్థం ఇదిగో ఇదే

సత్యా—ఆహా! ఎల్లాగైతేనేం అర్థం తీశావుమా నావు

దురా—వాళ్ళతో మాట్లాడక. సరే డాక్టరుగారిదగ్గఱ కెళ్ళి కదలిస్తా. హాలాహాలం దగ్గఱకి వెళ్ళినసమాచారాలేమిటో నీవు తెల్సుకురా. వెళదామా?

సత్యా—పదా మఱి. (నిష్క్రమింతురు)

శక్తి—(నవ్వి) వీళ్ళ కేముందని వీళ్ళమొహం చూస్తాడు డాక్టర్? మొత్తానికి బలేజోడా కుదిరింది సేర్లకుదగ్గవాళ్ళైనారు. ఇందులోనూ ఒక రోకరికి తీసిపోరు అయిన ఈ సత్యాగ్రహి ఏం చూచుకొని యింత మిడిసిపడుతున్నాడో చూడాలి. పూటకు గతిలేనివాళ్ళని తీసికొని శిష్యులమా సంస్థానంమీద దండెత్తారట. ఇంట్లో ముసలవాళ్ళపోరూ, బయట ఈ బడాయి కోర్ల పోరూ ఇట్లా క్రుతిమించి రాగాన పడితేగాని కథ రక్తి కట్టదు. (పిల్పు విని) ఎవరూ!...వస్తున్నా (నిష్క్ర)

(తెర పడును)

ఆకలిమంట

ద్వితీయాంకము

1 వ రంగము—డాక్టరిల్లు.

కీర్తన పాడుకొంటూ ప్రజలతో హాలాహాలం ప్రవేశం

చూడరా ప్రాణాలు
తోడెరా ప్రాణాలు

హాయిగా సిరు లన్ని మేయుగా దొరలెల్ల
మాయగా కథ లెన్నో వ్రాయుగా కవు లెల్ల ।చూ।

మానవీగాయాలు
గానవే న్యాగాలు

దైవమే లేడేమొ గావగా రాడేమొ
నీటుగా వినడేమి చాటుగా తిన డేమి ।చూ।

దూకుడుగా మాలా ప్రవేశం

మాలా—హారే హేమ్ట్రావోయ్ ఫాదూగోలా.

హాలా—(మళ్లీ కీర్తన చెబుతుంటాడు—చూడరా తాణాలు.)

మాలా—హారే నీకిగాదుబే సెప్పేది? సైతానల్లే తగుల్కొన్నావ్.

హాలా—మేము సైతానులమూగాము, సాతానుల మూగాము.

మాలా—ఖాఖాఫోతే సుల్తాన్లాబే మీకే?

హాలా—మేము ఏతానులంగాము

మాలా—కాళాపోతే కాళాపోయార్గాని హిడ్డా గడిబిడా నక్కో.

కాలా—డాక్టరుగా రున్నారా సాహెబుగారు?

మాలా—హారే! నీకీ డాక్టర్‌సాబ్ కైకూరే? ఏగానా నైమునా. జావో.

కాలా—అట్లాగంటే మే మెట్లా బ్రతకాలి?

మాలా—హిట్టా హెవణ్ణేవడితే వాణ్ణే రానిత్తుంటే మేం హెట్లా బతకాలి? డాక్టర్‌సాబ్ ఘుర్మే నై.

కాలా—ఎక్కడి కెళ్ళారో చెబుదురూ కాస్త.

మాలా—హారే! నీకీ అరామాంతా ఎంధుకూ బే?

కాలా—కోపగించక చెబుదురూ కాస్త.

మాలా—హారే నీకీ మన్సీజన్మం హెత్తాలేదు బే? డాక్టర దివాణంకే జాతేహై జావో జావో. (నిష్క్రమించును)

కాలా—(మళ్ళీ కీర్తనచెబుతాడు — చూడరాతాణాలు తోడెరా ప్రాణాలు) నావిశ్వజన సహోదరులారా! చూస్తిరాన్యాయాన్ని! మందుకైనా న్యాయం లేకుండా పోయింది. ప్రతివాడికీ తన పొట్టా తనపొట్టా నింపుకోటం పట్టినప్పుడింకా యీ దిక్కుమాలిన మొఱ లెట్లా వినపడతై? దయా దాక్షిణ్యాలు కనపడతై? అదృష్టాల్నీ, అష్టైశ్వర్యాల్నీ అందటికీ అందే అందుబాటులోకి తెచ్చుకొన్నప్పుడే యీ అగచాట్లు పోతై, యీ ఆకలిమంటలు చల్లారుతై. అందాకా ఎంతెంత మహాత్ములు దిగివచ్చినా ప్రయోజనం లేదు. ఎన్ని అవతారా లెత్తినా ప్రయోజనం కనిపించదు. అమృతహస్తుడై పరోపకార పారీణుడై యింతపేరు గడించిన యీడాక్టర్‌గారి దర్శనంగూడా దుర్లభమైంది. వీరి కాంపౌండర్లకు, వీరి జబర్దస్తీ నౌకర్లకు ఎంత పెద్ద రాజనం, ఎంత మహాతామసం బలిసిపోయిందో

చూడండి. డబ్బులేనివాళ్ళమనీ, దాబుచేయలేని వాళ్ళమనీ ఎంత చులకనగా, ఎంత నిర్లక్ష్యంగా చూస్తున్నారో చూచుకోండి. నా విశ్వజన కష్టజీవులారా! అసలు దీని కంతటికీ కారణం మన అమాయకత్వం, మన అజ్ఞానమత మూర్ఖత్వం ఈ రెండూ ఏకమై మనకళ్ళు మూసి మన శరీరకష్టాన్ని తెలివిగలవాళ్ళ కలాలకీ, తెలిగలవాళ్ళ త్రాసులకీ, ధారాగతం చేస్తున్న మూలాన యిటువంటి ఘోరకారణాలు ప్రాప్తిస్తున్నై. ఇంత నీచాతినీచంగా చూడబడుతున్నాం.

ఉ. దిక్కులకెక్కుచుండెడి అదృష్టము లెక్కలకష్టమున్ బ్రజా
దృక్కులు తిన్నగాఁగనడి దివ్యయుగంబది యెప్డువచ్చునో
ఇక్కడివారి చూపులకు నెక్కను చక్కగ నంతదాక; ఈ
ఫక్కిగ నేఁడు మాడవలె భగ్నుడమండెడి కాలుచిచ్చులోన్.

[కోపంతో మాలా ప్రవేశం]

మాలా—హారే మీకేకాదూజె పొండీహానీ సెప్పింది?

హాలా—డాక్టర్ గారికోసం వచ్చాం.

మాలా—డాక్టర్ మీఖోసం సిద్దంగా నై బైట్నా ఇదర్, ఛలో.

హాలా—డాక్టర్ గారితో మాట్లాడి వెళ్ళుతాం.

మాలా—తేరగా మీకీ ధాధాఘాడీముల్లె హేమ్లీహాలుందీరే డాక్టర్ గార్కి హాలొచ్చి మీతో మాట్లాడటానీకి?

[కోలాహలం ప్రవేశం]

కోలా—ఏం మాలాసాహెబ్ గారు! డాక్టర్ గారున్నారా?

మాలా—(వినయంగా) సలాం ధయ్ సేయండయ్యా! డాక్టర్ సాబ్ అభీ ఆవూంగ (కుర్చీ తెచ్చి వేయును.)

కోలా—(కూర్చుని) ఏ ళ్ళంతా ఎవరు ?

మాలా—నాకే మాలుం నై రాబ్ ! హేడాదో ముష్టిమూగా ళామల్లు
వచ్చిపడ్డార్.

కోలా—ఎందు కిట్లా యీ గుంపుని జొరబడనిస్తావు ?

మాలా—చిత్రం వారు తెలియక జొరబడనిచ్చారు. వీరారు వెళ్ళ
గొట్టండి.

కోలా—ఏ రెవరు ?

మాలా—ఏ రండి ?

గీ. ఏరు మీా కేమి తెలియనివారు కారు
నెత్తు రోడ్చి కండలు కోసి వత్తు లేడ్చి
ఈ బొమ్మికలతోఁ గోటల నెల్ల గట్టి
మీరు కోలాహలము బలిపించువారు.

మాలా—చుప్ రహో ! నీకే హూంచ్చినపనీ హేమ్టీ ? హెఫ్టా నీకే
కూసేదీ హేమ్టీ ?

[డాక్టర్ దురాగ్రహి ప్రవేశం]

డాక్ట—ఏమిటి సాహెబూ కొప్పడుతున్నావ్ ?

కోరా—నమస్కారాలు డాక్టరుగారు !

డాక్ట—ఆ కూర్చోండి వస్తా. ఓహో ! కోలాహలంగారు ఎప్పుడు
వచ్చారు ?

కోలా—నేనువచ్చి చాలాసేపైంది లెండి. ఇవాళ్ళేమిటో చాలా
హడావిడిలో వున్నట్టున్నారు ?

డాక్ట—మీా దొరలూ, మీారూ, తెచ్చిపెట్టిన హడావుడే

కోలా—దొరలు చాలా ఉదారులండి, మీాకు తెలియని దేముంది ?

డాక్ట—ఉవు:నుకోండి. అయితే ఇంతగా లెందుకు లేవాలి ?

(అంతా కుర్చీల్లో కూర్చుంటారు, మాలా పానీయాలు తెచ్చి
పెడతాడు. హాలాహలం ప్రజలతో ప్రక్కన నిలబడి
చూస్తుంటాడు.)

దురా—కోలాహలంగారు పుచ్చుకోరేం ?

కోలా—నా కింకా దేవతార్చన వుందిలెండి. పెద్దవాళ్ళమైవుండి దేవుడి నివేదన కాందే పుచ్చుకొంటే ఎల్లా గాయన ?

డాక్ట—దేవుఁ డెక్కడో లేడు. మనందరి నివేదనలకోసం మనలోనే దాక్కున్నాడు. పుచ్చుకోండి

కోలా—అర్పననుకోండి దానికి మడీ మైలా అక్కర్లేకపోతే బాగుంటుందా మరి ?

దురా—ఈ విషయంలో డాక్టరుగారు ! మీారుమట్టుకు రేమాత్రం సందివ్వరాదు.

డాక్ట—ఇవ్వరాదు లెండి. ఇప్పుడు నాపని కత్తి నాగలి మధ్య పడ్డట్టుంది.

దురా—ఏమైనాగానీండి. అన్నింటికంటే పరువుగొప్పది.

డాక్ట—అవును మరి.

హాలా—అయ్యా ! డాక్టరుగారు !

మాలా—హారే ! హేబ్బాచోయ్ ! సెప్తుంటే బుద్దీలేదా నీకే ?

డాక్ట—ఏమిటయ్యా ! మీా సంగతి ?

హాలా—పేదవాళ్ళం, బొత్తిగా జొక్కలకష్టంమీాద జీవించేవాళ్ళం. మామీాద ఆ దయవుంచి ఆలకించాలి.

కోలా—సరే ప్రార్థ నింకా ముగించి, అవ కేమిటో చెప్పు.

హాలా—కటాక్షించాలి. దొర్లబంట్రోతులు వచ్చి యీా కష్టజీవాళ్ళ

చావకొట్టారు. అయ్యా! డాక్టరుగారు! కాస్త ప్రాణదానంచేసి పుణ్యం కట్టుకోండి.

కోలా—ఓసి ఇంతేకదా. అట్లా ఆసుపత్రిలోకి పోండి కట్లు కడతారు.

మాలా—పోరే! దాన్కి నాకీ సెప్పేహేద్యారాదుటే! అవురే అవ్

(మాలా నిష్క్రమించు)

దురా—మై డియర్ డాక్టర్! సెలవ? (లేచును)

డాక్ట—(లేచి) వెళ్తారా? మళ్ళీ ఎప్పుడు దర్శనం?

దురా—(వడుస్తూ) రేపు వస్తాలెండి. చెప్పిందిమట్టుకు జ్ఞాపక ముంచుకోండి.

డాక్ట—(కూడా వెళ్ళి) చిత్తం (దురాగ్రహి నిష్క్ర)

కోలా—ఈ దురాగ్రహిగారు వారి వంశంలోకల్లా చాలా తెలివైనవారు.

డాక్ట—(కూర్చుని) తెలివైనవారే, ఏం ప్రయోజనం? పాపం ఆ తెలివికి దగ్గ ఎస్టేటుగూడా వున్నట్లయితే రాణించేవారు.

కోలా—ఇప్పుడుమట్టు కేమండి. అన్నవస్త్రాల కేం లోటు లేదు. బోలెడంత ఆస్తి వుంది.

డాక్ట—అదేమిటండి అట్లాచెబుతారు? ఎస్టేటిప్పు డెవరికింద వుంది?

కోలా—ఎస్టేట్లు ఏలే వ్రాతవుంటే వీళ్ళకిందే వుండేది.

డాక్ట—అదేమిట్లెండి. అమాయకదేవుణ్ణి మాయచేసి ఎస్టేటు లాక్కున్నారని పుకారు పుట్టింది. నిప్పు లేందే పొగ యెట్లా వస్తుంది?

మాలా—అయ్యా! డాక్టర్ గారు! మమ్మల్ని పంపించాలి.

డాక్ట—ఏమిట్రా పిరికోడవా? కట్లు కట్టించుకోండి. మాలా! మాలా! వీళ్ళని పంపించవోయ్!

[మాలా ప్రవేశం]

మాలా—క్యా జీ!

డాక్ట—వాళ్ళసంగతేమిటో చూచి పంపవోయ్!

మాలా—హారే మీాకీ హింకా హిక్డా హుంటే మంధూ హెవడూ హెవడూ హేత్తాడోయ్? అస్పత్రిలోకి రండి.

శాలా—అయ్యా! సర్టిఫికెట్టు గూడా దయచేయించాలి.

మాలా—హారే! సర్టిఫిట్టు నేనూ హి‍త్తాను రండోయ్ ఘూడవా.

డాక్ట—ఇప్పుడుకాదు వెళ్ళండి.

[శక్తికాంత ప్రవేశం]

శక్తి—హాలో మై డియ్యర్ డాక్టర్!

డాక్ట—(లేచి) హాలో హాలో గుడ్‌మార్నింగు. దయచేయండి.

కోలా—వీరెవరో మఱచిపోయినా.

డాక్ట—వీరు దురాగ్రహిగారి వైఫ్ శక్తికాంతగారు.

కోలా—అట్లాగా! వీరేకాదూ బియ్యే ప్యాసైనారట?

డాక్ట—అవునండి.

కోలా—అయితే నాకు సెలవిప్పించరూ? ఇంకా దివాణానికి వెళ్ళరా వాలిగూడా.

డాక్ట—పోదురుగాన్లెండి కూర్చోండి.

కోలా—ఇంకా ఈమూాక ఇక్కడే వుంది యెందుకు? పోంద్రా అబ్బి! పోయి కట్లు కట్టించుకోండి.

శాలా—వెళతాంలెండి బాబు! అయ్యా! డాక్టరుగారు సర్టిఫికెట్టు గూడా దయచేయించండి. వెళ్లివస్తాం.

డాక్ట—ఏమిటోయ్! అస్తమానం మీాగోడవేనా మాకు? ఇప్పుడు వల్లకాదు పొండి.

మాలా—మారే మాకే కాదూ శే సెప్పేది? రండి.

కోలా—అయ్యో డాక్టరుగారు! మేనవాళ్ళం, కనికరించాలి. నమస్కా-రాలు. (నిష్క్రమిస్తారు)

కోలా—అరి పోంగ్రాలబ్బి పొండి, ఆటే విసిగించక.

డాక్ట—చచ్చిపోతున్నానండి. ఈ అనవసరమైన పేషెంట్లతో.

కోలా—కాదుటండి. వీళ్ళవల్ల కానీ వచ్చేదుందా! చచ్చేదుందా! వినాలి. అయితే నాకు సెలవివ్వాలి. నాదొక మనవి గూడా

డాక్టరు—అయ్యో అంతకంటేనా! ఇందాకణ్ణుంచీ చెప్పరుకాదేం?

కోలా—ఏదీ యీ దిక్కుమాలినమూక చెప్పనిస్తేగా? మరి నిన్న ఈఅల్లరిమూక నామీద కలేబడి కొట్టినట్లూ, చాలా బలమైన దెబ్బలుతగిలినట్లూ, మీ ఆస్పత్రికి వెంటనే చేర్చినట్లూ, సర్టిఫికెట్టివ్వాలి. దాన్నిప్పుడు దివాణానికి తీసికొనిపోయి దొరగారిద్వారా చార్జి యిప్పించాలి.

డాక్ట—(సిగరెట్టు ముట్టించి) అట్లాగేనండి (కాగితం తీసి వ్రాస్తుం డును)

కర్త—నిన్న మాకు కనిపించారుకదండి. ఇంతలో ఇంతఘోరం ఎప్పుడు జరిగిందండి పాపం?

కోలా—అన్నట్టు నిన్న మీ యింటిమీదగా పోతున్నప్పుడు మీరు గూడా చూచేవున్నారుగా. అప్పుడే జరిగింది యీ ఘోరం తల్లీ!

డాక్ట—ఇదిగోనండి. ఈ కవరులో వుంది. అంతా మీరు కోరినట్లుగానే వ్రాశాను. (ఇచ్చును)

కోలా—మహాప్రసాదం (కళ్ళ కద్దుకొనును) మీరీ సాయంత్రం ఒక దఫా తప్పకుండావచ్చి దివాణంలో కనబడాలి. చాలా అవసర

మంచో'య్. మళ్ళీ మఱచిపోతారేము. మీ పనికి రద్యుం టున్నది ఇహ నాకు సెలవు (లేచిపోతుండును.)

డాక్ట—(కూడా వెళ్ళి) చిత్తం కోలాహాలంగారు నేనుంటా.

కోలా—(తిరిగి చూచి) మంచిది వుండండి అయితే డాక్టరుగారు! అడగవలసిందనలు అడక్కుండానే వెళుతున్నా.

డాక్ట—ఏమిటండి బాబు?

కోలా—ఏమిటా! ఈ పెట్టబోతున్న కేసులో మీరు మాతరఫున సాక్షులుగా ఉండాలి. తప్పకుండా సాక్ష్యం ఇవ్వాలి.

డాక్ట—దాని కేమిలెండి. మళ్ళీ తమ ఆజ్ఞ జవదాటడం కూడానా. అవశ్యం చెబుతానండి.

కోలా—ఇదే చెప్పడం మఱచిపోయినా. ఇహ మీరుండండి పాపం. (నిష్క్రమించును)

శక్తి—ఎంత వేధించుకుతిన్నాడండి!

డాక్ట—అమ్మా! వేధించుకుతినట మేమిటి తనపని అయ్యేవఱకూ మొన్ని మొత్తులూ జిత్తులూ పన్నుతాడనుకొంటూరు. చెప్పతేం ఊపి రాడనీయడు. చంపుకొనితింటాడు, ఫక్కా కిలాడితనం వుందిలెండి. దివాణంలో అధికారం అంతా విడిదే.

శక్తి—మొత్తానికి చాలా అసాధ్యుడు. యుగంధరుడు.

డాక్ట—నిజంగా యుగంధరుడే.

శక్తి—మీ ఫామిలీని యింకా తీసుకు రాలేదేం?

డాక్ట—ఇంకా రెండునెల్లదాకా రారులెండి

శక్తి—అయితే! నిన్న లెటర్లో పాపం మీరు చాలా చిక్కినట్లు కనిపించా రెందుకు?

డాక్ట—(నవ్వి) ఎందుకో నీకు తెలియదేమిటి?

గీ. ఈ మనోహర కాంతార సీమలోన
జీవనాధారమైన సరోవరమ్ము
కనపడక తిర్గి తిరిగి చిక్కినది నన్ను
గగనతరంగిణీ! నీ దివ్యరాజహంస.

శక్తి—(నవ్వి) అయితే! ఇంతలో వంటాసక్కు పుచ్చుకొని యిట్లా
దారి కొచ్చారు?

డాక్టర్—(నవ్వి) అది నీకు తెలియంది కాదుగా.

గీ. వట్టి బొమికల ప్రోగైన వాడుగూడ
సుందర కళాలతాతన్వి చూపు తగిలి
ఇంత యేనుగుపుష్టి బట్టించుకొనియె
సుదతి! యేమి కలదో యింతిచూపులోన.

శక్తి—ఈ మదపుటేనుగులవల్ల కాబోలు (నవ్వి)

గీ. ఇంత దివ్యసరస్సుల కెప్పు డింత
పెద్ద కల్లోలములు పుట్టి ప్రియతరమగు
ఈ మృణాలమ్ము లబలలై యిట్లు వడెను
ఇంగితజ్ఞాన మేది మత్తేభములకు?

డాక్టర్—చాలా ధ్వనిగలమాట యిది. నిజంగా నీరజాక్షులూ, మృణా
లగాత్రులూ కుల్కి లిట్లా వాలికిస్తుంటే, మగవాళ్ళు మత్తే
భాలుగాక పలక బలపాలౌతారా మరి? పాపం! ఈమదపు
టేన్గులవల్ల యింకా చాలా నలిగి ఆయాసపడవలసి వస్తుంది.
కొంచెం ఈ పానీయం ద్రింకు చేయండి. (అందిచ్చు)

శక్తి—మేమేమీ దీనికి వాచిపోలేదు.

డాక్టర్—మీరు వాచిపోకపోతే మేము పాచిపోవలసి వస్తుంది.

శక్తి—అప్పుడు మళ్ళీ గరమ్ చేసుకొంటాం.

డాక్ట—అన్నింటికీ మీారు సమర్థులు. పుచ్చుకోండి.

శక్తి—ఏం పుచ్చుకోవాలి?

డాక్ట—మధురమధురమైంది.

శక్తి—అయితే నాకు మధురమైం దిది కాదే.

డాక్ట—అదీ వస్తుంది.

శక్తి—అదంటే?

డాక్ట—ఒళ్లూపైనా తెలియుంది.

శక్తి—మత్తా! అమ్మో! అయితే నా కొద్దు.

డాక్ట—నా కొద్దూ. గడగడా మ్రింగండి.

(అం దివ్వవచ్చును)

శక్తి—చాల్లేండి కవిత్వం. ఏమిటీ వద్దంటే.

డాక్ట—ఇంత మధురమైంది వద్దంటే. యింకా మీాకు రుచించే దేది?

శక్తి—మీాకు తెలుసు.

డాక్ట—అవునూ. అదీ కాదంటే?

శక్తి—ఎందు క్కాదంటారు చెబితే?

డాక్ట—(నవ్వి) ప్రేమేనా?

శక్తి—(నవ్వి) ఆహా అయితే బాగా తెలిసిందన్న మాటే.

డాక్ట—అబ్బా! ఏమిటీ? ఇది పుచ్చుకోండి చెబుతాను.

శక్తి—అబ్బా! ఏమి టిది, చెప్పండి? పుచ్చుకొంటామరి.

డాక్ట—ఏమిటా చెబుతున్నా విను.

ఉ. ఎన్ని సుధారసమ్ములు మహీస్థలి నుండిన నేమి! వాటిలో
అన్నిటికంటె తియ్యనిది యందవుచున్నది; దానికంటె వే
రున్నది తియ్యతియ్యనిది; ఉర్విలో అంతకుమించినట్టి దే
మున్నదియంటె! లొంగని మహోజ్వలచంచల సుమ్మి కోమలీ.

శక్తి—చెప్పలేరు. దానికి ఇన్ని మాట లెందుకు?

డాక్ట—అయిందీ. ఇదీకాదూ ? అయినే నన్ను క్షమించాలి.

శకి—ఇకా మీరు చాలించాలి.

డాక్ట—ఏమిటి ?

శకి—వాదం.

డాక్ట—ప్రసాద మిస్తే వాద మెందుకు ? చెప్పాలి త్వరగా.

శకి—చెబుతాగాని నే నివ్వమన్న దిస్తారా ?

డాక్ట—ఇంకా అందుకు సందేహమా ? సర్వస్వమూ ధారాగతం చేస్తాను. పుచ్చుకోండి మరి.

శకి—చెప్పి పుచ్చుకొంటా.

డాక్ట—కానియ్యండి.

శకి—ఆడదానికోరిక తెలిసిందా (పుచ్చుకొని పానీయం త్రాగును.)

డాక్ట—అబ్బా నిజమే యిది. ఆడదానికోరిక యెంత తీపోగాని మరి ఆ తీపితో ప్రాణా లెట్లా కోస్తున్నదో చూడండి.

శకి—సరేగాని మైడియర్ డాక్టర్ ! ఇవ్వమన్న దానిసంగతి ఏమిటి ?

డాక్ట—ఏమిటో అది చెప్పండి.

శకి—అభయం.

డాక్ట—(నవ్వి) ఇంతదానికి సాహసించినవారిగ్గూడా భయమేనా ?

శకి—అది కాదు. ప్రామిస్ చేయమంటున్నా.

డాక్ట—దేన్నిగూర్చి ?

శకి—ఇప్పుడు వచ్చిపడ్డ తగాదాగురించి.

డాక్ట—దానితోటి మీా కెందుకు ?

శకి—తెలివితక్కువలో పడకుండా వుంటానికి.

డాక్ట—ఎవడి తెలివివల్ల తెలివితక్కువలో పడేది ?

శకి—దైవమూ, ధర్మమూ, సహాయమైనవాని తెలివివల్ల.

డాక్ట—(నవ్వి) కానరాని దైవాన్ని, తెలిపోని ధర్మాన్ని పట్టుకొన్నవా డెవడూ ?

శక్తి—ఎవడా ! జగన్మాతకి ముద్దుబిడ్డైన సత్యాగ్రహి.

డాక్ట—ఓస్ అతడేనా ? ఛఅవాలా.

శక్తి—ఇట్లా తృణీకరించి కూర్చుంటారనే చెబుతున్నది.

డాక్ట—అయితే ఏం చేస్తాడు ?

శక్తి—ఏం చేస్తాడో వినండి. (నవ్వి) చూస్తారు.

శా. ఏ కైవల్యపదమ్ములో గనని హాయిన్ గష్టజీవాలచే
మీ కోలాహలముల్ గడించి, కడు కూర్మిన్ మిమ్ము గుర్తించెనో
ఆ కోలాహలపం క్తిపైన నదిగో హాలాహలమ్మార్తి ము
ల్లోకారాధ్యుఁడు వచ్చుచుండె జయకల్లోలమ్ము మిన్ముట్టగాన్.

డాక్ట—(ఆశ్చర్యంతో) ఇది నిజమేనా ?

శక్తి—అవునో కాదో అదే తెలుస్తుంది. తొందరెందుకు ?

డాక్ట—ఇంతకుమునుపు మందుకోసం వచ్చిన హాలాహలాన్నేనా ?

శక్తి—అవును.

డాక్ట—చూచావా ! ఎంత నక్కవినయంతో వచ్చి వెళ్ళాడో.

శక్తి—ఏ మనుకొన్నారు మరి. కార్య శూరుల శూరత్వం అల్లాగే ఉంటుంది.

డాక్ట—ఇప్పుడేమీ మించిపోయింది లేదు.

శక్తి—అవును వాళ్ళకి మించిపోయింది లేదు.

డాక్ట—లేకేం పోలెడుంది. వీళ్ళకిప్పుడు ప్రాణప్రదమైన డాక్టర్ సర్టిఫికెట్టు కావాలి. దానికోసం వచ్చినప్పుడు వీళ్ళంతు నేను కనుక్కుంటా.

శక్తి—మీరేం కనుక్కోలేరు. అందరింతూ కనుక్కోడానికి జగదేకవీరుడైన సత్యాగ్రహి వాళ్ళండనున్నాడు.

డాక్ట—సత్యాగ్రహి వాళ్ళమాట చెవినిపెట్టుకోవటం లేదుటగా!

కీ—(నవ్వి) ఇదన్నిటికంటె బాగుంది. ఎవరు చెప్పారిది!

డాక్ట—పరాయివా రెవరోకాదు చెప్పింది. మా హస్బెండు దురాగ్రహి.

కీ—అయితే యింకేం బాగా నమ్మి కూర్చోండి.

డాక్ట—నాకు తెలియక అడుగుతున్నా. అసలు వాళ్ళన్నదమ్ములిద్దరూ ప్రజాపక్షంలో వున్నారా?

కీ—సందేహం లేకుండా.

డాక్ట—అయితే చాలారగడలోకే దిగింది కథ. అయితే నన్నేం చేస్తారు?

కీ—కాళ్ళు పట్టిస్తారు.

డాక్ట—ఎవరికాళ్ళు?

కీ—ప్రజలకాళ్ళు.

డాక్ట—ఈ జన్మలోగాదు. శతసహస్ర జన్మలకైనా వీళ్ళ తరంగాదు.

కీ—అట్లాగా! మిమ్మల్ని పోషిస్తున్న ప్రభువులు అడవులపాలైతే అప్పుడు ప్రజలకాళ్ళు మీరే పట్టుకోవలసి వస్తుంది.

డాక్ట—ఈ డాక్టర్ కంఠంలో ప్రాణం వున్నంతవరకూ నా ప్రభువుల జోలికి ఆ ఫాలాక్షుడుగూడా రాలేడు.

కీ—ఇంతలో మీ ప్రాణంమీదకే వస్తే?

డాక్ట—మీ చల్లని దయారసంతో జీవిస్తా. జయిస్తా.

కీ—అందుకే నేను చెప్పేది. జాగ్రత్తగా వినమంటున్నాను.

డాక్ట—అవశ్యం వింటాను. మీరు గీచినగీత దాటను. ఏమిటో చెప్పండి.

కీ—మీరు దురాగ్రహికి బాగా డ్రింకింగు అలవాటు చేయాలి.

డాక్ట—షట్టో. అట్లాగే.

కీ—రెండవది సత్యాగ్రహికి వేదాంతపిచ్చి పుట్టించాలి.

డాక్ట—రైటో, బాగుంది, తర్వాత ?

శక్తి—తర్వాత వాళ్ళు ప్రజల్ని తమ కాళ్ళదగ్గఱికి తీసుకొస్తారు, నేను చెప్పిన యీ రెండువిషయాల్లో దేన్నీ విడిచి పెట్టకూడదు.

డాక్ట—ఈ నియమంలగాయతూ, ఈ సత్యాగ్రహి దురాగ్రహీలను నా అనుపమాన మహేంద్రజాల విద్యాచాతుర్యంతో కట్టేసి, వీరి ప్రతిభాప్రభావా లెటువంటివో చూస్తాను.

మ. సుమతీ ! నీ సుకుమారసుందర కళాశ్లోణిస్థలిగ నీకటా
తము ప్రాప్తించెడివేళ జంకునటె యే గండమ్ము లేదొన్న ! ప్రా
ణముకంటెన్, మృదుమాధురీవిబుధ వీణాగానమై నీదు రా
గము నాకెంతటితృప్తి నిచ్చినది ? నీకారుణ్య మేపాటిదో.

శక్తి—దురాగ్రహి చాలా తెలివిగలవాడు. అతణ్ణి నిషాలో పడేస్తే గాని మనప్లాను సాగదు.

డాక్ట—అది ఇదివఱకే గ్రహించి ప్రాక్టీసిస్తున్నాను. చాలామట్టుకు తయారైనాడు.

శక్తి—ఎవరో పిలుస్తున్నా రల్లేవుంది వినండి.

డాక్ట—(వినిపించుకొని) మాలా, మాలా.

[మాలా ప్రవేశం]

మాలా—జే. జే. మీకోసం దొర్గార్కీ ఖబుర్ సేశారి.

డాక్ట—మీ రిక్కడే వుండండి. దివాణానికి వెళ్ళి వస్తాను,

శక్తి—మీరు వెళ్ళిరండి. నే నింటికి వెళ్ళి మళ్ళీవస్తాను.

(పోవును)

డాక్ట—సాయంత్రం ఒస్సేన్ కోర్టుకు వెళదాం త్వరగా రండి.

శక్తి—సరే. వెళ్ళివస్తా (నిష్క్రమించు)

డాక్ట—మాలా ! దొరగారిదగ్గ రెవ రెవ రున్నారు ?

మాలా—కోలాహలంగార్ హై జీ.

దాక్టు—సరే నేను వెళ్లివస్తా. నీ విక్కడే వుండు

(నిష్క్రమించు)

మాలా—నీ త్రం (కూడా వెళ్ళును. తెరపడును)

---

2 వ రంగం—దేవుడి సావిడి

దేవుడు - కోలాహలం ప్రవేశం

దేవు—ఏమిటి విశేషాలు కోలాహలంగారు ? కూర్చోండి.

కోలా—ఏమున్నై ఊళ్ళు మండుకుపోతున్నై.

దేవు—అ దేమిటి ?

కోలా—మీ అబ్బాయిల మూలంగానే.

దేవు—ఏంచేశారు ?

కోలా— తిరుగుబాటు లేవదీశారు,

దేవు—ఎవరిమీద ?

కోలా—ఎవరో ఏమిటి. మీ తమ్ముడుగారైన పృథ్వీపతిగారిమీద.

దే—ఎందుకు ?

కోలా—సగసాధించుకోంటానికి, తిరిగి రాజ్యం సంపాదించుకోంటానికి.

దేవు—ఇప్పు డేంతక్కువైనదని రాజ్యాలు కావాల్సి వచ్చినై ?

కోలా—అధికారాలూ, సింహాసనాలూ లేకపోయినవని.

దేవు—అప్పాత వచ్చినప్పు డవే వస్తై. వాటికోసం ఇంత ఆగం ఎందుకు.

కోలా—ఆగ మేటికి వూళ్లు తగలపెడుతున్నారు చూచారా ఎట్లా నన్ను కొట్టించారో (వీపు చూపును)

దేవు—(చూచి) అయ్యోపాపం. వీళ్ళ కేంపోయేరోజు లొచ్చి యిట్లా దావకొట్టారండి. అనుభవిస్తారండి. ఇటువంటి వాళ్ళకి రాజ్యా

లుకూడా కావాలి. ఎవ డదృష్టంకొద్దీ వాడు ప్రభువౌతాడు, రాజ్యా లేలుతాడు. తనకు లేవని యీావరస అందుక్కే చావ కొడుతుంటే రాజ్యా లొస్తాయా! ఇంటికి రానీయండి చెబుతా.

(తెరలోపల ప్రజల్తో హాలాహాలం కీర్తన పాడుతాడు)

కీర్తన—గాలిదుమారాలతో కంపించి పోవాలి
కాలికుటీరాలలో కాలాగ్ని పుట్టాలి
ఆకలీ మంటలూ
లోకముల్ కాల్చాలి
పోవురా పాపాలు
లేవురా పుణ్యాలు ।గాలి।

కోలా—(భయంతో) వింటున్నారా! ఆ పాటలూ ప్రలాపాలూ.

దేవు—(పట్టుకొని) ఫరవాలేదు కూర్చోండి.

కోలా—మీశాంతవచనాలు వాళ్ళకేం రుచించవండోయ్. ఇంకా మీ త్రినేత్రం తెరవాల్సిన ఘడియలొచ్చినై.

దేవు—రానీయండి. అదేమిటో చూచి చెబుతా.

కోలా—మీరిప్పుడు మెత్తపడ్డారా అంటెమట్టుకు మీతమ్ముడుగారి కోటలూ వుండవు మీగుళ్ళూ గోపురాలూ వుండవు. ఆలోచించుకోండి. వస్తున్నారు.

[కీర్తన పాడుకొంటూ హాలాహాల, ప్రజలు ప్రవేశింతురు]

హాలా—అయ్యా! ఆపదలో పడ్డవాళ్ళం ఆకలిమంటల్లో మలమల మాడిపోతున్న వాళ్ళం. భగవంతుడవనీ పేదల మొరవినగల దేవుడవనీ వచ్చాం. మీ తమ్ముడుగారి కిందుకు రాజ్యం వొప్పచెప్పావయ్యా! దేవుడవైన నీకే మేము భారమైపోతే మావంటి మానవమాత్రులం భారమైపోమా? నీవు నీ రాజ్యం తినుకో, విశ్వమానవప్రేమ చూపుతున్న నీబిడ్డల కిచ్చుకో.

దైవమా! నీ తమ్ముడైన పృథ్వీపతికి దయలేదు. ఆశ చావదు. రాజ్యం నిలవదు.

కోలా—వరికే పాడుపోది. ఏదో మాట్లాడుకొంటున్నాం పోండి. రేపొచ్చి చెప్పుకోండి.

పూజా—నాయనా! మీ కష్టాలూ కనపడుతున్నై. కాలానికి కట్టుబడితే గాని మీ కష్టాలూ నా కష్టాలూ పోవు. ఓపిక పట్టాలి. అదృష్టం పట్టాలి. ఒక ఉపాయం చెబుతున్నా వినండి. కష్టాలు తీరటానికి దేవతలకి మ్రొక్కుకోవాలి. అడిగిన బలులు ఇవ్వాలి తెలిసిందా? ఇళ్ళ దేవతలకొల్పులు సాగించండి.

కోలా—అవీ చేయాల్సినపని. అట్లా పోలేరమ్మ జాతరలు చేస్తే పాలిమేరలోవున్న కష్టాలన్నీ అయిపులేకుండా పోతై. పోండి. పోయి అట్లా నడవండి. అగచాట్లూ పోతై ఆకలిమంటలూ చల్లారతై.

వాలా—దైవమా! దేవుడవని పేరు పెట్టుకొని దీనుడవై మాట్లాడావు. ఇంకా నీకెందుకిన్ని బిరుదులు? కంటబడ్డ కష్టజీవాల కష్టాలు తీర్చలేనప్పుడు నీవెట్లా దేవుడవౌతావయ్యా? నీవు దేవుడవు కావు నీవు చేతగాని దేవయ్యవు. నీవే దేవుడవైనట్లైతే నీయిల్లు నిత్యకల్యాణాల్తో పచ్చనితోరణాల్తో వుండేది. ఈ పాపిష్టి ప్రపంచంలో సాటిమానవుల మెడలు విఱిచి తెచ్చిన వేడినెత్తురు పీల్చి కండలు తిని, బొమికలు పగులకొట్టుకొని సువర్ణసౌధాలు కట్టుకొని సుఖభోగలాలసులై కూర్చున్న సోదరులంతా యేమీ చేతగాని నిన్ను నిలబెట్టి గుళ్ళుకట్టి నీపేరు చెప్పి యీ అమాయక కష్టజీవాల్ని బెదరగొడుతున్నారు. ఇవాళ్ళతో నీసత్తా తెలిసింది. నీపూజారి ముఠా నాటకం బయటపడ్డది. దైవమా!

ఇంకా పిల్లా పిల్లజనపల్లా ఎట్లా మూఢజనాటకం జరుగుతుందో చూస్తా.

గీ. కష్టజీవాల కడుపులు కాలిగాలి
ఉండి దారుణమైన బ్రహ్మాండమందు
నిన్ను తలఁచెడివాఁడె లేకున్న గాని
నీకు తెలియదు దేవుడా! నీదు బ్రతుకు.

(కీర్తన పాడుకొంటూ పోవును)

గోలా—ఈ పోకిరీగుంపు ఎవరికొంపమీఁద పడుతుందో. పోయివస్తా స్వామి (నిష్క్రమించును)

దేవు—జాగ్రత్తపడితేగాని ఇహ వీలు లేదు. (నిష్క్రమించు)

(తెరపడును.)

శ్రీ

ఆకలి మంట

తృతీయాంకము

1 వ రంగము — దివాణం

[తీవ్రదృష్టితో చిటపటలాడుతూ పృథ్వీపతి ప్రవేశం
చిత్తం చిత్తం అంటూ కోలాహలం వెంట ప్రవేశం]

పృథ్వీ — ఈ ప్రపంచంలో సత్యమూ లేదు, సంతృప్తి లేదు. ఉంటే ఈ ధర్మశాస్త్ర పరికరాలూ, ఈ విశ్వమానవలోకాలూ, కళాకాంతుల్తో ప్రకాశించవి. బంధువుల్ని నమ్ముదామా అంటే బ్రతికుండగానే పైబడి పీక్కుని తినే రాబందువులైనారు వాళ్ళు. స్నేహితుల్ని చూద్దామా అంటే సరియైన ప్రాణప్రదమైన సలహా ఇచ్చే స్నేహితుడొక్కడూ కనపడడం లేదు. అంతా ఈ బంగారుకోటల్ని పగులగొట్టుకొని పోదామనీ, ఈ సమున్నత సౌధాల్ని దోచుకుపోదామనీ దురాశాపీడితులై నక్కి నక్కి చూస్తున్నారు. ఎంతయిచ్చినా తృప్తిలేని యీ దురాశాపరుల్ని తీసికొని తిరుగుబాటు లేవదీస్తున్నారు. ఇహ దయా దాక్షిణ్యాలు చూడగూడదు. కోలాహలంగారు! మీరే నాకు గురువరేణ్యులు. సెలవివ్వండి ఏం చేయాలో.

కోలా — ప్రభూ! ఈ కోలాహలం గొంతులో ప్రాణమున్నంతవరకూ మీకొచ్చిన భయమేమీ లేదు. ఎవరి ఆటలూ సాగనియ్యను.

ఎంతకాలం ఇట్లా యీ ప్రజ తలవంచుకొని సహిస్తుందను కొంటూ
కూర్చుంటారో చూస్తా. నిన్నటి కొలతల్లో జాతర్లో యీ
ప్రజల పనేమిటో తెలిసింది. వీళ్ళ కల్ల బొల్లేడుపులు వినదిక్కేది!
బాగా ఎముకలు విఱుగపొడిపించాను. నున్నుయనన్నం చేయిం
చాను. వీళ్ళు అలిగి సాధించి తెచ్చుకొన్న మహాప్రసాదం, తల
చిల్లులూ కాళ్ళూచేతులూ విఱుగుళ్ళులూ. ఇంతేవాళ్లు సంపాదించు
కొన్నది. ఆస్పత్రిలో బడ్డారు.

పృథ్వీ—మన డాక్టరుగారి ఆస్పత్రిలోనే!

కోలా—అవును స్వామి! అయితే వీళ్ళ మొఱ వినిపించుకొనే దిక్కేది!
డాక్టరుగారు ఏవో కట్లుకట్టి అందఱ్నీ ఖైదీలుగా కట్టేశారు.
ఈ ప్రజానాయకుడైన హాలాహలానికే ఇంకా తగ్గలేదు.
తప్పించుకొని తిరుగుతున్నాడు.

పృథ్వీ—హాలాహలం కూడా ఆస్పత్రి కొచ్చాడా!

కోలా—వచ్చాడు స్వామి! అతడు రాకుండా వుంటాడా! ప్రజల
తరఫున సర్టిఫికెట్టు తీసుకుపోవటాని కొచ్చాడు.

పృథ్వీ—డాక్టర్ సర్టిఫికెట్టిచ్చాడా!

కోలా—లేదు స్వామి ఇవ్వడు కాదన్నారు.

పృథ్వీ—అంటే, మళ్ళీ ఎప్పటికో యివ్వటానికి సిద్ధమయ్యాడన్నమాట.
అసలీ డాక్టర్కి బుద్ధిలేదు. బుద్ధుంటే వాళ్ళసే అట్లా చేర
నిస్తాడా!

కోలా—అదే నాకూ కూడా కొంత అనుమానం వేసింది.

పృథ్వీ—మీరేమీ చెప్పకపోయినారా మరి!

కోలా—చెప్పాలెండి. చెప్పకుండా వుంటానా. మన తరఫున మమ్ము
కొట్టినట్లు సర్టిఫికెట్టుకూడా తెచ్చాము. మన తరఫున డాక్టరు
గార్ని సాక్ష్యంలో పిలుచాము. వెంటనే తప్పి తమ దర్బారు.

చూసివేస్తున్నాను చెప్పేద్దాను. ఇవాటికే రావల్సింది కూడానూ.

వృద్ధు—[illegible]న్నారు?

గోపా—దుర్గాగిరీగారింట్లో పుత్రిక కొంతగా ఉన్నారు.

వృద్ధు—(ఆశ్చర్యంతో) అపుడు కొచ్చినట్లు?

గోపా—అంతకు ముందు దుర్గాగిరీగారుకూడా వచ్చివెళ్ళారు. ఏ బిడ్డూ రావడంవల్ల నాకూ అనుమానమే పుట్టింది. ఒకవేళ డాక్టర్ని ప్రజలతరపున త్రిప్పటానికి నాటకం ఆడుతున్నారేమో.

వృద్ధు—అంతే అనుకోవాలి. ఇంకా రాలేదేం డాక్టరు మరి.

గోపా—అదే చూస్తున్నా నేను కూడా. నేనువెళ్ళి ఆరా తీసుకొస్తా వుండండివస్తాను (పోబోవును)

వృద్ధు—ఆరా తీసుకోటమేగాకుండా వెంటబెట్టుకొని రండి.

గోపా—చిత్తం (నిష్క్రమించు)

వృద్ధు—ఇదంతా మా అన్నగారైన దేవుడిబిడ్డలు సాగించిన నాటకమే. ఏమాత్రం సందేహంలేదు. ఆస్తి పాస్తులు పోబెట్టి యిట్లా దిగారు. అసలు ప్రజల్లో పుట్టినపుడు వీళ్ళవల్లనే రేగి మధ్యమధ్య పెద్దగోల లేస్తున్నది. ఇవా ఈ దేవుడినంతావాడికి యింకా శాస్త్రమూ లేకుండా కే స్తేగానీ పోరు తల్లారదు. పాపం గదా అది వీళ్ళకురదటానికి ఇల్లా వా [illegible] పొలం పుట్రా యిచ్చి జాలిపడబట్టి నేను మెట్టి కూర్చున్నారు. (చూచి) ఎవరది?

[భూదేవి ప్రవేశం]

భూదే—ఎవరూ లేరు నేను

వృద్ధు—[illegible] వచ్చారా?

[illegible]

పృథ్వీ—అనవసర ప్రసంగాలవి.

భూ—వాసి మానేయండి.

భూ—ఎవర్నీ హింసించకుండా బ్రతికే హక్కు సహ్యాయము.

భూ—కాదు. ప్రభుత్వం

పృథ్వీ—అయితే సరే. తమరు దయచేయండి.

భూ—నామాట వినండి.

పృథ్వీ—నేను క్షాత్రవంశ సంభూతుడను. ప్రభు సింహాసనం వరించు వాడను. సర్వసర్వంసహాస్థలి నా యేలుబడిలో నడవాలి. అంచేత అందరూ నామాట వినాలి. జ్ఞానబలమూ, సాహస బలమూ గలవా డెవడో వాడే ప్రభువు. ఈ రెండు చిహ్నా తులు చూచియే రాజ్యలక్ష్మి నన్ను వరించినది.

భూ—అందుకనే వేడుకొంటున్నది.

పృథ్వీ—ఏమని?

భూ—ప్రజలకోర్కె తీర్చమని.

పృథ్వీ—ప్రజలకోర్కె తీర్చేది ప్రభువుకాదు భగవంతుడు.

భూ—మరి ప్రభు వెందుకు?

పృథ్వీ—కావలి కాయటానికి

భూ—ప్రజలకి అన్నం లేనప్పుడు ప్రభుత్వ కావలియెట్లు కొందురు?

పృథ్వీ—సరే వాళ్ళు నీకాళ్ళుబిడ్డారా ఏమిటి?

భూ—మన ప్రజలు మనబిడ్డలు మన కాళ్ళుపట్టక ఇతరికాళ్ళమీద పడరాదు?

పృథ్వీ—సరే నీవు రాణివిగా. నీవు తీర్చు పాపం వాళ్ళ కష్టాలు.

భూ—మనం ప్రభుదంపతులం. ప్రజలకి తల్లిదండ్రులం.

సీ. ఈ దివ్య భూభాధరాది సామ్రాజ్య-శ్రీ

[illegible]

[illegible]ద్యుతి జన్మకాంతార
కేదారలక్ష్మి వినోదగరిమ
ఈ [illegible]యారవురాశి
కుటిల సంసార శోభలభించు
ఈ మహావీర మహా మహిళా విశా
ల యశోవిశాల కల్పవల్లి
దయాకార కృపారస హృదయములలో
చల్లగా లేది నేడు భూవల్లభులకు
కాన్క రక్షసింహాసనా లిచ్చినదియె
చూచుకొని రాజ! ప్రజలను గాచుకొనుము.

పృథ్వీ—సరే బాగావుంది బోధ ఇంత జాలిపడి ప్రజల కష్టాలు చూస్తున్నదానవు పాపం నీవుగూడా ప్రార్థిస్తేగాని ప్రభువు కనికరించడని యిదొక ఎత్తు ఎత్తి నన్ను సంహరన్నమాట. అర్థమయింది. హరిహర బ్రహ్మాదులు దిగివచ్చి మొత్తుకొన్నా యీ దేవుడి సంతానాన్ని యీ ప్రళయకాల కారణభూతులయిన ప్రజల్ని కనికరించకూడదు. కనికరించను. నీవు నీఅంతఃపుర రాజకార్య నిమగ్నురాలవై వుండుము. పొమ్ము. ప్రజల్ని స్వేచ్ఛగా వదలిపెడితే ప్రభుత్వాలు సాగవు. ప్రజలకి ఒకనాలుక లేదు. ఒక తలా లేదు. తలోమాటా, తలోదారి తీస్తున్న ప్రజల్ని విశ్వసించి యేకార్యానికీ దిగకూడదు. నీవు ఆడదానవు, అంతఃపురకాంతవు. నీకు ప్రజాప్రపంచధోరణి బాగా తెలియదు పొమ్ము.

[illegible]—నాకు ప్రభుత్వధోరణి తెలిసియే వేడుచున్నాను.

పృథ్వీ—వేడుకొన్ననూ, మొత్తుకొన్ననూ ప్రయోజనం లేదు.

(కిరణావళి ప్రభూ! దుఃఖముగా రోదిస్తున్నారు)

పృథ్వీ—సరే! జాగ్రత్తగా రొస్తున్నారు. మేము చాలా మాట్లాడుకోవ
లసిన వ్యవహారాలున్నై. నీవు త్వరగా వెళ్ళు.

ఘూ—మన వ్యవహారాల్ని మన సమస్త రాజ్యాల్ని యీ నాశ్కర్తల్లూ, యీ కంట్రాక్టర్లూ కాదు కాపాడుతున్నది. వీళ్ళు సొంత ఆస్తి పాస్తుల్ని, వంశమర్యాదల్ని పాడుచేయటానికి పూనుకున్న ముఠాదార్లు వీళ్ళ స్నేహంబట్టి రాజ్యాన్ని నేలపాలు చేయకండి. ఆ ప్రాణఘాతకుల్ని చేర్చి ఈ గోముఖవ్యాఘ్రములమాట నమ్మి కన్నబిడ్డలవంటి ప్రజల్ని మట్టిగడ్డలు చేసుకోకండి. మీ దారుణశాసనాలకీ మీ ఘోరతంత్రాలకీ ప్రజల పూరికుటీరాలు తగలబడుతున్నై.

పృథ్వీ—ఇక చాలించు ఉపన్యాసం.

ఘూ—ఇక చాలించండి తంత్రాంగం.

పృథ్వీ—(గ్రుడ్లెఱ్ఱజేసి) ఆ! ఏమిటి! (లేచు)

ఘూ—ప్రళయం కట్టిపెట్టండి.

పృథ్వీ—ఓసి మూర్ఖురాలు! నీవుగూడా తిరస్కరించి ధిక్కరించి కవ్వించెదవా! ఇక పదా! సహించను.

(లాక్కొని పోవును)

(తెర పడును)

2 వ రంగం, పృథ్వీపతిగారి క్లబ్బు

[కోలాహలం, డాక్టర్ ప్రవేశం]

డాక్ట—దివాణంలోనుంచి యెంతసేపటికీ ఇవాళ దొరగారు రాలేకా రణం ఏమిటి ?

కోలా—దొరగారివాళ చాలా కోపంతో వున్నారు. అందుకని రారేమో.

డాక్ట—ఎవరిమీద కోపం !

కోలా—అయ్యా ఎవరిమాటా వింటారేమిటి? ఎంత ఇచ్చినా ఎంత చెప్పినా వినిపించుకోరు. భయభక్తులు చచ్చిపోయిన యీనాటి ప్రజలు రాణీగార్ని చూచి ఏం చెప్పారో ఏమిట్లా! రాణీ గార్ని, దొరగార్నికూడా తిట్టింది దివాణం అంతా గోలతో మోగిపోతున్నది.

డాక్ట—రాణీగారు దివాణంలో వున్నారా ఇంతకూ?

కోలా—ఏమిటా! ఎందు కుంటారు? రాణీగారుకూడా పార్టీకట్టారు.

డాక్ట—అయితే రాణీగారు ప్రజలపక్షం నిల్చారన్నమాట.

కోలా—సందేహం లేదు. వారి ధోరణి చూస్తేమట్టుకు నిల్చారనుకో వాల్సిందే

డాక్ట—ఈవిషయంలో పృథ్వీపతిగారయితే, భూదేవిగార్ని వదలిపెట్టి కూడా ప్రజల్ని సాధిస్తారా?

కోలా—ఈ ప్రజల విషయంలో యెంత పనికైనా సాహసించేటట్టే కన పడుతున్నారు.

డాక్ట—అట్లాగాకుండా ప్రజలకీ ప్రభువుకీ రాజీచేసి రాజ్యాన్ని కాపాడే ఉపాయం మీకు తట్టడం లేదా?

కోలా—ఇంత దురాశాపీడితులైన ప్రజల్ని ఎవరూ సంతృప్తిపరచ లేరు. పట్టపగ్గాల్లేని యీప్రజల్ని యిట్లా నయాన దారికి తేమకు రాలేరు. చతురుపాయాలలోకల్లా క్రియాశూరత్వం చూపించే దండోపాయంతోనే దారికి వస్తారు.

డాక్ట—ఇంతవరకూ ఆ వుపాయంతో సాధించి సంపాదించిం దేముంది?

కోలా—అదేమిటండి. అన్నీ తెలిసి అట్లా అంటారు? ఏమందుకి చిత్తు కని గడ్డని మీరెట్లా ఆపరేషన్ చేస్తున్నారో అట్లాగే యీ ప్రజలవిషయంలో రాజధర్మం వహించాలి. అవసరం ఆపరేష నుని చేసినట్లు కోసిఆపరేషన్ పని చేయడం.

డాక్ట— వచ్చేశారండి. దొరగా రొస్తున్నారు.

కోలా—రానీయండి. ఇప్పుడు మీరూ రేపూ రాజ ప్రసంగా చెప్తారండి.
మంతిపదశాలు

డాక్ట—నాకుమట్టుకు తెలియదండి.

[పృథ్వీపతి పార్టు దిగి భట్టుతో, గుట్టుతో ప్రవేశించును]
(అంతా నిలబడుదురు)

పృథ్వీ—ఎంతసేపైనదండి మీరొచ్చి ?

కోలా—ఇంతకుముందేనండి. అరగంటకాలే దండి మనంవచ్చి డాక్టరు గారు ?

డాక్ట—అవునండి అరగంటే అయిందండి.

పృథ్వీ—ఇదా ఈ ప్రజానాయకుణ్ణి పట్టుకొంటేగాని ప్రజలు దారికి వచ్చేట్టు లేదు. కూర్చోండి.

డాక్ట—చిత్తం పట్టుకోవాలి.

(అందరూ కూర్చుందురు. ఫలహారాలు తెచ్చిపెట్టెదరు)

కోలా—(తింటూ) పట్టుకోటమేగాదు ఎముకల్ని విఱుగపొడిపించాలి.

పృథ్వీ—మా అన్నగారి బిడ్డలుగూడా ప్రజలపక్షాన చేరారట.

డా:ట—ఇది వట్టి పుకారండి.

కోలా—పుకారూగాదు, షికారూగాదు. మీ కింకా తెలియదు కూర్చోండి.

పృథ్వీ—నిజమేనండి డాక్టరుగారు. ఈవార్త గాలికబురుగా భావించకండి. ఈ భట్టుగార్ని అడగం డింకా.

భట్టు—యథార్థం స్వామి!

గుట్టు—ముమ్మాటికీ యధార్థమండి.

డాక్ట—మీకెట్లా తెలిసింది?

కోలా—శాశ్వతంగా రెండుసంస్థానాల్లోనూ తిరుగుతుండేవాళ్ళు కాబట్టి.

డాక్ట—అయితే; యేం చేశారు? ఏం చెప్పారు?

భట్టు—రాణీగార్ని తిరగదీశారు.

గుట్టు—ప్రభువుగారికి ప్రాణప్రమాదంగూడా తెచ్చిపెడుతున్నారు.

డాక్ట—ఇదంతా ఎవరివల్ల జరుగుతున్నది?

భట్టు—సత్యాగ్రహివల్ల.

గుట్టు—దురాగ్రహివల్లగూడా జరుగుతున్నది.

కోలా—ఇదెట్లా వట్టిపుకారవుతుందండి?

డాక్ట—ఇంకా ఈ రాజద్రోహుల్ని కనికరించ గూడదు. అన్నగారి బిడ్డలుగదా అని అవ్యాజప్రేమతో పోషిస్తున్నదానికి ఎంత కృతఘ్నతాదోషం చూపిస్తున్నారు. ఈ కృపాపాత్ర సార్వభౌము డింతవరకూ కరుణించకపోతే వీళ్ళగతు లెట్లా వుండాలో అట్లా వుండేవి. మూర్ఖులు, గోముఖ వ్యాఘ్రములు. అనుభవిస్తారు.

కోలా—నే నెన్నాళ్ళనుంచి వీళ్ళగురించి చెబుతున్నానండి!

డాక్ట—నిజమేనండి. ఇప్పు డింకా నమ్మాగదండి.

పృథ్వీ—అన్నగారి బిడ్డలుగానీ, కన్నవారిబిడ్డలుగానీ, వీళ్ళ నింకా వూరికే వదలిపెట్టను. వీళ్ళ కుదురుతో సహితంగా కుదలించి పారేస్తేగాని కన్నుమూయను.

భట్టు—గీ. చెట్టు చిటుకాలమునగాని కట్టకడకు
కుక్కమూతిపిందెలు పుట్ట వెక్కడైన
ఇంత కరుణాసముద్రుని ఈజగాన
తెలుసుకోనక ఘోరాగ్నిలో బడిరి ప్రజలు

డాక్ట—బాగా చెప్పారు. చేసినపాపం వృధాగా పోతుందా?

గుట్టు—పోను బాబు పోదు.

గీ. గట్టి కంటకమిప్పుడో కట్టి యుంక
కాలికాలి నుసియయిన కరణి ధరణి
పాడు దుర్బుద్ధి బట్టిన ప్రజకు నేడు
తప్పదు వినాశకాలమ్ము ధర్మరాజ !

గోలా—నిజంఅంతే. మంచి నీతివాక్యం చెప్పారు. మీలాంటి ధర్మాత్ములు రాజ్యంలో కొంచెం ధర్మ ప్రచారం చేస్తే ప్రజకి పెద్దా చిన్నా తారతమ్యాలు, ప్రభుభక్తి విశ్వాసాలు పట్టుపడతై బాబు !

వృద్ధ—అందుకోసమే ఈ మహామహుల్ని సంస్థాన పండితులుగా చేర్చుకొన్నాను.

భట్టు—ప్రభువుగారి దయ, మహాభాగ్యం.

గుట్టు—ప్రభువుగారి హృదయం దయాసముద్రం.

గోలా—మీ మాదిరి యీ ప్రజలగ్గూడా ప్రభుభక్తి విశ్వాసాలుంటే ప్రజ కింకా కఱవుంటుందండీ ?

డాక్ట—సోదరులారా !

ఉ. ఈ వనరాజ్యలక్ష్ములు కింత వసంతుని రాక జేసి; భూ
దేవికి నోముపంటలయి దివ్యకళా మృదుజీవనమ్ములై
పావనమైనయట్లు పయిపక్షుల కెక్కడ గ్రామ్యమానుష
ద్రావణపోద మీరు ప్రభుభక్తి పరాయణులై తరించుడీ.

భట్టుగారు ! గుట్టుగారు !

భట్టు, గుట్టు—అయ్యా, అయ్యా !

డాక్ట—మీ రుభయులూ కలిసి దేవున్ని, సత్యాగ్రహిని కట్టేయాలి.

భట్టు—చిత్తం. అ దెంతపనండీ.

గుట్టు చెప్పపాటులో కట్టేయగలం.

డాక్ట—తర్వాత జగన్నాథుకి, ముక్తికాంతకి, ఉపదేశాలు చేసి వేదాంత పద్ధతిలో పడేయండి. వాళ్ళు దారిల్లో పడిపోతుంటారు.

భట్టు—చిత్తం. అట్లాగే.

డాక్ట—దీంతో సర్వస్వమూ పోయి, యీ దేవుడూ, యీ దేవుని సంసారం వన్నగిల్లి అడవులబట్టాలి.

కోలా—అడవులే యేమిటి శంకరగిరిమాన్యాలుపట్టాలి.

డాక్ట—ఇనా శాస్త్ర తెలివిగలవాడై అలవిగాకుండావున్న యీ దురాగ్రహానికట్టుకు నేను వట్టుకొంటాను

కోలా—ఆయన యిల్లాలో ?

భట్టు—ఇల్లాలెవరూ ?

కోలా—ముక్తికాంత.

డాక్ట—ఆమెని యిదివరకే కట్టేశాం ఆమెవల్లనే మన కార్యకలాపాలన్నీ చురుకుగా సాగుతున్నై.

వృద్ధ—ఇహ మా అన్నగారికి పూచికపుల్లంత ఆస్తిగూడా వుండ గూడదు. జాలిపడగూడదు.

కోలా—(నవ్వి) ఆదేవుడు వట్టి పిచ్చిమారాజండి. ఎవడొచ్చి కాళ్లు పట్టుకొన్నా మెత్తపడతాడు. (చూచి) నూరేళ్లాయువుండి. మీకు. అనుకొంటుండగానే వచ్చారు.

(దేవుడు ప్రవేశం. అంతా నిలబడుదురు)

దేవు—కూర్చోండి నాయన (అందరూ కూర్చుందురు)

డాక్ట—(లేచి) దైవమా ! నమస్కారం. నేను మీ సంస్థాన వైద్యుడను. మీ అవ్యాజ కరుణాకటాక్షంతో బ్రతుకుతున్నవాణ్ణి. అనుగ్రహించాలి. తమరుమార్లు తమ సంస్థానానికి తమ సామ్రాజ్యానికి చాలా గడగండ్లు తెచ్చిపెడుతున్నారు.

దైవమా ! నీవు నిరుపేదజనులకు కల్పవృక్షమువంటివాడవు. నిన్ను కనిపెట్టుకొని నీకు మ్రొక్కుకొని బ్రదుకుతున్న యీ పేదప్రజలకి ప్రభుభక్తి విశ్వాసాలు పోయి రాజ్యంలో నానా ఘోరాల్ని లేపి ప్రభువుమీద తిరుగుబాట్లు లేవదీసి దైవభక్తి రాజభక్తి లేకుండా చేస్తున్నారు. మీ రనుగ్రహించి యీ సమస్తప్రపంచ సామ్రాజ్యాన్ని మోసి మీ ఆజ్ఞ జవదాటని మీ తమ్ముడైన పృథ్వీపతిని నానా బాధలు పెడుతున్నారు. దైవమా ! నిన్ను చూచి యింతవఱకూ సహించాను. ఇహ యీ రాజద్రోహుల్ని, నీకుమార్లని యిట్లా విడిచిపెట్టితుంటే విలయాలన్నీ యేకమౌతై.

దేవు—నాయనా ! నీవు చెప్పిన దంతా వాస్తవం. దండనీతి లేకపోతే ధరణీమండలం నిలవదు. అవశ్యకర్తవ్యంగా ప్రభువు దండోపాయంతో సమస్త ధాత్రీచక్రాన్ని త్రిప్పుకొని రావాలి. పరిపాలించాలి. దానిని నేను కాదనను. ఇహ నా కుమాళ్ళకి నేనుగూడా చెప్పిచూస్తాను వినకపోతే వాళ్ళుగూడా అనుభవిస్తారు.

గోలా—దైవమా ! నీ విశాలహృదయానికి, నీ దయారస భావానికీ, మా కృతజ్ఞతాపూర్వకమైన అభివందనాలు. అనుగ్రహించండి. నీ కొడుకులు తెలివిగలవాళ్లేగాని యింటికి ఏమాత్రం పనికిరాని పట్టి అప్రయోజకులైనారు. వాళ్ళకి వాళ్ళ కష్టమూ తెలియదు, ఎదుటివాళ్ళ కష్టమూ తెలీదు. ఇటువంటి పట్టి అప్రయోజకుల్ని నమ్ముకొని కూర్చుంటే యింత మహాలక్ష్మీ వల్లభుడవైన నీవు కూడా కష్టపడక తప్పదు. నీ భార్యయైన జగన్మాత పూర్వాచారపు మనిషి, అదెం తేమీ తెలియదు; నీకు నీ తమ్ముడైన యీ పృథ్వీపతి తేమీ తక్కువ చేయడు. నీకు కావల్సినవన్నీ

యిస్తాను. నీకు నవరత్నాలతో అలంకారాల్నీ, గోపురాలు కట్టిస్తాను. నీ నిత్య ధూపదీప నైవేద్యాలకి, ఉత్సవాలకీ, ఊరేగింపులకీ ఏమాత్రం లోపం వుండదు.

భట్టు—దైవమా! నీవు ప్రభువశానికి వచ్చి సౌఖ్యం చూడుకో.

గుట్టు—దైవమా! నీవు నిరుపేదవార్ని పట్టుకు పాకులాడితే అన్నీ వచ్చిమంచినీళ్ళు కూడా పుట్టవు

పృథ్వీ—దైవమా! నేను నీ తమ్ముడను మన మిద్దరమూ ఒక తల్లిగర్భవాసమున పుట్టి పెరిగినవారము. ఇన్ని రాజభోగములు నే నొక్కణ్ణే అనుభవించటము ధర్మంగాదు. అంచేత నేను నా రాజరికానికి ఎంత వాడుకొంటున్నానో నీవుకూడా అధికైశ్వర్యాల్ని వాడుకోవచ్చును. ఇందులో నాకెంత హక్కున్నదో నీకూడా అంత హక్కున్నది. ఈరోజునుంచి సమస్త వేదశాస్త్ర పారంగతులైన యీ భట్టుగార్ని, గుట్టుగార్ని, నీ కాలక్షేపాలకి వాడుకొనుము.

దార్ట—ఎంత యిచ్చినమా సంతృప్తిపరచలేకుండా వున్నయి పాపిష్టి కాలంలో దైవమా! నీవు నీ బలమంతయు ప్రభువులకి ప్రసాదించుము. నీ వంశప్రతిష్ఠ కాపాడుకొనుము.

గీ. కూలివారిని నీవు నీ కాలిక్రింద
త్రొక్కిపట్టి ప్రాణాలను తోడునాడు
భాగ్యవంతుల మోసి మా ప్రభువు నిన్ను
సిరులతో మహాదేవ! పూజించు మందు.

తల్లి—అట్లాగే తండ్రీ! ఒకప్రక్క దొక్క కాలుతుంటేగాని ప్రజలు మాట వినరు. ప్రపంచం నడువదు. పేదవాళ్ళనిపట్టుకు అష్ట దరిద్రాలలోనూ, అష్టకష్టాలలోనూ పడేసి త్రుంచటమే నాగ్గూఢా

కావాలి. తప్పకుండా వుంచుతా. అయితే, వాకుర్రవాళ్ళయినా వాళ్ళకి సహాయం చేస్తుంటారేమో. అదికూడా కనిపెడు తుండాలి.

డాక్ట—అటువంటప్పుడు నీకుమార్లని చూచికూడా జాలిపడకూడదు.

దేవు—నిజంగా జాలిపడరాదు జాలిపడితే ప్రపంచం ఎట్లా సాగుతుంది? ఆగోల ఎక్కడిది?

(తెరలోంచి)

(ప్రభూ ! ప్రభూ ! బందిపోటు వూరుమీదపడి దోపిడి చేస్తున్నది)

(అందరూ లేతురు)

కోలా—ఆ ఆ పట్టపగలే దోపిళ్ళు మొదలుపెట్టారా? ఎట్లా ప్రభూ! ఇంకా శాంతించగూడదు. ఇది ఈ దేవుడి కొడుకులు చేయిస్తున్న దోపిళ్ళు, సందేహం లేదు.

పృథ్వీ—ఈగోల రాణీగారు లేపినట్లుంది లేకపోతే అంత సాహసం వీళ్ళ కెక్కడిది?

డాక్ట—నిశ్చయంగా అంతే. పదండి. గోల పెద్దదయింది.

(నిష్క్రమింతురు)

(తెర పడును)

---

8 వ రంగం భూదేవి మందిరం

[భూదేవి నిద్రించుచుండును మాయరూపంతో కోలాహలం ప్రవేశం]

కోలా—ఇది రత్నగర్భమైన భూదేవిమందిరం. ఈతల్లి చల్లని దయవల్ల ఇంకా ఈనాడుకూడా మా కష్టజీవాల తొక్కాల కష్టానికి అంత

...కి అంబలి దొరకకున్నది. ఈ దేవాలయానికి కొంత ఓర్పు గలదో గాని, తన్న కుమారులకోసం తనువు మాడ్చుకొని కాలువలు కట్టుకొని అనవ్యాయములచే ఆయాసములచే బాధపడు చున్నది. ఇంతదయ ఏ ప్రభువు కున్నది? ఏ దేవుడి కున్నది? నెత్తురోడ్చుకొని, కండలు రేకుకొని, ఎముకలు పగులకొట్టుకొని యిన్ని నవరత్న సౌధాలు కట్టుకొని బిర్రుబొర్రలు పెంచుకొని, కూర్చుండ కేవలేని యీ ధనికులకు, యీ నరహంతకులకు దయ నేకోకానా లేదు. ఇటువంటి పోమరిపోతులను బలిపించుకొని గుళ్ళు గోపురాలు కట్టించుకొని యీ కష్టజీవాల్ని బలిచేయించు కొని మూగముద్దుగా తయారైన దేవుడికి, రాతిబండగా తయారైన దేవుడికి దయాలేదు. చూపూలేదు. అన్నీపోయినై. ఉంటే లోకాలిట్లా కాలేవే కావు

[ధావళీలు కట్టుకొని వేపమండలు పట్టుకొని
భట్టూ, గుట్టూ ప్రవేశం]

భట్టు—ఎవ రయ్యా నీవు?
గుట్టు—ఎందు కిక్కడి కొచ్చావ్?
కాలా—నేను దాసుణ్ణి!
భట్టు—అయితే ఎందు కొచ్చావంట!
కాలా—భూదేవమ్మగోర్కి యంత్రం కడదామనొచ్చా.
భట్టు—వరే కడదువుగాన్లే.
గుట్టు—దూరంగా వుండు.
కాలా—సామగ్రంతా తెప్పించరా దొర్లా?
భట్టు—తెప్పిస్తార్లే.
గుట్టు—నీ యంత్రాలకితోడు సామగ్రికూడా కావాలీ?

భట్టు—కానియ్యావోయ్! గుట్టూ! నేను చెబుతుంటే నీవు నా
వెంటతో వినరుతూవుండు.

గుట్టు—సరే కానియ్యి.

భట్టు—ఓం, హ్రైం, హ్రీం, మహాంకాళీ. ఓం, హ్రైం, హ్రీం, మహాంకాళీ.

గుట్టు—(వేపమండ త్రిప్పుతూ) కాస్త దారికొస్తున్నట్లున్నది.

భట్టు—ఎవరికోసం వస్తుందిరా? ఓం, హ్రైం, హ్రీం, మహాంకాళీ. పదా దొరగార్కి చెప్పొద్దాం (నిష్క్రమింతురు)

హాలా—ఇన్ని మాయమంత్రాలకీ, ఇన్ని దొంగవేషాలకీ మర్యాదా గౌరవం వుందిగానీ, రాత్రింబవళ్ళు ఎముకలు పగులగొట్టుకొని యిన్ని పట్టణాల్ని, ఇన్ని ఫ్యాక్టరీల్ని నడిపిస్తున్న యీ కష్ట జీవాలకి సంఘంలో మర్యాదా లేదు మన్ననాలేదు. పాపం మావంటి కష్టజీవాలకోసం నానాహింసలకి లోనై క్రుంగి కృశించుతున్న యీ భూదేవికి పీడపట్టిందనీ, పిశాచం పట్టిందనీ, దొంగదొంగ శాస్త్రాలు చెప్పి యిట్లా మావంటి కష్ట జీవాల కష్టార్జితాన్ని దోచుకొంటున్నారు.

గీ. ఇంత రత్నగర్భవయి విశ్రాంతిలేక
పంటలన్ని పండించి ప్రపంచమందు
కటకటా! యిటువంటి రాక్షసులచేత
కల్యాపంజరమైతి భూజనని నీవు.

(భూదేవి లేచి)

భూదే—ఎవరు మీరు?

హాలా—తల్లీ! నీ తనయుణ్ణి హాలాహలాన్ని.

భూదే—తండ్రీ! ఈ రాక్షసులదగ్గర కెందుకొచ్చావు?

కాలా—తల్లీ ! నీ చెఱలు తప్పించటానికొచ్చాను.

భూదే—తనయా ! నే నింత బంగారుపంటల్ని పండించుకొని మిమ్మల్లా వస్తులుపడుకోపెడుతున్న నిర్దయుర్రాల మీద మీ కీ పిచ్చిభ్ర మెందుకు ?

కాలా—మమ్మల్ని వస్తులు పడుకోపెడుతున్నది నీవు కాదుతల్లీ ! జీవితంలో శ్రమఅన్నది యెఱుగక సోమరితనంతో సుకుమార తనంతో సుఖభోగలాలసులై యున్న యీ దేవుళ్లూ ధనికులూ పడగొట్టి మమ్మల్ని మాపిల్లల్ని వస్తులు పడుకోపెడుతున్నారు. ఇంత మహా ఘోరదారుణ ఘాతుకలోకంలో భూమాతా ! నీచల్లని కృపాకటాక్షంతో బ్రతుకుతున్నాం.

భూదే—(రత్నహార మిచ్చి) నాతండ్రీ ! ఈకష్టకాలంలో ఇటువంటి దయాదాక్షిణ్యా శూన్యులైన రాక్షసులముందు బ్రతకటం కష్టం ఈ రత్నహారము ఖర్చుపెట్టుకొని కాలాన్ని నెట్టుకొని జీవించండి, దొరలొచ్చు వేళ్ళ అయినది వెళ్ళివస్తా.

(నిష్క్రమించు)

కాలా—ఆహా ! ఈ భూజనని యెంత కరుణారస నిర్ఝరిణియై తన బిడ్డల్ని యింత ఆపత్కాలంలో ఎట్లా కాపాడుకొనుచున్నదో చూడండి ఈమె కడగండ్లు తీర్చటమే మాకష్టజీవాల ప్రధాన విద్యుక్తధర్మమై వుంది. ఇప్పుడు ఈ దొంగవేషధారుల్ని హడలుకొడితేగాని దేశాలు బాగుపడవు. (బ్రహ్మరాక్షసి ముసుగు పెట్టుకొని రగ్గు కప్పుకొని భూదేవిపాన్పుమీద పరుండివుండును) ఇహ ఈ కొంగజపాలవార్ని యీ దొంగ గురువులవార్ని పట్టుకొని యేడపించిరావాలి. అరుగో వస్తున్నట్లున్నారు.

(ముసుగుపెట్టుకొని పరుండివుండును)

[భట్టూ, గుట్టూ మంత్రాలతో ప్రవేశం]

భట్టు—ఈదెబ్బతో పట్టుకొన్న దయ్యం దారిపట్టాలి.

గుట్టు—కాళ్ళుపట్టాలి. ఘూ మహాంకాళీ ఓం హ్రైం, క్రీం, మహాంకాళీ.

హేలా—(కూనస్వరంతో) ఎవరో దగ్గరికి రండి.

భట్టు—మాట్లాడకయ్యా! అమ్మగారికి స్పృహ వచ్చింది.

గుట్టు—ఏమిటో చెబుతున్నారు వినవయ్యా!

హేలా—దగ్గరికి రండయ్యా ఎవరో.

భట్టు—దగ్గరికి రమ్మంటున్నారు మనమంత్రం బాగా పారిందయ్యా. ఇంకోమాటు మంత్రోచ్చారణ చేయి. శేషమేమాత్రం లేకుండా లేచిపోతుంది.

గుట్టు—ఓం, హ్రైం, హ్రీం, మహాకాళీ, పిలుస్తున్నారు. పదవయ్యా.

భట్టు—అమ్మా! వస్తున్నాం. చిత్తం. ఇక్కడేవున్నాం నీవుకూడా రావయ్యా (ఇద్దరూ చేతులునలుపుకొంటూ దగ్గరకు పోదురు.

హేలా—(తటాలున లేచి ఇద్దరిజుట్లూ పట్టుకొని) మీరు మంత్రవేత్తలా? దయ్యాల్ని వదలకొట్టే భూతవైద్యులా!

భట్టు—(తెల్లగుడ్లువేసి) ఇదేమిట్రో! ఇది దయ్యమేరో!

గుట్టు—(నాలుక చాచి) అయ్యా బాబోయ్! ఇది దయ్యమేరో.

హేలా—ఇది మీ సంస్థానాలకీ, మీ సామ్రాజ్యవాదులకీ, పట్టిన దయ్యం. ఊరికే వదలిపెడితే ఎట్లా? మిమ్మల్ని సోదిలో గూడా రాకుండా తగటార్చితేగాని దేశదేశాలలో లేచిన ఆరని మంటలు చల్లారవు (ఇద్దరిజుట్లకీ ముడివేసి పక్కద్రోసి రివాల్వరు తీసి ఫైరుచేసి) మీవంటి సోమరిపోతు ముఠాలు మారణమై

పోతేగాని శోకాలు వచ్చేవేమిట్రా. (పాడిపోతున్నా) (భట్టూ, గుట్టూ చచ్చి పడివుంటారు)

[కళకళలాడుతూ కోలాహలం ప్రవేశం]

కోలా—భట్టూ! గుట్టూ! ఇవాళ్ళతో మంత్రాలు సరా పట్టి పోతయ్యా? ఏమిటి! మానవమంత్రంలో వున్నారా! భలే మంత్రగాళ్ళు. వీళ్ళని పట్టుకొని, పధ్నాల్గు భువనాల్ని ఆడించ వచ్చు. (శవాలు కాలికి తగిలి చూచి తెల్లబోయి) ఇదేమిటి బాబో! ఎవరు వీరు! భట్టూ! గుట్టూ! ఎవరిక్కడ పడి వున్నారు? (చూచి) వీళ్ళు భట్టూ, గుట్టూ మాదిరున్నారే! ఈ రక్తం ఏమిటి! ఈ ప్రళయం ఏమిటి? ఇంత మహామంత్ర వేత్తల్ని బలిగోరిందే దయ్యం. ఇది దయ్యమా! బ్రహ్మ రాక్షసా? అమ్మ బాబోయ్! ఎట్లా! నాకాళ్ళాడటంలేదు (వణుకుతూ) ఈ బ్రహ్మరాక్షసి నన్నుగూడా మ్రింగేస్తుం దేమో (ఉలిక్కిపడి) అమ్మో! అయ్యో! నే నెప్పుడూ నీ జోలికి రాను, నన్ను పోనీ. నీకాళ్ళకి మొక్కుతా. (చెంపలు వాయించుకొని) ఇహ నే నెప్పుడూ అనవసరమైనవాటిని కట్టు కొని బయల్దేరను. ఓ బ్రహ్మరాక్షసీ! నా సర్వస్వమూ నీకు ధారాగతం చేస్తా. నన్ను విడిచిపెట్టు అమ్మా అబ్బ!

[పృథ్వీపతి ప్రవేశం]

పృథ్వీ—ఏమిటండి కోలాహలంగారు! (పట్టుకొని) ఏమిటండి చెప్పండి? ఫరవా లేదు.

కోలా—శ్రీ బ్రహ్మరాక్షసిగారు! [illegible] రానివి లేదు. నన్ను విడిచి పెట్టండి.

పృథ్వీ—(నవ్వి) నేను బ్రహ్మరాక్షసిని గాదండీ. పృథ్వీపతిని. భయం లేదు చెప్పండి.

గోరా—మా పృథ్వీపతిగారివేషం వేసుకొనివచ్చారా యేమిటి! బ్రహ్మరాక్షసిగారు! క్షమించండి.

[డాక్టరు ప్రవేశం]

డాక్ట—ఏమిటండి గోల! ఊళవా లేమిటి! పాపం భట్టుగార్ని గుమాస్తా గార్ని ఎవరో చంపివేయారు. వీర్ని కూడా కొట్టినట్టున్నారే! (పట్టుకొని) పదండి తీసుకొనిపోదాం. ఇది ప్రజలు చేసినహత్య, పదండి. (తెర పడును)

ఆకలిమంట

చతుర్థాంకము

1 వ రంగం—దురాగ్రహి రూమ్

(సారా త్రాగుతూ సిగిరెట్టు పీలుస్తూ)

"సారాలు త్రాగాలి, పారాలు కాయాలి -
త్రాగినా త్యాగినీ, త్రాగినా భోగినీ -
కవులెల్ల మెచ్చాలి, ఘనులెల్ల మెచ్చాలి- సా-

అని పాడుతూ.

[దురాగ్రహి ప్రవేశం]

దురా—మా సత్యాగ్రహికి ఇంకా ప్రపంచం సంగతి బాగ తెలియకపోవటంవల్లనే పాడు మూఢవిశ్వాసాలతో కొట్టుకొంటున్నాడు. ఈ చాదస్తంవల్ల నాకైఫ్‌గూడా దెబ్బతగులుతున్నది. పాపం లేకపోబట్టే కామనం లేనట్టుగా కనిపిస్తాడు అడుగో వస్తున్నాడు.

[సత్యాగ్రహి ప్రవేశం]

సత్యా—(ఆదుర్దాగా) అన్నయ్యా! ఎంతపని జరిగిందో విన్నావా!

దురా—ఏమిటి?

శ్యా—భట్టునీ గుట్టునీ ఎవరో ఖూనీచేశారు

రా—ఇంకా దేశాలు బాగుపడలై. పీడ వదిలింది.

శ్యా—పాపం పొట్టకోసం వాళ్ళేమిటో తిప్పలుపడుతుంటే యీ ప్రజలు వాళ్ళజోలికి పోవట మెందుకు ?

రా—అయితే వాళ్ళసంగతి నీకేం తెలియదుగాని నీవూరుకో. పొట్టకోసం మాయశాస్త్రాలు చెప్పి ప్రజల్ని అజ్ఞానంలో దించి, ప్రజలకష్టాన్ని తేరగా సోమరిపోతులకు మేపుతున్నారు. ముందు దేశాల్లో యీ పురుగుల్ని యేరిపారేస్తే ప్రజాజీవితాలు తేజోవంతంగా వుంటై. (సిగరెట్టు కాలుస్తూ పుస్తకము చదువుచుండును)

శ్యా—అన్నయా! పశుబలంతో ఎన్నటికీ దుర్మార్గాల్ని అణచలేం. చక్కని శాంతిభిక్షతో దిద్దుకొనిరావాలి. దీనివల్ల కక్షలు పెరగవు. ప్రజాసమూహంలో ఐకమత్యబలం బాగా పట్టుబడితే ఎంతకార్యాన్నైనా సాధించవచ్చు. ఎట్లాగైనా శాంతిసత్యాగ్రహ శిక్షణతో ఐకమత్యబలం ప్రజకి బాగా పట్టించాలి.

శాంతిని కేతనమ్మున విశాలకళా మృదుజీవనమ్ము సి
ద్ధాంతము సేయఁగల్గెడి మహాఘనభాగ్యము లుండుగాని, రా
ద్ధాంతము లేపుచుండెడి రణాలయమందు, నమస్తవిశ్వ వే
దాంతము లేమి యున్నవి సుఖాంతముతో ? నవదేశసోదరా !

రా—(నవ్వి) పిచ్చివాడా! ఎంతకష్టపడి శాంతిబోధచేశావ్. జగత్తు పుట్టినలగాయతు యింత శాంతిబోధతో యే మహాత్ముడూ సాధించిందేమీ కనపడటంలేదు.

గీ. కొండపైనుంచి దొర్లి వేదండకోటి
కాళ్ళక్రింద నలిగి పాముకాట్లను తిని

శ్రీకృష్ణభగవానుడే మున్ను [illegible]
వారసింహాసనమున శాంతి కోరినాడు.

అంత శ్రీకృష్ణభగవానుడు మేడు నీ విన్నిపాట్లు పడి సాధించలేని దేమున్నది ? అదీగాక,

గీ. భీష్మ ద్రోణాది వీరులు భీకరముగ
రక్తవాహిని లేపి సంగ్రామమందు
ధర్మవాక్యమ్ములను చెప్పి ధరణి ప్రజకు
శాంతిరాజ్యమ్ము జూపించి చనిరిగాదె.

[డాక్టరు ప్రవేశం]

డాక్ట—ఏమిటండి చాలా వివాదం పెట్టుకున్నారు ?

సత్యా—ఏమీ లేదుగానండి. విశేషా లేమిటి ?

కూర్చోండి,

డాక్ట—(కూర్చుని) చాలావున్నై; నిన్న జరిగిన ఖూనీలు మీకు తెలిసే వుండవచ్చు.

దురా—అవునట. ఎవరో జాడా తెలిసిందా ?

డాక్ట—తెలిసింది. కొంతమంది చిక్కారు ఈ తిరుగుబాటు నాయకుడైన శోలాపాలకు చిక్కలే దింకా.

దురా—అత డెక్కడ చిక్కుతాడు లెండి.

సత్యా—ప్రభుత్వం తలుచుకొంటే ఎవడైన చిక్కుతాడు.

దురా—మీవంటి పెద్దమనుష్యులు ముఖ్యంగా చిక్కుతారు.

సత్యా—అయితే నీకేం తెలియనట్టుగా నింకా ఊరుకో.

దురా—నీకు తెలిసివచ్చిం దేమిటి ?

సత్యా—నీలాంటివాళ్ళ సంగతి.
మురా—[illegible] నేను చెప్తున్నానా.
సత్యా—[illegible] వారివల్లనే మన దేశాలు చెడుతాయి.
మురా—నీవంటి కపటభక్తులవల్లనే దేశాలిట్లా అయినై.
సత్యా—ఎవరికివారలంగా దేశాలు పంచుకుపోతున్నవాళ్ళే మాత్రమే
 వున్నారు.
మురా—నిజంగా నీవంటివాళ్ళ మూలంగానే దేశదేశాల్లో—

ఉ. కాలము రాజభోజనము రాజనివాసము వచ్చి సర్వదా
 వ్యాలము మాయచుండెడి విశాల నిశీథకుటీర కష్ట జీ
 వాలకు కూడుగుడ్డ కరువై బలిమెందిగూడ నేడు మీ
 మూలముచేసి కాదె! చెడుమూర్ఖుల! ప్రేలుడు కట్టిపెట్టుడీ.

సత్యా—(నవ్వి) వింటున్నారా! అనవసరమైన ఆగ్రహం ఎందుకు!

గీ. ఈ మహాత్మ్యగణాతి మహీతలాన
 ఈ తపోధనుల్ లేకపోయెడిరేని
 ఇంత చిన్ని ప్రాణములు జీవించగలవె!
 భువము పడిసముద్రములోన మునుగునయ్య!

గృహ—అయ్యా! మీ రితువురా సమానమైన ప్రతిభా ప్రభావం గల
 వారు. మీకొకరు చెప్పేవారు లేరు.
మురా—మీకీ ప్రభావం నాముందా!
సత్యా—నీకీ ప్రతిభాప్రభావం నాకు తెలియంది కాదు.
మురా—నీవంటిబుద్ధిహీనులవల్లనే యిన్ని కష్టాలు వచ్చి పడ్డై.
సత్యా—ఏ గడబిడలోనైనా పడుతుంది తీరుండా పోతున్నది.
మురా—[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
 [illegible]

సత్యా—ఈ సత్యాగ్రహం కంఠంలో ప్రాణమున్నదాకా ఉన్నా ప్రభుత్వాల ప్రభుత్వాలు మారేం ఫలంలేదు.

మురా—(వెక్కిరింతగా నవ్వుతూ) నీ గానం ఎవ్వరూ వినబోయి కూడ టంలేదు. ఇంకా నీవు సంబరపడేయం చేస్తే ముప్పు చాలా ఉంటది. ప్రభుత్వ ప్రభుత్వానికి నీ గోల తల్కెక్కదు అయినా నీవల్ల జరిగే సహాయం ఈ మాత్రంకూడా లేదు. గ్రుడ్డికన్ను తెరిస్తే యెంత మూస్తే యెంత!

సత్యా—పొట్టపొడిచినా అక్షరంముక్కలేని ప్రజల్ని నమ్ముకొని కూ ర్చుంటే ప్రపంచంలో మన మింకా బాగానే బాగుపడతాం.

మురా—పొట్టపొడిచిచూచినా రవంతమాత్రం దయారసం లేని, యీ నాశకిన పాషాణ ధనికవర్గాన్ని నమ్ముకొని వెంట వేసుకొని తిరిగితే ఇవా దేశాలు బాగుపడతై. మనం, బాగానే బాగుపడతాం.

శాస్త్రి—భిక్షపక్షులనీ, పక్కా పోకిరీవార్లనీ నమ్ముకొని వుంటే దేశా లెట్లా బాగుపడతైయండి?

మురా—ఈ లేనివాళ్ళల్లో సత్యం, సహనం వుందికనక.

శాస్త్రి—(నవ్వి) పీటివల్లనే దేశాలు బాగుపడతై కనక నమ్ముకొని కూర్చోండి. (అదుర్దాగా దేవుడు ప్రవేశం)

దేవు—ఏమిటి నాయనా! నీమీదగూడా తిరగబడుతున్నారా?

శాస్త్రి—ఇంకా లేదులెండి.

దేవు—అయితే దీనికి భయమూ, భక్తీ లేకుండా యీ పాపిష్టి తిరుగుబాటుదార్లతో తిరిగి యేం కట్టుకొంటార్రా అబ్బీ!

మురా—ఏం కట్టుకోం. ఎప్పుడూ కలవాళ్ళ కాళ్ళు పట్టుకొని గుళ్ళూ గోపురాలు కట్టుకొంటాం.

సత్యా—ఏం చూసుకొని ఇంత పొగనీపడి వెక్కిరిస్తున్నావు!

మురా—(నవ్వి) ఏం చూచుకొనా! (నవ్వుతూ)

మిత్రుగ పొట్టబెట్టి గనిపించెడి దేవుని మిత్రులార్త్రై
కుత్రలుగొట్టు దెబ్బలకు గుండెలు జారినవేమొ యింక నీ
బుత్రకు నార్త్ర కివ్వదు ప్రభుం డెవడో రి పురాణాలోగి క
స్త్రలు సేయకుండ మతి యీనమఖండము లెక్క చూడుమిగా.

(నిష్క్ర. [illegible])

సత్యా—చూచారా! త్రాగి తందనాలాడి ఎట్లా పాడైతున్నాడో.

దేవు—అర్కి స్నానాలు పట్టించినర్వాత మరెట్లా తయారవుతారో చూడ కొన్నారు!

దాస్ట—అ రోకిత్రబల్లోబడి యింకా చాలా పెద్దపెద్దవే నేర్చుకున్నారు. అయితే రేపటికేసులో పృథ్వీపతిగారు మిమ్మల్ని సాక్షులుగా పెట్టుకొన్నారు. తప్పకుండా దయచేయాలి.

దేవు—మా పృథ్వీపతికి సాక్షులుగా వుండటంకంటె ఇంకేంకావాలి! తప్పకవచ్చి చెబుతాం.

దాస్ట—సరే సాయంత్రం వోకపర్యాయం దివిడీకిరండి. వస్తా (నిష్క్ర.)

దేవు—నాయనా! సత్యాగ్రహీ! నీ వొక్కడివే నాపేరు నిలపెట్టాలి ఈ త్రాగుబోతులకు దైవమూ అక్కర్లేదు ధర్మమూ అక్కర్లేదు. మీ అమ్మా నేనూ ఇహ నీ చేతుల్లోనే బ్రతకాలి. ఇంకా దురాగ్రహివల్ల ఆశలేమీ లేవు.

సత్యా—తండ్రీ! నీకష్టంతో బ్రతుకుతున్న మేము. నిన్నిట్లా [illegible] పోగలం!

ఉ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[[illegible] ప్రవేశం]

భోజ—మైనా! వదలాలి.

[illegible]—ఏమిటి! భట్టా దొంగతరిగా తల్యాత్ర!

భోజ—బిడ్డల్ని పొట్టపెట్టుకొంటున్నారని తల్యాను.

[illegible]—ఎవరిబిడ్డల్ని!

భోజ—ఈ భోజదేశబిడ్డల్ని.

[illegible]—నా కర్థంకావటంలేదు నీ వంటున్నది.

భోజ—ఎందు కర్థమౌతుంది! దయారసముంటే అర్థమౌతుంది.

సత్యా—ప్రజల్నేనా పొట్టపెట్టుకొంటున్నది!

[illegible]—ప్రజల్నేనా మరి!

భోజ—ప్రజల్ని గాక ఇం కెవర్ని?

[illegible]—భోజా! నీవు పట్టి అమాయకపుదానవు. ప్రజలు దుర్మార్గులై నప్పుడు ప్రభువు శిక్షించాలి.

భోజ—ప్రభువు దుర్మార్గుడై నప్పుడో?

[illegible]—దైవబలమూ, ధర్మబలమూ వన్నగిల్లుతై.

భోజ—ఈ రెండూ వన్నగిల్లినంతమాత్రాన చక్రవర్తికి బుద్ధెట్లా వస్తుంది?

సత్యా—ఎట్లా వస్తుందో నీవే చూస్తావుగాని, అయితే మావల్ల కావల్సిన సహాయ మేమిటి?

భోజ—మీరూ ప్రభుత్వతత్వాన సామ్యం చెప్పకుండా [illegible] కావాలి.

సత్యా—అది మావల్ల కాదు.

భోజ—ఎంచేత!

[illegible]—[illegible] ప్రభుత్వ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

భూదే—సై సతూ! నీవుకూడా బ్రాహ్మణోత్తమ్ము గన్నావు, కన్యాసు
గు ద్రింతవేవా!

ఉ. గంధర్వాగ్ని జ్వాలంతలంగ్ధైడ రక్తముచేత శత్రురాజా
మండియచంటు లన్నియము, దివాణములోనికి ప్రోలి పీట భూ
మండలోత్తాన భూపతికి మానము ప్రాణము నిల్పి, వమ్మలన్
బంధనబద్ధులన్ సరకచ్చెదనయ్యా! కిరాటధైర్య! సతూ!

సత్యా—(ఆగ్రహముతో) ఓసి ద్రూహరాల! చాలు నీ [illegible]
కట్టిపెట్టు. ఇల్లు కదలగూడని ఆడదానవై యుండి సిగ్గువిడిచి
యాహూడిరి మొగబడి, దైవనింద చేస్తున్న నీవంటి రాకాసి
జాతిని చూచి జాలిపడగూడదు. మూర్ఖురాల! ఇంతవరకూ
మాతృసమానురాలవని భావిస్తున్నాం. ఇక నీచేష్టలూ నీ
బుద్ధులూ చూచి సహించలేం. ఈక్షణమే నిన్నుగూడా
వృద్ధపతికి ఒప్పచెప్పితేగాని, ధర్మాలు నిల్వవు. కదలండు.

భూదే—స్వామి! మీరు సత్యాగ్రహులు, మీ కిట్లా దురాగ్రహము
రాకూడదు. నన్నుగూడా నా బిడ్డలతోపాటు ప్రభువు కొప్ప
చెప్పుము. అంతకంటే నాకు కావలసినది లేదు. (నిష్క్రమింతురు)

దేవ—ఓసి పడతి! ఆడదానికింత ఆగ్రహం పనికిరాదు. నాయన
సత్యాగ్రహీ! దీనిసంగతి తప్పకుండా ప్రభువుకి చెప్పితీరాలి,
రా వెళదాం. (నిష్క్రమింతురు) (తెర)

---

౩ వ రంగం సత్యాగ్రహి గది

సు త్రాంత [illegible] పాడుకొంటూ [illegible]
వినబడుతూ వుంటుంది.

[illegible]—[illegible]! [illegible] [illegible]
[illegible]!

[illegible]
దీనికి తోడూ! దీనికి నీడా
శ్రీకలుగు నగుటా
[illegible] గలుగా గనా

[భూదేవి ప్రవేశం]

భూదే—అమ్మా! ముక్తికాంతా! మీ అక్క లేదా ఏమిటి?

ముక్తి—(లేచి) రండి! అత్తగారు! కూర్చోండి.

భూదే—అయితే! ముక్తికాంతా! ఎప్పు డొచ్చినా నీ అక్క శక్తికాంత కనిపించదేం?

ముక్తి—చదువుకొన్న వాళ్ళింటిదగ్గరుంటే యేం తోస్తుందండీ?

భూదే—తల్లీ! ముక్తికాంతా! మీ అత్తగారంటున్నట్లు నీ వొక పిచ్చి బాగుల పిల్లవి. అంచేతనే శక్తికాంత నీచేత అష్టమైన చాకిరీ చేయిస్తున్నది.

ముక్తి—అదేమిట్లండి. అదృష్టంకొద్దీ ఆవిడ సుఖపడుతుంది. ఇంతకూ నాకు చదువువచ్చే గీతలేదు కాబట్టే చాకిరీరాత పట్టింది.

భూదే—అయితే! శక్తికాంత చదువు సంసారాల్ని బాగుచేస్తున్నదనే:

ముక్తి—అదేమిటండి ఆమె అడుగు పెట్టిననాటినుంచి ఇల్లు బంగారపు గనైంది.

భూదే—అవుతుంది. ఎందుక్కాదు. ఎవరిల్లన్నా గుండపోస్తుంటే అంతా బంగారపుదిబ్బ పెడుతుంది. నీకంతా తెలియటంలేదు గానీ మీ అక్క తెలివితేటలు.

ముక్తి—నాకేం తెలుసునండి వింతగా.

భూదే—అయితే విను. అత్తగారి స్నేహం పట్టింది.

ముక్తి—అంతేగా రోజూ [illegible] అత్తగారింటికి [illegible].

ఘోషే—ఇదం స్నేహం కుదిరినాటినుంచీ శాస్త్రిగారు ఇల్లాం ఇల్లాల్ని విడిచిపెట్టి సంపాదనంతా యీమెకే ధారపోస్తున్నారు.

ముక్తి—పాపం ఆ శాస్త్రిగారి సంసారం ఎంత ఘోషిల్లుతున్నదో.

ఘోషే—ఘోషిల్లటమే మేమిటి! నానా బాధలు పడుతున్నారు. ఇంకా ఈ శక్తికాంత నా కాపురంగూడా పాడుచేయటానికి పన్నాగాలు పన్నుతున్నదని వింటున్నాను.

ముక్తి—అయ్యో! అయ్యో! మీ కాపురాన్నిగూడా యీ పాపిష్ఠిం టిముట్టిన దన్నమాట. మా మామగార్కి చెబుతాలెండి.

ఘోషే—మీ మామగారు పెట్టిదేవుడు. ఎవరేది చెప్పినా వినటం బాగా అలవాటైంది. పైగా యీ పెట్టిదేవుణ్ణి ప్రార్థనలుచేసి, పరా రాధనలు చేసి, ఎవరుపడితేవారు కట్టేసుకొంటున్నారు. ఆయనకి చెప్పినా ప్రయోజనం లేదు. చెవికెక్కవు. మొన్న మీ పిన మామగారు ప్రజల్ని నానాశిక్షలు వేసి వేధించబోతున్నారని చెబితే, మా మాట వినిపించుకోకపోగా తండ్రీ కొడుకులూ కలిసి నా మీద మండిపడ్డారు.

ముక్తి—మావారూ అంతే నిజం తెలుసుకోకుండా మోసగాళ్ళని నమ్మి అయోమయంలో బడిపోతూవుంటారు.

ఘోషే—ఆ పెర్రిదేవునిపోలిక ఈ సత్యాగ్రహి కొచ్చింది.

ముక్తి—తండ్రిపోలిక ఎవరికో వొకరికి రాకుండా వుంటే ఎట్లా?

[దూకుడుగా జగన్నాథ ప్రవేశం]

జగ—ఒసే! ముక్తీ! నీకెప్పుడూ పాడుముచ్చట్లేతప్ప ఏపీ పాటూ చూసుకోటం లేదుగా.

ముక్తి—ఏంది విసురుతున్నారండి చిన్నక్కగారొస్తే యిప్పుడే పాట్టా డించాను.

[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. ఆ రాజకీయాలు మనకెల్లా [illegible] !

భూదే—ఏమిటీ ఇప్పుడే వచ్చావు అక్కగారూ !

జగ—ఇప్పుడే వచ్చాను. నిన్న ఎప్పుడేం మాటంటేనమ్మా తల్లీ ! కూర్చో
[illegible] చెప్పాను !

మూర్తి—(లేచి నిలబడుతూ) శక్తికాంతవల్ల కొంతకథ తెలిసింది వారి
మాటలారా కాస్త వినండి.

జగ—నాతో చెప్పక్కర్లేదు, నీతో చెప్పక్కర్లేదు. నేను నీవు చూడు
కొంటూ. ఏం భూదేవమ్మా ! శక్తికాంత మా ఇంటికి
కొచ్చిందా ?

భూదే—జగన్నాథా ! ఎంతపూజచేసి యిటువంటి కోడల్ని తెచ్చిపెట్టు
కొన్నానో గాని, మొన్నటినుంచీ వలు గుంటాలు చేస్తున్నదో
చూస్తున్నారా !

జగ—నాకేం తెలియదు తల్లీ ! ఏమిటి ?

భూదే—డాక్టరుగారితో షికార్లేమిటండీ ?

జగ—ఏమిటో అమ్మా ! పాశ్చాత్యచదువులొచ్చింతర్వాత షికార్లూ
మతేమిటిస్తే చూస్తాన్నెందుకూ పనిలేకుండా [illegible], నా
వింటుంటా కైతక్కలాడుతున్నది రోజులు.

భూదే—ఏ కైతక్కలాడితే యేంటండి సంపాదనలో బడ్డది.

జగ—అవునమ్మా నిజమే తల్లీ. ఆపిల్ల ఎంత [illegible] విద్యం
[illegible] [illegible] చూస్తూ [illegible] వున్నది వాళ్ళు
[illegible].

భూదే—(... స్వరం [illegible]) వస్తోంది. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] లోకంలో ఎన్ని సంసా
రాలు [illegible] [illegible] [illegible] తెలుస్తుంది !

జగ—(ఉత్తరం చూస్తూ) అదేమిటమ్మా! నాయింటి మీదికి దండూ రా తెచ్చావా ఏం!

భూదే—కాదండీ దండూరాలే వచ్చేదాన్ని కాను. కాస్త యీ ఉత్తరం వినండి తెలుస్తుంది. (ఉత్తరం చదువును) శ్రీ శ్రీ మందర మకుటధార సార్వభౌములైన పృథ్వీపతిగారికి వినా ప్రేమమయులకు శక్తికాంత చేయు విజ్ఞప్తి.

జగ—అయితే భూదేవమ్మా! నీకా వుత్తరం ఎక్కడ దొరికింది.

భూదే—ఇక్కడే దొరికింది, ఇంకెక్కడదొరుకుతుంది!

ముక్తి—అక్కపుస్తకంలోవున్న వుత్తరం.

[దూకుడుగా శక్తికాంత ప్రవేశం]

శక్తి—ఒసే! ముక్తీ! నాబల్లమీద పుస్తకం తీశావా నీవు!

ముక్తి—అదిగో నేనేం తీయలేదు. భూదేవత్తగారి దగ్గఉంది.

శక్తి—(అమాంతంగా భూదేవిదగ్గరున్న పుస్తకాన్ని వుత్తరాన్ని లాక్కుని, ఉత్తరాన్ని చించి) అనవసరం మాయింటికి రావద్దని మా మామగారూ! మా మంచి నీకు నిన్న బుద్ధిచెబితే మళ్ళీ ఎందుకొచ్చావిక్కడికి!

జగ—అదేమిటే! నీ గయ్యాళితనమూ, నీవూ, అట్లా ఎగబడి కొట్లాడతావ్!

శక్తి—చాల్లెండి. మిమ్మల్నేం అనలేదు. ఇట్లా ఈ భూదేవి వంశాన్ని కొట్టబెట్టుకొంటుంటే చూస్తూ ఊరుకోను. నోరు మూసుకోను.

సీ. ఇంతవఱకు కెందరెందరయిరో తెలియబడ
పట్టుకొని కట్టుకొని నీవు పుట్టినుంచి

[illegible] గోపాలుడినాకో
చిన్నమాలిన బూడిది! చిచ్చుబెంట.

(నిష్క్రమించుచు)

జగ — [illegible] ఎంత బెట్టుసరిగ [illegible] పలుకుతున్నావే!
ఇంకా నీకల్లి కొంపలు ముట్టుగాని తగలబెట్టుతున్నావు. మా
కున్నగోల చాలుగానీ ఓ భూదేవితల్లీ! ఇంకా మమ్మెందుకు
- [illegible]! తల్లీ తల్లీ.

భూదే — నేనేంచేశానండీ.

జగ — ఇంతకంటే ఏంచేయాలి! మాతల్లో! ఎన్నడూ యింతగోల
పడ్డవాళ్ళం గాముకాని. తల్లీ తల్లీ!

భూదే — నేనెక్కడుండి మీయింట్లో వుందామని రాలేదు నేను.

(నిష్క్రమించు)

జగ — ఏమే! ముక్తకాంతా! నీకు నేనుచెప్పిన పనేమిటి? నీవు చేస్తున్న
రాచకార్యాలేమిటి! ఇందుకేగాదు మావాడు అనేది.

ముక్త — నే నేం రాచకార్యాల్లో జొరబడ్డాను అత్తగారు!

జగ — ఎరుగవులే నీకేమెరుగవు. ఎట్లాగైతేం ఉత్తముయిల్లాలి వొచ్చి
పడ్డావ్. అయితే! నీ చెప్పుడింటా ఈ [illegible]
[illegible]! అని నీవని [illegible] పోనూ. [illegible] నీ
వినరటమూ నీపనా. ఇదిగో! ఇంతకుముందు జరిగిన గోల
[illegible] పడకూడదనుమూ. పడితేమట్టుకు నీవేగాదు,
[illegible] కూడా [illegible]. జాగ్రత్త. అని చెప్పి
గొడ్డూ నేను నీకింతవుంచు నే నెంతవని చేస్తుందే [illegible].
[illegible] నేనెప్పుడూ ఎరుగను. [illegible]

(నిష్క్రమించును)

ము॥త్తి—(ఏడుస్తూ) ఒక్కనాడూ సుఖంగా గ్రాసం దక్కలేదు నా
కంతకు పీల్చుకుంటూపోయింది. ఈ సామ్రాజ్యంలో సుఖం
లేదని మామగారందుకనే చెబుతూవుంటారు. అందులో ఆడ
జన్మ కసలే సుఖం లేదు. ఇందుకే ఆడదై పుట్టిందానికంటే
అడవిలో మ్రానై పుట్టడం చాలా మేలంటారు. రామయ్య
తండ్రీ! రామయ్యతండ్రీ!

గీ. ఎందుకీజన్మ! యీ చెడుతోందిలోన
మురికిమురికి పురుగులనైన పుట్టి పుట్టి
చెడుగవ్వలుకొట్టి పోయెడి జీవుడయ్యొ
దేనికింత లేని మహాత్మ్య! దీనిపైన.

[సత్యాగ్రహి ప్రవేశం]

సత్యా—ముత్తీ—! నీవుకూడా సాక్ష్యం చెప్పాలి.
ము॥త్తి—(లేచి) సాక్ష్యమేమిటి నేనేమీ తెలియను.
సత్యా—అదిగాదోయ్! నీకేం తెలియకపోయినా మేమేమి చెబు
తాము అదేచెప్పాలి.
ము॥త్తి—ఎవరిమీద.
సత్యా—హాలాహాలంమీద, ఇంకా కొంతమందిమీద.
ము॥త్తి—దీనివల్ల మనకి లాభమేమిటి?
సత్యా—స్వరాజ్యం గావాడుకొంటాని.
ము॥త్తి—మనకి రాజ్యం లేదుగా.
సత్యా—[illegible] మనకున్నట్టుగాదా!
ము॥త్తి—అప్పుడేం [illegible] మనకేమన్నా లాభముందా!
సత్యా—[illegible] ఉన్నారు. [illegible]
ము॥త్తి—ఇది [illegible] పురమాయించిన [illegible]

[illegible]—[illegible] [illegible] [illegible]గా వెళ్ళాలి.
[illegible] (నిష్క్రమింతురు.)

(తెరపడును)

---

6 వ రంగము డాక్టర్ గృహం

[డాక్టర్—మాలా ప్రవేశం]

డాక్ట—మాలా! నాకోసం డాక్టరుగారొస్తారేమో అర్జంటు కేసు చూడటానికి వెళ్ళారని చెప్పు.

మాలా—అచ్ఛా. జీ. ఫిర్ హెప్రా కహాత్తాయా హాండి?

డాక్ట—సాయంత్రానికే వస్తా. రేపు వాయిదా వుందిగామరి.

మాలా—మరి నాకీకూడా సాచ్చం యివ్వాల్టాగదూ హాండి?

డాక్ట—తప్పకుండా నీవు సాక్ష్యం చెప్పాలోయ్. సమయం వచ్చినప్పుడే సంపాదించుకోవాలి. వెళ్తా.

మాలా—అచ్ఛా జేసీరండి బాబ్.

డాక్ట—సరే వెళ్తున్నాను. ఎవరెవరి కేమిడిసన్నివ్వాలో గుర్తుందా?

మాలా—ఘుర్తాకేఖేమండి.

డాక్ట—వస్తా. (మాలాకూడ వెళ్ళును)

(డాక్టరు నిష్క్రమించును)

[తిరిగి మాలా ప్రవేశం]

మాలా—పెద్దాపెద్దావాళ్ళ స్నేహం పట్టాలేకపోతే చిన్నోళ్ళ స్నేహం వచ్చేప్పుడా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!

[పృథ్వీపతి ప్రవేశం]

పృథ్వీ—డాక్టరుగారున్నారా మాలా?

మాలా—(అడుగ్గాగా) సలాం హుకుం రాజాసాబ్.

పృథ్వీ—డాక్టరు గారున్నారా?

మాలా—హైజీ. బిల్కుల్ సోస్తా హైటో బాబ్ (నిష్క్రమించు)

పృథ్వీ—ఇక్కడికింకా శక్తికాంత రాలేదేమిటో తెలియదు. త్వరగా వచ్చి పరీక్షిస్తూ వుంటానని కబురుచేసింది. రాలేకపోయిందా? ఈసంగతి దుర్గాగ్రహం కంట బడినదేమో గ్రహచారం.

[మాలా ప్రవేశం]

మాలా—హిద్దే ఖార్కీ ఫోయాయాహాండి. అర్జెంటూ భేష్ హోగ్య టాఖ్ఫీ జాతేహై బాబ్.

పృథ్వీ—మళ్ళీ ఎప్పటికొస్తారో తెలుసా?

మాలా—రేపట్కి వొత్తారాహాండి! రేపూ సాయంకాలా హౌందీఖదూ బాబ్.

పృథ్వీ—అయితే శక్తికాంతగా రింకా రాలేదేం? లెటరిచ్చావా?

మాలా—హిచ్చానూహాండీ. వచ్చే హేళాగూడా హైందీబాబ్.

పృథ్వీ—అయితే నీతో యేమన్నారు?

మాలా—హేట్టీహాంటారూ హాండీ! మీకీ హింకా హనాల్ భారా వోత్తానూ హన్నార్ బాబ్.

పృథ్వీ—ఎవరికీ తెలియకుండా జాగ్రత్తగా ఇచ్చావా?

మాలా—బమ్మాదేముడ్కి ఘూడా తెలియద్ బాబ్ (పోతూ) హాళ్లో హొత్తుందార.

పృథ్వీ—(వస్తున్నంది నోటుపుస్తకం చూస్తూ) ఇదిగో! [illegible] మాసిపోయినట్లే.

[illegible]—([illegible]) [illegible] [illegible]

వృద్ధ—వాళ్ళో జాగ్రత్తగా వుంటు [illegible].

[illegible]—వాళ్ళాగే బాబ్. (నిష్క్రమించును)

(సిగరెట్టు కాలుస్తూ వుందును.

[సోఫా చేరువగా శక్తికాంత ప్రవేశం]

శక్తి—([illegible]) ఎంత సేపైంది తమరు దయచేసి!

వృద్ధ—అరగంటైంది.

శక్తి—ఆ సేనవ్వారండా! వచ్చి

వృద్ధ—అవును.

శక్తి—(ప్రశ్నార్థకంగా చూస్తూ) ఎవ్వరూ చెప్పరేది?

వృద్ధ—ఎక్కడికి!

శక్తి—(సిగరెట్టు ముట్టించి) అయిందీ మరచిపోయినారూ! నా కేమీ జ్ఞాపకం ఉండదు. నా అభ్యాసాలన్నీ కూడా ఇంతే.

వృద్ధ—ఇన్ని వ్యాపారాలున్నవాడి కెక్కడ జ్ఞాపకం వుంటుంది మీరే చెప్పండి.

శక్తి—సరేసరి.

వృద్ధ—ఉపన్యాసం రాసియుంచి వెళ్ళాం.

శక్తి—ఇప్పుడు [illegible] వచ్చాం.

వృద్ధ—అయితే రేపు [illegible] యుంచి వెళ్ళాం.

శక్తి—[illegible] చేయాలి.

వృద్ధ—ఇంకా మరి అభ్యంతరం వుండదు చెప్పు.

శక్తి—[illegible] మంచిది.

పృథ్వీ—ఎప్పుడూ.

శ్రీ—నిజ్జమే.

పృథ్వీ—మీలాంటి గొప్పవాడా యేమిటి!

శ్రీ—కాదనటంగాదు. ఎంతత్యాగం చేసి పెళ్ళాడను కొన్నారు!

పృథ్వీ—అయితే యీ త్యాగమే దాన్ని బంధించేటట్లు.

శ్రీ—ఇవి వట్టి ప్రగల్భాలు.

పృథ్వీ—కాదు. నీకిచ్చిన అభయాలన్నింటికంటె ఇదే ముందు నెరవేర్చి తీరుతా.

శ్రీ—సరేగానీండి. రత్నహార మేది?

పృథ్వీ—మరచిపోయాను తెస్తా.

శ్రీ—(నవ్వి) ఇట్లాగే వుంటై మన అభయాలన్నీ.

పృథ్వీ—కా దిప్పుడే తెస్తా చూడు (నిష్క్రమించు)

శ్రీ—ఈ పురుషలోకానికున్న పెట్టి వర్ణించలేం. ఎంత తొందర పడతారో అంత జారిపడతారుకూడా. ఇహ ఈ భూదేవిగర్భ మేమిటో చూడవలెరాలి. తనకు నేను చిక్కానని తలచి [illegible] పడుతున్నది. యీ ఆదిరిపాటుతనం నేటితోగాని బయటపడదు. మొదట నాతో వంతాలాడిన సత్యాగ్రహికూడా క్షమా ప్రార్థన చేయడానికి సాధ్య మీరాదని గొస్తున్నాడు. [illegible] ఆగ్రహిత్వం ఎట్లా అవసరమో, జీవితానికట్లా కర్పూర కూడా చాలా అవసరం. అది లేకుండా తా బట్టిన కుందేటికి మూడేకాళ్ళని [illegible] రాదు. ప్రతి విషయంలోనూ ప్రతివారూ దీన్ని చాలా జ్ఞాపకం వుంచుకోవాలి.

[డాక్టరు ప్రవేశం]

శ్రీ—హలో హౌ డియర్ డాక్టర్.

డాక్టర్—హలో హలో హౌ డియర్ శ్రీకాంత! [illegible]

కాంతి—ఇంతవరకుండకే వచ్చాను. కూడా వెళ్లలేదేం!

ఛార్టు—నా రండలేదు. లేవు వాయిదా వెళ్లింతర్వాత వెళ్తా..

(ఛార్టుదూ, కాంతి కాంత ఒకరి కొకరు ఎదిరొట్టు కుట్టించుకొని)

కాంతి—(నవ్వి) టూడే టూకూ, టూకూ ఎన్నివాయిదాలు లేదాపోరి!

ఛార్టు—ఇవాళ్ల టూడే పై చెయ్యి.

కాంతి—రేపూ టూడే!

ఛార్టు—ఎందుకింత మురిసిపడతారుగానీండి. ఇవరుగు కొన్నాళ్ళ
పోతారే.

కాంతి—(నవ్వి) అయితే మీ పరు గెవ్వరు!

ఛార్టు—చెబుతాగానీ, అయితే నీకోప్లలో గురువుని నేనేగా మరి!

ఉ. గురుకట్నం బిక ఏమిఇత్తువె! కళాకోటీరమాణిక్య మం
దర మన్నిగ్ధమయూఖరేఖ! వసంధ్యాలక్ష్మి! ముత్యాల తో
ల్కారికంబెగా, కడు చల్లచల్లని తరంగాలై మనోజ్ఞంబులై
కరవుగా దీటగ కమ్మకమ్మనివి తక్కన్ వీడు గై కోదటే.

కాంతి—(నవ్వి) మరి కమ్మకమ్మనివంటే; కమ్మకమ్మగా పెట్టేదేనా?

ఛార్టు—అవి కాదూ, (ముద్దుపెట్టుకోబోతూ) ఇవి.

కాంతి—చాల్లేద్దురూ, వట్టి ముద్దుల్లో ఏపసా లేదు.

ఛార్టు—ఏపసా లేకపోవటమేమిటి!

ఉ. ఈ మరియన్ని ముద్దులుగదే! యిటువంటి విశాలసౌఖ్యల
క్ష్మిమణి చిత్రకాల నగిషీలను జెక్కుచుఁ గట్టుచుండె; నేఁ
డీ మృదుమాధురీ కుసుమ హాస పరీమళమైన ముద్దులో
నోముల పెన్ని పండునా; మనోహరి గైకొని చూడరాదటే!

(ముద్దుపెట్టుకోబోతును)

కాంతి—(లేచి) ముద్దులు పొద్దులు మానేతున్నా.

డాక్ట—(లేచి వినయంగా) నే లేచున్నాను! (దగ్గరికి వచ్చును)

శక్తి—(ముఖాం చిట్లించి) దూరంగా వుండండి.

డాక్ట—(దీనంగా) ఇంకా దూరమే!

శక్తి—కాను. ఏమీ లేకుండా ఏమిటిది?

డాక్ట—(పెద్దముఖాం చేసుకొని) ఏం కావాలి?

శక్తి—సిగ్గు.

డాక్ట—సిగ్గే! అ దిప్పుడు వచ్చే దెట్లా?

ఉ. ఈ విరహాజ్వరానికి మఱెవ్వరు వైద్యులు నీవుదక్క? నా
కీ విరజాజిపువ్వు లొలికించెడి వెన్నెలపాలవెల్లి క
న్మోవి సుధారసమ్ము మునుముందుగ నౌషధభంగి నిచ్చి, నా
జీవములింక నిల్పగదె? చిన్నివరాల సువర్ణవల్లరీ!

(ముద్దుపెట్టుకొనబోవును)

శక్తి—(తొలిగి) ఓహో! పిచ్చికింద మారుతున్నది.

డాక్ట—ఇట్లా నీవు నిరాకరిస్తే ఇహ పిచ్చిలోకే మారుతుంది.

శక్తి—పైగా ఈపిచ్చి నయం చేసుకోటానికి ఎంత కావాలో తెలుసు కొన్నావా?

డాక్ట—ఎంతకావాల్సినా మనకేం ఫరవాలేదు.

శక్తి—ఇంతవెఱ్ఱి ఎంతోసే వుండదు.

డాక్ట—అట్లా అనక. ఎల్లకాలం వుంటుంది.

శక్తి—ఉంటే, అన్ని పరీక్షలకీ నిలవాలి.

డాక్ట—నిలుస్తా.

శక్తి—అదీ చూస్తా.

డాక్ట—దివాలాకావటానికి మన కిప్పు డేమీ లోటులేదు. ఎందు కిట్లా పరీక్షిస్తారు?

సీ. [illegible] కెరటాలుగా
నీ ముంగురులు లేగి నిగ్గులీనగ
కాటంబీనిమధ్య కొంచాపువీధి
నీమోము విలుకల్లి నీటు నిడగ
పసిడి గులాబి రెబ్బలవోలె మెత్తని
నీదు చెక్కిళ్ళు పెన్నిధుల నిడగ
మృదుమధుర కరుణామృత మొలికించెడి
నీచూడ్కి కిరణాలు గాచుచుండ

గీ. ఏమితక్కువ నాకు నాకోమలాంగి
శుభమనోహార పుష్పప్రసూనపేము
పరిమళము విరాజిల్లు కాపురములోన
బాధ లనిపించ నగచాట్లు వచ్చిపడిన.

శకీ—ఇదే పిచ్చంటారు.

డాక్టర్—ఈపిచ్చిలో ఎంతకష్టం వున్నదో అంత అదృష్టం వుందని తెలిసి కూడా బాధపడటం ఎందుకు? (దగ్గఱకు వచ్చి) ఇదిగో!

శకీ—సరేగానీండి, నాకు తెలుసు మీఓదుపు.

ఉ. చేపను కన్ను చేసి బులికించిన కన్గొనలేకపోను నీ
కోసము వాదివాచి పడగూడని పాట్లనుబడ్డ, మోవి కీ
మీసము లడ్డుగాదె? మిడిమేలము లడ్డము కన్ని యున్నవో
తీసి, మనోజ్ఞరాగము దీసి, మనోహర! నీకొమీటుమీ.

(కెరలోంచి షరాలాసాహెబ్)

(అజీ డాక్టర్ సాబ్! దురాగ్రహి ఆయాఆయా)

శకీ—(భయంతో) పోతా (లేచును)

డాక్టర్—(చేయి పట్టుకొని) ఏం ఫరవాలేదు కూర్చో.

శక్తి—(నోటిమీద చేయిపెట్టుకొని) అరుస్తారేమిటి [illegible]

డాక్ట—అరుస్తా రేమిటట్లా!

శక్తి—బాగానేవుంది. ఏమిటండీ చెబుతుంటేనూ!

డాక్ట—ప్లేటు మారుస్తారే.

శక్తి—ఇహ మీరా రేమీ మార్చవద్దు. మాట్లాడకండి.

డాక్ట—సరేలే. ఏమీ మాట్లాడకుండా వుంటే ఏమి అనుమానం వది కాడో కొంపదీసి.

శక్తి—అయితే యింకో గొడవెత్తుకోండి.

(మాలాసాహెబు బయటనుంచి జీ! జీ! ఆయా ఆయా)

శక్తి—(నవ్వుతూ) మాలాకి మంచి నౌకరే దొరకివది.

డాక్ట—ఏంచేస్తాడు మరి? నలుగురిబిడ్డల్ని బ్రతికించుకోవాలి.

శక్తి—సరేలెండి. వ్వా రివా క్యాన్నిపాయింట్లలో చెనక బడ్డారు!

డాక్ట—అట్లా అడుగు చెబుతా.

[దురాగ్రహి ప్రవేశం]

డాక్ట—(లేచి) హలో మిస్టర్! దురాగ్రహి! అంటుండగానే వచ్చారే!

దురా—(నవ్వి) అంటున్నంతలోనే రావల్సివచ్చింది.

డాక్ట—(తెల్లబోయి) అంటే?

శక్తి—అంటే కోమటోళ్ళ తెల్లం.

దురా—(నవ్వి) భలే అదీ! కొత్తదిరుచి.

(మాలా విస్కీబుడ్లు తెచ్చి పెట్టును.)

డాక్ట—(దురాగ్రహి కిస్తూ) కొంచెమిది పుచ్చుకోండి.

దురా—మీరేం పుచ్చుకొంటారు?

(మిగతావారికికూడా పుచ్చుకొంటారు).

మాలా—[illegible] పుచ్చుకొంటార్.

దురా—(బుర్ర ఊపుతూ) కాను. ఏనిమిషానికా నిమిషం వరోకా
కారోకా కొత్తనాజూకులు తేస్తుంటేగాని అన్నీ గరంగరంగా
ఉండవుగామరి ! (త్రాగి) అంచేత ప్రతిదానికీ మార్పులు
రావాలి. మై డియర్ డాక్టర్ ! అసలు తాలో కూడా మార్పులా
రావాలి. నాన్సెన్స్, ఈ కాలంనాటి మారేజిలు మారితేతప్ప
జగత్తుకి సుఖం లేదు.

శక్తి—అప్పుడుగూడా ముసలవాళ్ళముందు పడున్నవాళ్ళకి సుఖం లే
దనుకొంటా.

దురా—నీ కింకా అన్డర్‌స్టాండ్ కాలేదు శక్తి ! కొత్త నీరొచ్చినప్పుడు
పాతనీ రుంటుందా ?

డాక్ట—ఎక్కడికీ పోదు. కలిసిపోతుంది.

దురా—అప్పుడు తెలిసిపోతుందికాదూ ?

శక్తి—తెలియటమే ? ఏమిటి ? ముసలాముక్కా అంతా బయటపడు
తుంది.

దురా—శక్తి ! ముసలవాళ్ళంటే అసలు మనకి పడదుగా. అయితే !
మన మొహాన ముసలవతారం పడకుండా చూచుకోవట
మెట్లా ?

ఈ. ఇదిగో! నీదు గులాబిబుగ్గలకు తప్పే ! ఎంత సౌందర్యనం
పద నే దున్నను రేపువాడవటె ? సర్వస్వమ్ము నర్పించి యీ
మృదుమాధుర్యకళాప్రపంచ వనలక్ష్మీ సాధకుఁ భ్రాంతుఁడే
పడిన కొల్చినకూడ వాడును; స్వభావంబెన్న దుస్ మారదే.

(తూలును) నీవు నాకు ధర్మపన్నాగాలు చెప్పక పదా. తెలిసింది!

శక్తి—నిషాలో పడ్తున్నారు. పట్టుకోండి.

డాక్ట—(లేచి) ఇట్లా కూర్చోండి. (పట్టుకొనును)

దురా—అరే ! డాక్టర్ ! నీలో చెడురోగం ప్రవేశించింది.

ఏవైద్యానికీ ఈరోగం కుదరదు. ఇంకా నేను నీరోగం కుదురుస్తా వుండు. (తూలును)

శక్తి—పడతారేమో పట్టుకోండి పాపం.

దురా—న్నన్నెవడ్రా పట్టుకోనేది! ఇట్లా మూలచేరి నీవంటి మూల విరాట్లు లెంటిమందో కనిపించకుండా దాక్కుంటున్నారు. ఈదెబ్బతో అందత్నీ. నే నింకా పట్టుకోందే వదలి పెట్టను. తూలును (ఇద్దరూ పట్టుకొందురు)

డాక్ట—మాట్లాడకండి కానేవు.

[రత్నహారం తీసుకొని పృధ్వీపతి ప్రవేశం]

పృధ్వీ—(కెల్లబోయి) ఏమి టిది? డాక్టర్!

డాక్ట—ఏమైంది? నిషా ఎక్కింది.

దురా—ఎవడికి రా నిషా ఎక్కింది? మీ ఇద్దఱికి ఎక్కింది

శక్తి—కాసేపు మీ రేమీ మాట్లాడకండి.

పృధ్వీ—మాట్లాడకుండా తీసికెళ్ళి లాకప్పుచేయండి. నిషాగిషా అదే తగ్గుతుంది.

శ్రీ

ఆకలిమంట

పంచమాంకము

1 వ రంగం జగన్నాథ గృహం

ముక్తికాంత బియ్యంలో గడ్డలేరుచుండును.

శక్తికాంత హార్మనీమీద పాటపాడుచుండును.

కీర్తన

మురళీధరా ! మురిపించరా
మృదుగానసుధారస వాహిని
సుకుమారకథా సురమోహిని
పులకింపఁగా తిలకింపగా ॥మురళీ॥

శక్తి—నవయుగపిక్చర్స్‌వారి పాటల్లో నాజూకూ సుఖం పూర్వయుగాల పిక్చర్స్‌లో ఎంత గాలించిచూచినా దొరకదు.

ముక్తి—ఎవరిపిచ్చి వారి కానందం. ఈకాలపు పిక్చర్స్‌లో నాజూకేమిటో నాకేం కనిపించటంలేదు.

శక్తి—గ్రుడ్డివాళ్ళూ ఉంటే ఎట్లా కనిపిస్తై ?

ముక్తి—గ్రొత్తొకవింత పాతొకరోత.

[జగన్నాథ దూకుడుగా ప్రవేశం]

జగ—అయితే ఎంత కొట్టుకొన్నా వినపడదన్నరా ? దానమ్మకడుపు బంగారంకాపోను.

ముక్తి—(లేచి) ఎందుకం డత్తగారూ?

జగ—ఎందుకా! మధ్యాహ్నమన్నా తిండామూడు తొందరకు తిన్నట్టు ఉందా కొంపలో?

శక్తి—(నవ్వుతూ) ఎవ రొద్దన్నారు? తినండి.

జగ—ఏముంది! ఎక్కిరించటం చేతైంతర్వాత? అవరసన చద్దన్నపు కడుపు పడుంటే ఎట్లా చావకుంటారే?

శక్తి—చద్దన్నమే! అమ్మో! నా కరగదండోయ్!

జగ—అసి దానమ్మకడుపు బంగారమైపోను. అంత పచ్చికాలైతే కాపరా లెట్లా చేస్తారే?

శక్తి—కాఫీలతో.

జగ—(పంతులుగారికి) అసలు గోదగడ్డలు అయిపొయ్యే గొప్పవాళ్ళ సంబంధాలు చేసుకోటమే మాది బుద్ధితక్కువ. (ముక్తి వంక చూచి) పదవేమే పిల్లా! నీకూడా అరగదా?

శక్తి—ఒసేయ్! ముక్తీ! చద్దన్నం తింటే పొద్దురాచ్చిప్పలై పోతారు. కాఫీ పెట్టుకొందాం రా.

ముక్తి—అమ్మో! కాఫీ నా కసలేపడదు.

జగ—నమ్మి కట్టారటే? ఏవీ పడకపోవటానికి?

ముక్తి—కాదండి. చద్దన్నం తింటా నేను.

జగ—పదా, పడిమధ్యాహ్నం కావస్తున్నది. ఇవేళకి చద్దన్నాలే కాలేదు కొంపలో.

ముక్తి—నీవుకూడా రావే అక్కా.

జగ—అసి పదవే సిగ్గుమాలిన కట్టా

(నెట్టుకొని పోతారు)

[దురాగ్రహి ప్రవేశం]

దురా—ఎక్కడికే ముక్తిని నెట్టుకుపోతున్నది!

శక్తి—ఎక్కడికా ! చద్దన్నాల సమారాధనకి.

దురా—మీరు పోరేం ?

శక్తి—మనం కాఫీసమారాధనకి పోతాం.

దురా—యస్. కాఫీసమారాధనలో వున్న మజాకా కాశీసమారాధ నలో గూడా లేదు.

శక్తి—అది మీ అమ్మకి వినిపించండి.

దురా—ఆవిడికి కాఫసెన్సు లేదుగా ?

శక్తి—మనకి టీ సెన్సు లేదుగా ?

దురా—అంచేతే ఫామిలీస్‌కి సైలెన్సు లేదుగా ?

శక్తి—సరేగానీండి గొడవ. ఏం తెచ్చారు ?

దురా—కూరగాయలు.

శక్తి—ఉల్లిగాయలుగూడా తీసుకురాకపొయ్యారు ?

దురా—అవి తీసుకొస్తే మాఅమ్మ ఊరుకొంటుందా ?

శక్తి—పోదురూ. మీమాటలూ మీరూనూ? టిఫినేమన్నా తెచ్చా రనుకొన్నా.

దురా—చెప్పావు కాదేం ?

శక్తి—అదేమిటండి ? రోజురోజూ చెప్పాలా యేం ప్రాణాలు నిల్పు కొంటానికి ?

దురా—(నవ్వి) రోజు కాఫీ సేవించాలన్నమాట ? దట్స్ గుడ్. తెస్తా.

శక్తి—తెస్తా తెస్తా అంటే ప్రాణాలాగవ్, వెళ్ళండి. మీరొచ్చేలోపల స్టౌమీద కాఫీచేస్తా, త్వరగా రండి.

దురా—వెళుతున్నా సార్. (నిష్క్రమించు)

(శక్తి కాంత కీర్తన పాడుకొంటు స్టౌ వెలిగించి కాఫీకాస్తూ, హార్మనియం వాయిస్తూ వుండును)

కీర్తన

జయజయగ వాణీ, కమలాలయ రాణీ

అమృత పాణీ

సురుచిర వేణీ

కవికుల కల్యాణి జనని

[జగన్నాథ దూకుడుగా ప్రవేశం]

జగ—ఏ సంగీతం చట్టుబండలుగాను, కొంపలు తగలబడుతున్నా ఆపవటే?

కీర్తి—(అదిరిపడి లేచి) అబ్బ! ఏమిటండి గోల?

జగ—గోలా—గోలకాదూ? గోలగానే వుంటుంది. ఏమిటాయిది మీాద ముట్టించావ్? కొంపేమన్నా కాలుపడాశ్నేనా?

కీర్తి—కాఫీ పెట్టానండి.

జగ—కాఫీగాదు, కార్చిచ్చు పెట్టావ్.

కీర్తి—ఊరకే గోలపెట్టకండి, అయింతర్వాత తీస్తాను.

జగ—ఈ మాటల్ని నీ వెక్కడ తేస్తావ్? కొంపంతా అంటుకోందేగాని తీయవ్.

కీర్తి—ఏమిటండి వొకటే బాదస్త్రం. చెబుతుంటే.

జగ—అయిందీ, అని నాకెల్సి మండిపోనూ; బాదస్త్రంకింద కట్టాలా!

కీర్తి—ఆ...లేకపోతే ఏమిటి బాదస్త్రం.

జగ—ఇదిగో చెబుతున్నా. అమ్మో! బాదస్త్రంగీతస్త్రం అన్నావంటే చస్తావు.

కీర్తి—(నవ్వుతూ) గీదస్త్రంకాదు. బాదస్త్రమే.

జగ—ఏమంది. సిగ్గా! కరవూ? పెద్దంతరం, చిన్నం తరం లేపోయింది తర్వాత.

శా స్త్రీ—అవన్నీ మా కెందుకుగాని, మీ కంటి బాలుపోండి. ఎప్పుడూ ఏదో ఒక రగాడా తెచ్చిపెట్టుకుంటారు మీరు.

జగ—ఏమి తక్కువొచ్చిందని? మా అదృష్టంకొద్దీ మంచిదాన్ని తెచ్చి కట్టుకొన్నాము.

శా స్త్రీ—ఎందుకొచ్చిన కష్టం? తెంచుకుపోవ్వనండి.

జగ—(నోటిమీద చేయిపెట్టుకొని) అయ్యో, అయ్యో, ఆమె గడసరి కట్టా! ఎంతమాటన్నావే, ఎంతమాటన్నావే. (కన్నీళ్లు తుడుచుకొంటూ) పోయి పోయి చివరికి మిగిలిన ఆ రెండుఫలాల్ని కళ్ళలో పెట్టుకొని బ్రతుకుతున్నాం. నీనోట్లో పుండుపుట్టా. పుండుపుట్టాఅని. ఎంతనోరు పారేసుకొన్నావే! (పిల్లులు చట్టిమీద పాలకుండ పడద్రోసిన చప్పుడు విని) ఇష్టో ఇష్టో (దూకుడుగాపోతూ) ఈయింటి కేమొచ్చి పడిందో గాని మాయదారి పిల్లులతో బ్రతకలేకపోతున్నాం. ఇష్టో ఇష్టో (అంటూ చూడకుండా స్టౌమీదపడి కాలు కాలి) చచ్చానే మాయదారి మోశం మాడిపోను. మాడిపోనూఅని ఎప్పుడు ఈ మాయదారి ముఖాలన్నీ మాడి మశానపై పోతాయ్యాగాని, వీటితో చచ్చిపోతున్నారా భగవంతుడా!

శా స్త్రీ—(దగ్గరికొచ్చి) ఉండండి కాస్త. స్టౌగూడా విరిగిపోయిందేమో.

జగ—అవి నిప్పులూ కాఫీలూ గడ్డలై పోను. కాలు కాలిపోయి నే నేడుస్తుంటే, నీభాగ్యమంతా ఖాళీపోయిందని నీ వేడు.

[ఫలహారాలు తీసుకొని దుర్గాగిరి ప్రవేశం]

దురా—పోగిందారూ! రామరావణ యుద్ధం. ఫలహారాలు కానిచ్చి లేయండి.

జగ—అవి నీతో డ్రీ తుంచిపోను. ఈసరిగ ఇప్పు మాయదారి ముఖంలో

గాయాలే నే సేయుస్తుంటే, ఫలహారాలు తేస్తేట్రా! అలా
ఫలహారాలూ దారా తృప్తిపెట్టుకొనిపోను.

శక్తి—వాళ్ళ! వాళ్ళ సెలవాశ్రైంది. ఇదా ఫలహారాలు కూడా తృప్తి పెట్టుకొనిపోవాలి. అవ్యంతంగాని ధీరా అమృతధార్మా మిశ్రధార్మా చల్లాదవే. ఎక్కి! / ఉగ్గేల లేకుండా పోయినప్పుడే మన్నా. ఎందుకూ నాకేం అక్కర్లేదు

జగ—లేదిలో, బెదరిస్తారా అమ్మా! ఎవరిగోలా లేకుండా చూసి యా మాయదారి మనులతో కొంచ నిలువునా అర్పితోద్దామను కొన్నావా మతి! చూచావుటా సిగ్గులేని బలాదూరిట్టా. ఇటువంటిదాన్ని పెట్టుకొని కాపురమెంగా యెట్లా చేస్తావురా!

దురా—అమ్మా!

జగ—అమ్మా లేదు దిమ్మా లేదు అవతలికిపో. ఇన్నాళ్ళు మాడించావే.

(నిష్క్రమించును)

శక్తి—ఇంత గయ్యాళిగంపతో పాపం మీ నాన్నగా రెట్లా బ్రతుకుతున్నారోగాని, అబ్బ అబ్బ, రోజురోజూ, వాళ్ళకు ప్రళయం. (ఫలహారం చేస్తూవుండును)

దురా—ఔను. ఇటువంటి జగన్మోహినితో రోజు రోజూ అబ్బ అబ్బ వాళ్ళకు మధురప్రణయం. బ్రహ్మానందయం (ముద్దు పెట్టుకొన బోవును.)

శక్తి—(వికటించుకొని) పోదురా.

దురా—(వక్కున నవ్వి) ఎక్కడిదీ!

ఉ. స్నేహవివంచితాక్షకులు చేసిన చక్కని చిన్ని చిన్ని సి
మాంతపుల్ గనే భువనమోహనగానవిహారిణ్యాగమై
నీ [illegible] గమని[illegible] [illegible] నా [illegible]
[illegible] [illegible] నప్పుడే పోదునే పోయిన ప్రాణ[illegible]

([illegible])

కా—అబ్బ! చాల్లెండి ప్రేమ.

గీ. తింట్యూతియ్యాని యీాటీవి తెరలవెనుక
ఏమి చేసా లేక తయారయినవో గాని
లేదిపోకుండ ప్రాణి నిల్పితిరి యింక
నక్కిన కొంచిదయ్యాల మొక్కుబడికి.

[కట్లు కట్టుకొని జగన్నాథ ప్రవేశం]

జగ—అరి నీకెల్లి కుండిపోను. ఈవరన అడదాన్ని ముందేసుకొని కూర్చుంటే దరిద్రం తలెక్కి కూర్చోదట్రా?

కా—ఎప్పుడూ ఏవో దరిద్రాలూ, ఛిద్రాలూ కొంపలో (వంకెనున్న బాటు తీసుకొని క్లబ్బుకి పోతున్నాసార్. (నిష్క్రమించు)

జగ—అసి గడేకారికట్టా! ఇట్లా మగరాయుడవై పోయింతర్వాతనువ్వేం కాపురం చేస్తావే? చూద్రా! సిగ్గులేనివాడా! అయిందా కాసి! ఇటువంటిదాన్ని కట్టుకొన్న తర్వాత నువ్వెప్పుడు సుఖపడ్డావ్! మున్ముల్నేం సుఖపెట్టావ్? (కన్నీళ్ళు తుడుచుకొని) ఈవరన కాలుకాలి యేడుస్తుంటే యెట్లా లేచిపోయిందో చూస్తున్నావా? చూస్తున్నావా అంట.

దుర—ఏం చేయమన్నావే గోల?

జగ—ఏంచేస్తావ్. ఎత్తుభారం పొయ్యిలో బూడిదా? గోళ్లె పోతేనేను.

దుర—ఎక్కడికి పోదే?

జగ—అదేమిట్రా! ఖైమ్మాకెక్కి బజారునపడితే.

దుర—క్లబ్బుకెళ్ళిందే! (ఫలహారాలు తింటూ)

జగ—క్లబ్బుకాక్కాడు. గోడగడ్డలకెళ్ళింది. అదికాదూ. ఏనాడువ్వాకేమిట్లా లేచిపోయినామట్రా, (కూర్చుని) నాకీ గాయాలు మానవు. రామయ్యతండ్రీ! నీకన్నా దయరాదా? అబ్బ, అబ్బ, బ్రతుకుళ్ళీకా తండ్రీ! (వండ్లు కొరుక్కొని) ఈ మాయదారి

కాపురం చెట్టుబొగ్గులై పోతేగాని, వీళ్ళకింకా హాయిగావుండదు. ఇహా ఈ ఘుట్నా నాతరోగంలోకి దించేట్టవున్నై. అప్పుడు గాని వీళ్ళకళ్ళు ఖాలిపోవు.

దురా—ఎందుకే ఏమిటో తిట్టుకొంటావ్? ఎందుకో చెప్పరాదూ!

జగ—చెబితే చూచొచ్చేవాళ్ళెవరూ ?

[దేవుడు ప్రవేశం]

దేవు—దీనిదుంప దీంతో తెగ. ఎప్పుడూ ఎందుకో అందుకు ఏడ్చి రాగాలుపెడుతునే వుంటుంది, ఇంటికిరావడమే భయమైతే.

జగ—దబ్బునే వచ్చారూ ?

దేవు—వరేలే, నే నెక్కడికీ చావలా. ఏమిటాకట్లు ?

జగ—మీరు తెచ్చిపెట్టినవే.

దురా—కాదే నాన్నా! స్టౌమీదపడితే కాలుకాలింది.

దేవు—ఇంతేకదా. దానికి వళ్ళంతా కాల్చుకోట మెందుకు ?

జగ—ఎందుకా ? బ్రతకలేక.

దేవు—ఏంతక్కువైందని ?

జగ—ఏంతక్కువైందా ? ముక్కుమీద వేలువేసుకొని వూరల్లపాడి జనం నవ్వటం తక్కువైంది. ఏముంది! అటువంటివాళ్ళని తెచ్చిపెట్టుకొన్నారు.

దేవు—నీదుంపతెగ. పూటపూటా తిన్నది వంటబట్టి కొట్టుకోటం కాకపోతే ఏమిటది ? వరాయిపిల్లలని దయాదాక్షిణ్యాం వుండొద్దూ ? రోజూ వాళ్ళమీదపడి యేడుస్తా వెందుకు ?

జగ—ఇంకాయేం ఏమేడ్చూ చెవిని బడదులెండి. పోతున్నా.

దేవు—పో. పోవే.

జగ—పోతున్నాగా, పోయిందాన్ని చూస్తావా !

దేవు—తల్లి రావట మెందుకే. హో.

జగ—(కన్నీళ్ళు తుడుచుకొని) ఇంటిల్లిపాదికీ, నేనంటేనే గిట్టదప్పుడు నేనుమట్టుకెందు కుండాలి !

దేవు—ఎవ డుండమని చచ్చాడు ! హో.

జగ—అబ్బా ! అబ్బా ! ప్రాణం పోతున్నది (పడిపోవును)

దురా—డాక్టర్ని పిల్చుకొని రానా ?

దేవు—ఏమక్కర్లేదురా ! తీపరమూ ! బాగానే వుంది.

జగ—నాన్నా ! దురాగ్రహీ !

దురా—ఇక్కడే వున్నా నమ్మా !

జగ—సత్యాగ్రహిని చూడాలని వుంది.

దురా—ఇదేమిటే నాన్నా ! ఇట్లా అంటున్నది ? డాక్టర్ని తీసుకొస్తా. (నిష్క్రమించును)

జగ—నాన్నా ! దురాగ్రహీ. సత్యాగ్రహి వచ్చాడా ?

దేవు—వస్తాడ్లే అరవక.

[ముక్తికాంత ప్రవేశం]

ముక్తి—ఏమిటండి మామగారు ! (కాళ్ళదగ్గర నిలబడి)

దేవు—ఏముంది. మీ అత్తకి ఏదో సదమంత్రపురోగం పుట్టుకొచ్చింది.

ముక్తి—వాతాతం కమ్మిందికాబోలు.

దేవు—వాతంకాదు, భూతం పట్టింది.

ముక్తి—పాపం ఎప్పుడూ ఏదో ముంచుకొస్తుంది.

దేవు—పాడు శాస్త్రయాలతో ముంచుకురాక ఏమౌతుంది ?

[డాక్టర్ ప్రవేశం]

(దేవుడు నిలబడును ముక్తికాంత ప్రక్కకు పోవును)

దేవు—నమస్కారాలు డాక్టర్ గారు,

డాక్ట—ఏమిటండి జగన్నాథగారికి ? (చేయి చూచును)

దేవు—ఏమిటోనండి. ఏం తెలియటంలేదు. స్టాండు విరిచుకు పడ్డదట.

డాక్ట—ఏమిటో కట్టారే ! మాట్లాడుతారా ?

దేవు—ఇంతవరకూ మాట్లాడుతూ మాట్లాడుతూనే పడిపోయిందండి. ఇందుకే మా పెద్దవాడు మీకోసం పరుగెత్తుకొని వచ్చాడు. మీ కగుపడలేదా ?

డాక్ట—కనపడ్డారు లెండి. ఇంటి కెళ్ళివస్తా.

దేవు—ఏం ప్రమాదం లేదుకదండి ?

డాక్ట—ఇంతమాత్రానికే ? మరేం ఫరవాలేదు. మందు పంపిస్తా ఇవ్వండి.

దేవు—మావా డెక్కడి కెళ్ళాడో మీతోవచ్చి మందన్నా తెచ్చే వాడు.

డాక్ట—క్లబ్బులో వున్నారు. వారి వైపూ, వారూ మంచిగేంలో వున్నారండి. వస్తా. (నడుచును)

దేవు—చిత్తం సెలవండి. నే నుంట.

డాక్ట—మంచిది మీ రుండండి. (నిష్క్రమించు)

ముత్తి—మాఅక్క ఏవేళ్ళకీ రాదేం ? ఎప్పుడూ పాడైన ఆటలేనా ?

దేవు—అ దెందుకు రావటం ? కొట్టుకొని చావటానికా ? ఈ పాపిష్టి దాని యేదుపుంటే అదెట్లా వస్తుంది ? అదీ అందుకే హాయిగా ఆటపాటల్లో పడివుంది. తెలివైనపిల్ల.

జగ—(లేచి) మనతెల్వి తెల్లవారై పోతే, తెలివైన పిల్లకాక యేమవుతుంది ? అబ్బ అబ్బ !

దేవు—అసి గడుసుదాన ! మాట పడిపోయిందనుకొన్నాం. ఇంకాఏం

బాగానేవున్నావు. అందర్నీ చంపం దేమిట్లుకు నీవు చావ్పే దాకావు కావులే.

జగ—అట్లాగే నోరు పారేసుకోండి. మీవాక్కే ఫలిస్తుంది. ఏమే ముక్తా! అట్టా నిలబడి చూడకపోతే కాస్త నీళ్ళుకావు కాయరాదు?

ముక్త—కాస్తానండి. వేన్నీళ్ళతోనా? చన్నీళ్ళతోనా?

జగ—నీ తెల్వి తెల్లవారినట్లేవుంది. చన్నీళ్ళతో కాస్తారటే?

దేవు—ఆనీళ్ళే ఆఖరికిమతి...

జగ—అందాకా వచ్చింది లెండి. నారాయణమూర్తి తండ్రీ! నన్నిన్ని చెఱల్లో బడేయట మెందుకయ్యా? పుస్తెకట్టిన పెనిమిటికి కడుపునపుట్టిన బిడ్డలకి పనికిరానప్పుడు, ఎందులోఅన్నా పడి పోవటమే మంచిది.

దేవు—అంత తెగించేవాళ్ళెప్పుడూ, ఇంతమందిలో చెప్పనే చెప్పరు.

[సత్యాగ్రహి ప్రవేశం]

సత్యా—ఏమిటే నాన్నా?

దేవు—ఏముంది? రోజున్నగోలే.

జగ—చూచావా? రోజున్నగోలేట. మనిషికి దయాదాక్షిణ్యాలు లేకపోయినప్పుడు గోలగానే వుంటుంది.

సత్యా—ఏమిటే అమ్మా?

జగ—ఏం లేదు తండ్రీ! (దగ్గఱకు తీసుకొని) నిన్నొకళ్ళిణ్ణి చూచి పోదామని వున్నా. అబ్బ అమ్మ!

సత్యా—వచ్చాగా ఫరవాలేదులే, చెప్పు.

దేవు—ఒరే! సత్యాగ్రహి! నీగ్గూడా పట్టిందా ఏమన్నా?

జగ—వాడికేం పట్టింది. అమ్మ అబ్బ!

— కాజేమిటో చెప్పవే?

[మాలా ప్రవేశం]

మాలా—హేట్రీవాంసే సాలా గోపాఫెదుతుండార్ ?

సత్యా—ఏమిటో ఎవరికీ చెప్పటంలేదు.

మాలా—హేదీ నాకీ సూణ్ణీయండి. (చేయిచూస్తూ) రేపు వాయి దాలో లాభం బాగా వస్తుందిలే అమ్మా ! దమాళ్ళకి దిగులు వదల.

జగ—వచ్చింది మాలాసా హెబుగారా !

మాలా—హా హేట్రీ ! జరా బాల్కర్ సఖ్యామైకోల్తా (చూచి) హారే వాలాంటో హేమ్రీ లేదే ? హేదీనూస్తే ఖాలిస్నేగా వుంది సందేహం లేద్. హేప్డ్రా యూసుందూ హివ్వండి. దీనిసంగతీ నాకీ సెప్తా. హేకాలవ్యం సేయూరాద్.

జగ—ఏం చేస్తారు మాలాసాహెబు గారు !

మాలా—హేట్రీ సేస్తార్ ? మీాకీ ఘట్టినాఫీడా వొదలకొడతార్.

జగ—అది చేళావంటేమట్టుకు చచ్చి నీకడుపున పుడతా, మాలా సాహెబుగారు.

మాలా—హారే మాకీ హెందూక—వాండీ ఫీడా ?

దేవు—ఈపీడమట్టుకు ఎవరికీ లేకుండా చేయిసాయబు !

సత్యా—అయితే యిప్పుడేం చేయమంటారు ?

మాలా—హేట్రీసేస్తార్ ? ఫైనాభట్టా హాయ్యా ఢీసీపారేయటానికి దీస్కీ సాలా ఘనీ ఫడాద్. రహీరో హాయ్యా రహీకో. సెప్తాగా. కాగజ్ లేవో !

సత్యా—(కాగితం తీసుకొని) ఏమిటో చెప్పండి. తీసికొన్నా !

మాలా—బోల్తా. బోల్తా. లిఖో. ధల్వాఖర్ సవాలేర్.

దేవు—ఇ దెక్కడ దొరుకుతుం దబ్బా ?

సత్యా—తల్పుక్కిరు సవానేరు, సెప్పండి !

మాలా—హైండీ. ఖోమా హుచ్చా సేర్.

దేశ్ప—సరే ఖేమ్. మంచి దినుసులే చెబుతున్నావ్.

సత్యా—ఇంకా తర్వాత చెప్పండి.

మాలా—బోల్తా బోల్తా. తహిరో హయ్యా! పాఖానం పుష్పాల్. సెహ్తా ఏక్, దో, తీన్, చార్, బస్, చార్ రాయండి.

దేశ్ప—ఇంకేం! ఇది ఇదివరకు కెవ్వరికీ వాడని ఔషధం అన్నమాట. దీంతోగాని కుదరదు.

సత్యా—ఇంకా వున్నయ్యా?

మాలా—లేఖేమండి! హింకా సాలా ఫడాలా. హావీ మీకీ ధోర్కేఏ కావ్రా లెండి.

దేశ్ప—ఇప్పుడు చెప్పినవి మూడూ దొరికేవే అన్నమాట.

సత్యా—ఇవి చాలంటారా? సాహెబుగారు!

మాలా—సాల్లేండి తక్కినవన్నీ మైలాపూంగ. మీకీమాత్రం జేగి రావాలి అయ్యా! బడేబాబ్ జీ! థర్గీ నేను వాంచ్చిందాకా గదిలో ఫెట్టీ థాళం హేయండి. మైజాతాహూం.

(నిష్క్రమించును)

సత్యా—అంతే నిజం చెప్పాడు. ఇప్పుడు మాన్యవతం చాలా అవసరం.

జగ—నాన్నా! సత్యాగ్రహీ! ధారక మేమున్నా కనుక్కొన్నావా!

సత్యా—ధారకం గీరకం లేదు. ఇప్పుడేంమాట్లాడక. ఉపవాసమే పరమౌషధం అన్నారు.

ముక్త—ఇహా అన్నానికి రాకూడదా. అందరికీ తల్లులున్నారుగాని అన్నాలు మానుకొని పూజించరు.

దేశ్ప—నేను గూడా. మళ్ళీ డాక్టర్ దగ్గరకు కెళ్ళివస్తా. (నిష్క్రమించు)

సత్యా—పిచ్చిదానా! నా తల్లి అందరితల్లులవంటిది కాదు.

సీ. అనివార్యశౌర్య సాహసలక్ష్మి వెనువెంట
పెద్దకోడలయి గర్వించినమ్మ
మృదుకళామణి ఘృణీమేఘ కుటుంబిని
పాతివ్రత్యమయి నిల్వబడినమ్మ
రాగ భోగ యశశ్శరజ్జ్యోత్స్న విఱజిమ్మి
పెండ్లిపందిళ్లు కప్పించినమ్మ
అమృత ఝరీమృణాళ మరాళకోశంబు
జీవనాధారమ్ము చేసినమ్మ
గీ. ఇంత సంసారసాగర మీది యీది
నన్యదివ్య సౌందర్య నందనకథా ప్ర
ఫుల్ల పద్మపద్మ సుధామతల్లియైన
నా జగన్మాతవంటి పుణ్యవతు లెవరె ?

ముక్తి—ఇంతి భక్తివిశ్వాసాలందఱికుంటై. మాకేగాదు.

ఉ. నా తొలినోముపంట భువనమ్ములు నిండెసి పండు వెన్నెలన్
కోతకువచ్చి కుప్పలు మనోహరమైన పొలాలలో బడన్
మ్రోతలతో కృపారసఝరుల్ ప్రవహించెడి యీ మహా జగ
న్మాతను గొల్చుభాగ్యము వినా, మఱియొక్కటి లేదు సాధ్వికిన్.

అత్తగారు నిద్రపోతున్నట్లున్నారు. అన్నం తినివద్దాం పదండి.

(నిష్క్రమింతురు)

[దురాగ్రహి, హాలాహాలం ప్రవేశం]

హాలా—అయ్యా! దురాగ్రహిగారు! యిప్పుడొక్కరే భాదేవమ్మ గారు కబురుచేశారు వారి సాక్ష్యంకూడా మనతరఫున వ్రాసి యిస్తారట. మీరే వెళ్లి వ్రాయించుకొని రావాలి.

దురా—సరే. మన మింకా గెల్చితీరుతాం. రాణిగారి సాక్ష్యమే. మనల్ని గెలిపించి తీరుతుంది. చూశావా మా అమ్మగారి మరదక్క. చాదస్తంతో మఱీబాధపడుతున్నది.

కాలా—అంతే పాపం. నేను నా పనిలో వుంటా త్వరగా రండి.
మరా—సరే. (నిష్క్రమింతురు. తెర పడును)

3వ రంగం—భూదేవి మందిరం

[భూదేవి పరుండి యుండును.

పృథ్వీపతి క్రోధోద్రేకాల్తో ప్రవేశం]

పృథ్వీ—ఈ క్రూరజాతిని, యీ ఘోరదారుణమానవజాతిని దయ దాల్చగూడదు. నిర్లక్ష్యంతో విడిచిపెట్టగూడదు. ఈ సమస్త ధారుణీమండలాన్ని పాలిస్తున్న మావంటి ప్రభుమండలి చేతిలో భయంకర శిక్షాదండమే లేనినాడు, ప్రళయకాల మృగసమూహాలు రాజ్యంలో జొరబడక మానవు. అందుచేత ధర్మపరిపాలనాదక్షుడైన ప్రభువుగూడా లోకభీకర చండశాసన శిక్షాదక్షుడు కావాలి. (భూదేవిని చూచి) ఓహో ఈ భూదేవి, తన పాపిష్టి ప్రజలకోసం కలవరిస్తున్నది. ఏమిటో కొంచెం వినిగాని తెలియదు. (ప్రక్కన నక్కియుండును)

భూదే—నా నిరుపేద తనయులారా! నా కష్టజీవులారా! భయపడకుడు. ఈ భూదేవి గొంతులో ప్రాణమున్నంతవరకూ, నా సర్వస్వమూ మీకోసం ధారపోసాను. మీ రంతా ఐకమత్యంతో వున్నంతకాలం మిమ్మల్ని యీ క్రూరులు, యీ నిరంకుశప్రభు భోగపరాయణులు ఏమీ చేయలేరు. తప్పకుండా నేను కల్పించి మీపక్షం సాక్ష్యం చెప్పితీరుతాను. ఈ పరకాంతాలోలుర దానవాపాధముల ప్రగల్భాలు కట్టిపెడతాను నా కష్టపుత్రులారా! బెదరకండి.

పృథ్వీ—(లేచి) ఓసీ! క్రూరురాల! ఎంత రాజద్రోహానికి పాల్పడింత తెలె? ఇకా సహించను. కనుక నేను కూడా నిన్ను నిరాకరించి

శత్రువులకు సహాయం చేయటానికి లేచితివా ! అని రివాల్వరు మెడకో చూపెదగాక.

భూదే—(లేచి) ఎవరు వారు ?

పృథ్వీ—నీ శత్రువు.

భూదే—(చూచి) నాకు శత్రువు లేడు.

పృథ్వీ—నీ ప్రజల్ని, నీ కష్టజీవుల్ని హింసించుచు వాడు శత్రువు కాక మరెవడు ?

భూదే—మీధోరణి నా కేమీ అర్థంకావటం లేదు.

పృథ్వీ—రాజద్రోహులకు అర్థం కాదు

భూదే—నరేగానీండి. ఎందుకీ అకారణ కలహం ?

పృథ్వీ—అకారణ కలహమా ? ఇహ నీవాగుడు కట్టిపెట్టు.

భూదే—మీ దారుణ సాహసకృత్యం కట్టిపెట్టండి. కన్నబిడ్డలవంటి ప్రజల్ని కాపాడి సంస్థానాల గౌరవం నిలబెట్టుకోండి

పృథ్వీ—రోజురోజుకొద్దీ నీకు ప్రజావిశ్వాస ముదురుతున్నది. రాజ్యం ఇంత అరాజకమైనది నీమూలంచేతనే మూర్ఖురాలా ! ఇహ నిన్ను క్షమించకూడదు. (నిష్క్రమించు)

భూదే—దైవమా ! నీకు ఇంత మందమతి రావటంవల్లనే నీతియుతుడు పృథ్వీపతి కన్నుమిన్ను గానకుండా తిరుగుతున్నాడు ప్రజల్ని పీడించుకొని తింటున్నాడు. దైవమా ! ఇంత మహాప్రళయం లోనైనా కన్ను తెరవవా ? కష్టజీవుల్ని కరుణింపవా ! ఓ బ్రహ్మాండములారా ! మీరైనా నా ప్రభువుకీ, నా ప్రజలకీ రాజీచేసి రాజ్యాల్ని కాపాడండి.

[రివాల్వర్ పట్టుకొని ఉగ్రుడై పృథ్వీపతి ప్రవేశం]

పృథ్వీ—ఓసీ క్రూరురాలా ! ఏమిటో ప్రేలుచున్నావు ? నీదాసులైన ప్రజల్ని, దురంత ఘోర నరహంతకులైన ప్రజల్ని ఉసిగొల్పించి, తిరుగుబాట్లు జరిపించి ప్రభుహింసనం చేయిస్తున్న పాపిష్ఠురాలా ! (జుట్టు పట్టుకొని) నిజం చెప్పు. లేకున్న నీకు మరణ

నాకే! రాజధర్మములు వదలి నీ వెందుకు వీధి కెక్కితివో చెప్పు!
ఎవ్వడ్ని మరిగి నీ వింత సాహసకృత్యానికి దిగితివో చూడాలి.

భూదే—విడవండి. ఇది మీకు ధర్మంకాదు. నేనేమి మీ కపకారము చేయలేదు. మీ కన్నబిడ్డలవంటి ప్రజల్ని కాపాడి వంశప్రతిష్ఠ కాపాడుకోమని చెప్పాను. విడువండి ప్రభూ!

పృథ్వీ—నీప్రాణం తీయనిదే కవదలిపెట్టను. నామీద పాపిష్టిప్రజల్ని తీసుకొని దండెత్తెదవా? కుకర్మురాల!

భూదే—ప్రభూ! నేను నీచేతిలో ప్రాణము విడుచుట కంటె నా కింకొక పుణ్యమార్గము లేదు. కానీ! మహాప్రభూ! నన్ను మీరు చంపుకొన్నచో మీ బిడ్డలవంటి ప్రజలకు తల్లిలేకుండా పోతుంది. మీకు నానా బాధలు వచ్చిపడతై, విడవండి.

పృథ్వీ—ఓసీ! ప్రాణఘాతకీ! భూదేవి! నిన్నిపా సమ వదేవతలకే బలియిచ్చి నా రాజ్యానికి పట్టుకున్న పీడని వదలించుకొంటాను.
(కిపాల్యారు తీయును)

భూదే—(మూరిది భయకంపితయై) ఓ సమస్తదేవతలారా! ఓ పరమ పవిత్రమైన యోగిపుంగవులారా! ఓ గంభీరదయాసముద్రు లారా! ఓ ప్రచండ శాసన కారణ నిర్వహణ దిక్పాలక దిగ్దంతులారా! నేడు మీరుగూడా భూదేవిని కాపాడరేరా? అయ్యో అయ్యో! దైవమా! ఈ భూదేవిని నీపొట్టపెట్టుకొని గాని నీ యాకలిమంట చల్లారదా? ప్రభూ!

(పాదములమీద పడి)

గీ. సృష్టికర్తకు భక్తితో చేయుచున్న
నా సువర్ణసుస్నిగ్ధ రత్నాలపూజ
నీ పసిడిచేతిలో బలి నిచ్చియించె
ఏమి కావలె భూదేవి కింతకంటె!

(కాళ్ళు పట్టుకొని)

పృథ్వీ—ఛీ! పాపిష్ఠురాలా! నీవల్ల నాకుగానీ, రాజ్యానికిగాని సుఖం లేదు. పొమ్మని. దయతాల్చరాదు. (ప్రక్కద్రోసి) ఛీ! నీచురాలా! (వైరుచేసి పారిపోవును)

భూదేవి పడిపోవును

(నిషాదవాద్యములు వాయించుచుండవలెను)

మారువేషముతో దురాగ్రహి ప్రవేశం

దురా—తల్లీ! భూదేవి! ఎందు కిట్లా పడిపోతివమ్మా (చూచి ఆశ్చర్యంతో) ఏమిటీ రక్తం? అయ్యయ్యో! నాతల్లిని నాభూదేవిని, ఏ మూర్ఖులిట్లా పొట్టనెట్టుకొన్నారో ఎవరోగాదు. ఈ నిరంకుశ సంస్థాన కిరాతకులే

[పృథ్వీపతి, డాక్టరు, కోలాహాలం, పోలీసులు ప్రవేశం]

పృథ్వీ—నరహంతకుడు వీడే. పట్టుకోండి ముందు.

పోలీసులు—(పట్టుకొని సంకెళ్ళు వేతురు.)

దురా—నేను కాదు హంతకుణ్ణి.

డాక్ట—మాట్లాడక నీవే హంతకుడివి. పదా.

(నిష్క్రమించును తెర పడును)

---

౩ వ రంగం ప్రైదు.

[తుపాకులు పట్టుకొని పోలీసులు రెండుప్రక్కల వుందురు. సంకెళ్ళతో దురాగ్రహి ప్రవేశం]

ఎంత అన్యాయకాలం దాపరించిందో చూడండి. దురాశాపిశాచాలై దురంత దురాచార దుర్నీతి దుందుభులై యీ నిరంకుశ ధనమదాంధులు, యీ సిద్ధక వేదశాస్త్ర పండితవేదంతులు కలిసి యెట్లా మహామారణాయంత్రికకుల్ని ప్రేమించి, బంగారు తల్లియైన భూదేవిని వధించి, యెంత నిర్దాక్షిణ్యంగా విహరిస్తున్నారో చూడండి.

ఉ. ఉరతుణమ్ముల్లో ప్రథముఁ డెవ్వఁడు లేఁడె! స్వాతంత్ర్యవీర వి
ద్యాధికటుధారుణ భయంకర మారణయంత్రశక్తి ద
ర్పితవిశాసుబై యగట నే విటువంటి నోదారిలో జగ
న్నాథను దింపిరో కనుఁడి మండెడియాకలిమంట లేచెరా!

నా విశ్వజన సోదరులారా! కష్టజీవులారా!

ఉ. ఈ వడగాడ్పుదెబ్బకు మహీస్థలి నూతులు తీసిపోయి జీ
వావళి గోలపెట్టునయుంబున ఏ పెనుఆకలినూతిలో
జీవన మింత చూచుకొని జీవములన్ నిలపెట్టుకొందు రీ
యవిరికాలమం దెవరికైనను దోసెడు నీళ్ళుపుట్టవే.

ఇంత రత్నగర్భయైన జగజ్జనని యెంత ప్రళయకాలంలో ఘోషిల్లుతున్నదో చూచుకోండి. ఈ ప్రళయకాలగర్భంనుంచి వినూత్న విశ్వస్వరాజ్య ప్రభాతలక్ష్మిని పిలుస్తున్న కవికూత వినండి. అక్కరకురాని ఆడంగిరేకుల పాటలు కట్టిపెట్టండి. విశ్వశ్రేయస్సు కోరని వెఱ్ఱివ్రాతలూ కూతలూ వినకండి. కోడికూత విని ప్రభాతలక్ష్మి వచ్చినట్లు, కోకిలకూత విని వసంతలక్ష్మి వచ్చినట్లు, కవికూత విని భావికాల విశ్వభాగ్యోదయం రావాలి. విశ్వస్వరాజ్యప్రభాత లక్ష్మీసాక్షాత్కారం కావాలి. అటువంటి కవికూత వినాలి.

ఆకలిమంటనుండి ప్రళయాగ్నికణమ్ములు చిమ్ముచున్న ము
ల్లోకపు మండుటెండలకు లోనగు పోయిన బక్కడొక్కతో
దూకుడుగా పొలమ్ములను దున్నుచు రొప్పుచు, సొమ్మసిల్లి నే
డీ కవికర్షకుండు చను టెక్కడికో కనఁ డొక్కడేనియున్.

[డాక్టరు, కోలాహలం ప్రవేశం]

డాక్ట—విశ్వానఘాతకా! మనుజహంతకా! ఏది? నీ ప్రజాశక్తి? ఏది నీ ప్రతిభాశక్తి? నీఉరి తప్పించటానికి వొక్కరూ రారేమి?

కోలా—దిక్కుని థూ చేసిని కాస్తా నీ పొట్టపెట్టుకొన్న దానికి తగినశాస్తి జరిగిందా!

మురా—ఈ మహాప్రళయం మీవంటి ముఖ్యగా లాంఛనులోనే వచ్చింది. మీవంటివారి తప్పుడుసాక్ష్యాలతో నా కురిసీ పడిందని తెలుస్తుంది. రేపు మీగతులు చూచుకోండి. వస్తున్నది సంక్రాంతి, పొంగిపోతండి.

ఉ. ఆ రైలువచ్చి పుంజులు తయారయి కచ్చెకు లేచి; చూడ్కి చ
ల్లారని పౌరుషమ్ముగ రణావని కొక్కెడి కూతబెట్టి, దు
ర్వారమహామహోరుధిరవాహిని పొంగెడి కత్తిగట్టి, బం
గారపు క్రొత్తలోగిలికి గట్టవె రత్నపుతోరణమ్ములన్.

డాక్టరు—వాగుడు కట్టిపెట్టు రేపటితో గాని నీరోగం కుదరదు.

కోలా—వాగనీండి. రేపు మెడ తెగేదాకా అట్లాగే వాగుతుంటాము.

(నిష్క్రమింతురు తెర పడును)

4 వ రంగం వీధి

[కీర్తన పాడుకొంటూ హాలాహాలం ప్రజతో ప్రవేశం]

కీర్తన

పేదోళ్ళ లోగిళ్ళ కేదిరా దిక్కింక
భూదేవిప్రాణాలు గోదారి చేశారు ॥పేదో॥
ముల్లోకములుగూడ అల్లాడిపోతుంటె
ఓదార్చువా రేరి? చల్లార్చువా రేరి?
ఆకలిమంటలూ లోకాల కెక్కాయి ॥పేదో॥

నా విశ్వజన సోదరులారా! మన బంగారుతల్లిని మన రత్నాల తల్లిని పొట్టపెట్టుకొన్నారు. సోమరితనాన్ని మొఱిగని కష్టజీవాల్ని కాపాడుతున్న మన భూదేవిని ఈ మహామారణ యంత్రాలకి బలియిచ్చారు. సోదరులారా! ఇటువంటి పేదవాళ్ళ తరఫున సాహసించి సాక్ష్యమివ్వటానికి వస్తున్న మన భూమాతను పెద్దపులుల పొట్టపెట్టారు. ఇంకా ఎన్నియుగాలకైనా యిటువంటి దయారస నిర్ఝరిణిని ఇంత అవ్యాజ ప్రేమ కళాజగజ్జననిని మనం చూడగలమా? మన కష్టాలు గుర్తించి కనికరించి, మనకోసం

సర్వస్వమూ ధారపోసిన దురాగ్రహిని కూడా పట్టుకొని యురి శిక్ష వేశారు చూశారా! ఎంతధర్మంగా మూలుగుతుంది కరిగి కన్నీరు కాల్వలై కట్టిన మన కన్నతల్లిని యీ నిరంకుశ పిశాచ నిశాచరులు చంపి, యేమీయెరుగని, నిరపరాధిమీద దురాగ్రహిమీద యింత మహాఘోరం మోపి, వురితీసి జగన్మాత కడుపు పగులగొట్టపోతున్నారు. నా విశ్వజనశ్రేష్ఠులారా! మన సర్వస్వమూ ధారపోసి మం దురాగ్రహిగారి శిక్ష తప్పించటానికి పోదము రండి.

(కీర్తన పాడుకొంటూ నిష్క్రమింతురు)

[జుట్టు విరబోసుకొని శక్తికాంత ప్రవేశం]

శక్తి—ఇంత భయంకరలోకంలో యీ శక్తికాంతకు దిక్కేది! కాపాడువా రెవరు? మేడలు కూలినవి, సముద్రములు పొంగినవి. నాకిక దరియేది? ఈనాడు వన్నింత నీచంగా చూడటం న్యాయమేనా? దైవమా! నీవైనా నన్నూ కనికరించవా! ఆకలి. అబ్బా! ఆకలి. అదిగో! ఎక్కణ్ణుంచో తిరుగుబాటు గుంపు వస్తున్నది. ఇహ ఈ శక్తికాంతను కరుణించు కరుణా సముద్రులులేరా? అమ్మో! అదిగో! వస్తున్నది. భయం. అమ్మో అమ్మో (పారిపోవును.)

[దేవుడూ, జగన్మాత, ముక్తికాంత, సత్యాగ్రహి, భిక్షాఫకీరులై ప్రవేశం]

దేవు—బిడ్డా! సత్యాగ్రహి! మీమాటా మిమ్మల్ని నమ్మి, మీ పూజాపునస్కారాలకీ మీ శతసహస్ర నమస్కారాలకీ నేను కూడా మోసపోయి యీ నిరంకుశ ధనమదాంధులలో చేరి యెటువంటి రత్నగర్భను గంగలో గల్పుకొంటినో చూచితిరా! ఇంకా యీ దిక్కుమాలిన కొంపలో, యీ మహాభయంకర క్షుద్రదేవత తాండవిస్తున్న కాలంలో, యీ దేవుడిమొహం ఎవరు చూస్తారు? పూజిస్తారు? నాకే పుట్టగతులు లేక యేడ్వ

తలచిన కాలంలో యీ పనికిమాలిన దేవుణ్ణైన వచ్చి పట్టుకొని కూర్చుంటె మీకేమీ రాదు పొండి. నీ ముక్తికాంతను తీసికొనిపోయి ఎక్కడైనా ఇహానుంచి జాగ్రత్తగా బ్రతుకు. సత్యాగ్రహీ ! నావెంట వుంటే మీకేమీ రాదు.

సత్యా—తండ్రీ ! దైవమా ! భయపడవలసిన పనిలేదు, పృథ్వీపతి, కోలాహలం, డాక్టరు మొదలైనవారు మనదగ్గరికే వస్తున్నారు. వాళ్ళనుగురించి మన మంతా సాహ్య మిచ్చి కష్టపడ్డాం. వృథా చేయరు.

దేవు—పిచ్చివాడా ! నీవింకా వీళ్ళమీదే భ్రాంతిపెట్టుకొని కొట్టుకొంటున్నావు. వచ్చారు పాపం. అడుగు.

[బిక్కపకీరులై పృథ్వీపతి, డాక్టరు, కోలాహలం ప్రవేశం]

కోలా—దైవమా ! నమస్కారములు. (అందరూ నమస్కరింతురు)

దేవు—ఏమిటయ్యా ! కోలాహలం ! మళ్ళీ వీళ్ళనందర్నీ వెంటపెట్టుకొచ్చావెందుకు ?

కోలా—దైవమా ! అనుగ్రహించాలి. మే మంతా కష్టకాలంలో పడ్డాం. మాకూ, మా ప్రభువులకూ దైవమా ! నీకంటే దిక్కెవరూ లేరు. పెద్ద కరవులో పడ్డాం. ఆకలిమంటలో మా పిల్లా జెల్లా మాడిపోతున్నాం. కరుణించాలి.

దేవు—చూచావుట్రా ! సత్యాగ్రహి! వీళ్ళేమో ! మిమ్మల్ని, నన్నూ ఉద్ధరించటానికి వస్తున్నారన్నావే, చూచావా ? వీళ్ళ వుద్ధరింపు, నీ అన్నయ్యనీ, భూదేవినీ, కష్టపెట్టివాళ్ళ పొట్టపెట్టుకొని యింకా చాలక మనపాలబడి మనల్ని శోధించుకొని తిందా మని వచ్చిన మొహాలు. ఇంకా యిటువంటివాళ్ళని పట్టుకొని యేడ్వమంటావేమిటి ?

సత్యా—తండ్రీ ! పాపం. మనతోబాటు ప్రభువులకూ ప్రభుత్వాలకూ కష్టాలు వచ్చిపడ్డై. వాళ్ళుమట్టుకేంచేస్తారు ?

[illegible]—వచ్చినట్టున్నది నీ కాంతయూ సత్యాగ్రహమూ! అదిగో కష్టజీవాలుకాంటాలు వస్తున్నారు. మనమంతా కలసి వాళ్ళని చేర్చుకొంటేనే మన కష్టాలు తప్పేది. మన ఆకలిమంట చల్లారేది. వాళ్ళే నాకంటికి న్యాయధనులు ధర్మశూరులు. వీళ్ళ ముందు ఇహ నిల్వలేము. గెల్వలేము. పదండి కాళ్ళు పడదాం.

[మహాజనంతో కీర్తన పాడుకొంటూ హాలాహలం ప్రవేశం]

హాలా—దేవుఁడా! ఈనాడు నీ దేవత్వం తెలియాలి. కదలనీయను. (అంతా చుట్టు ముట్టడింతురు) ఇన్నాళ్ళనుంచీ ఇన్ని దేవాలయాలలో ఎన్నెన్నో నైవేద్యాలు తెగమెక్కి బలిసిన నీవుకూడా మా భూదేవిని బ్రదికించుకోనలేవా? మా కష్టజీవాల్ని కనిపెట్ట లేవా? బంగారపు గుళ్లుగోపురాలలో కులుకుతున్న దేవుఁడా! ఏదిరా నీ సత్యమూ, మహాత్మ్యమూ? కానరాని నాలిముచ్చు దేవుడా! నీవుకూడా భాగ్యవంతుల చంకకెక్కి చెడిపోయినావు. నీ ధర్మబలం నీరసించింది నీ విశాల నిచయుణాదృష్టి వినాశమైంది. సమస్త వేదశాస్త్ర పురాణాలలో తయారయినట్టి నీ నవనీతహృదయం గడ్డకట్టి కఠిన పాషాణమైందా?

ఉ. కన్నకుమార్లకై కడుపు కాలువడైన ధరాలలామ నే
డిన్ని విపత్పరంపరలు హెచ్చి కృశోదరియై నిశీథిలో
నిన్ను స్మరించి యీ పరమనీచుల చేతిలొ చచ్చెనింక నీ
కన్నులు విప్పవా? పుడమి కర్వ్యానుదీర్చవ? మాయదైవమా.

దేవు—తండ్రీ! హాలాహలమా! నాకు నిజమైన కుమారుడవు నీవు గాని వీళ్ళుకాదు. ఓ నిరంకుశ నీచభాగ్యవంతులారా! యీ కష్టజీవాలే ధర్మమూర్తులు. జగత్పావన కర్తలు. సమస్త లోకాల విశ్వస్వరాజ్యం వీరివల్లనే వచ్చి కడగండ్లు తీరుతై.

మంగళం. మంగళం. మంగళం.

(తెర పడును)

ఓస్లీడాటర్ వెల రు 1—0—0

ఈ నాటకంలో ధనికుల యిండ్లలో చనవుగా సంచరించే దాసీల దారుణచర్యలు, యాయివార బ్రాహ్మణుని దుర్మరణలు, బాలవితంతువులకు మళ్ళీపెళ్ళి చెయ్యకపోతే కలిగే అగచాట్లూ కళ్ళకుకట్టినట్లుగా చిత్రింపబడి సంఘ దురాచారమనే మబ్బుదొంతరను విడగొట్టే ఝంఝూమారుతం చెల రేగించారు. తప్పక చదివి తీరవలసినది.

క్లాసుమేట్సు వెల రు 1—0—0

ఈ రమ్యావలోకనీయమైన నాటకంలో పెద్ద చదువులు చదివి పెద్ద జీతాలు పుచ్చుకుంటూన్న కాలేజీ ప్రొఫెసర్లు చేసే విద్దూరపు పనులు కాలేజీ ట్రస్టీల దుండగములు, మేల్ ఫీమేల్ స్టూడెంట్సు ప్రేమకలాపాలు, క్లాసు మీట్సు లయిన టూ కపుల్సు మేరేజి చేసుకోవడం, రణతత్వసార మంతా మధురరూపకంగా చిత్రింపబడ్డది.

గర్భవతి వెల రు 1—0—0

పుష్పవతియై యింట్లో కూర్చొని తలిదండ్రులు కుదిర్చిన వరుని పెండ్లిచేసుకొనక రహస్యముగా దా నొకవిని ప్రేమించి వానివలన గర్భము దాల్చి యతనిం దక్క వేరొక్కని నొల్లనని ప్రతినగొన్న చంద్రరేఖ యను సుందరాంగి కష్టకథ. ఇందు సిద్ధాంతిగారి శిష్యుడు వీరంభొట్లు వత్రం గుమాస్తా సంభాషణములు గిలిగింతలు గలుగజేయక మానవు. నిజముగా నిట్టి సాంఘిక నాటకరాజ మిదివర కాంధ్రభాషలో లేదు.

వలయువారు :—

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు,

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో,

రాజమండ్రి.

శ్రీ [illegible]గారి . సాంఘిక నాటకములు

[illegible]ల్లి	1	8	0
కష్టకాలం	1	8	0
ఆకలిమంట	1	8	0
మహారథి కర్ణ	1	8	0
విశ్వస్వారాజ్యం	1	8	0

శ్రీ గు. అప్పారావు పంతులుగారి

కన్యాశుల్కము	1	8	0

శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనృసింహం పంతులుగారి

గయోపాఖ్యానము	1	8	0
తిలోత్తమ (సుందోపసుందుల వధ)	0	12	0

శ్రీ కాళ్ళకూరి నారాయణరావుగారి

వరవిక్రయం	1	8	0
బొబ్బిలియుద్ధము	1	4	0

శ్రీ శ్రీరాముల సచ్చిదానందశాస్త్రిగారి

సావిత్రి	1	8	0

శ్రీ చందాల కేశవదాసుగారి

కనకతార	1	8	0

శ్రీ జి. సి. హెచ్. పోలమూర్తిగారి

ఘరానాదొడి	1	0	0

శ్రీ ముత్తనేని వెంకట చెన్నకేశవులుగారి

తులసీదేవి (సతీతులసి)	1	4	0

వలయువారు:—

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య అండ్ సన్సు
శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో,
రాజమండ్రి.

UNIVERSITY OF HYDERABAD
LIBRARY
HYDERABAD (A. P.)

Cl. No. T82 U57A Acc. No. 129671

DATE DUE

DURATION OF LOAN - Not later than the last date stamped below, failing which fine as per Library Rules will be charged.

UNIVERSITY OF HYDERABAD LIBRARY

Acc. No. 129671

Call No. T82 V51A

Author వేదం వేంకట

Title [illegible]

UNIVERSITY OF HYDERABAD

LIBRARY

HYDERABAD (A. P.)

1. Books / Journals should be returned on the due date.

2. Borrowers are responsible for every book / journal taken by them and will be expected to pay for any book / journal damaged, defaced or lost.

Help to keep the book fresh and clean